

Uvodnik

Jurij Paljk

Narodni dom spet v slovenskih rokah!

Po sto letih, natanko na dan, ko so nam fašisti v Trstu zažgali Narodni dom, smo Slovenci v Italiji ponovno lastniki Narodnega doma. Prazničen dan je bil poln simbolike, stisk rok predsednikov Sergia Mattarelle in Boruta Pahorja, ko sta skupaj v zbrani tišini položila skupen venec obeh držav pred spomenik žrtvam povojnih bojov na šohtu in spomenik slovenskim narodnim mučencem v Bazovici, je preplaval svetovni splet, ta gesta je bila na naslovnih vseh italijanskih državnih medijev. Mirne, preudarne, v lepšo in boljso prihodnost uperjene besede obeh predsednikov, ki sta bila priči zgodovinskega podpisa pogodbe, s katero je Italija vrnila Slovencem v ponovno last Narodni dom, podpisala sta jo zunanja ministra Italije in Slovenije Luigi Di Maio in Anže Logar na tržaški prefekturi, so delovale na vse nas blagodejno. Vročitev dveh najvišjih državnih odlikovanj edini živi priči požiga Narodnega doma, pisatelju Borisu Pahorju, ki bo kmalu dopolnil 107 let, njegove besede italijanskemu predsedniku, naj tudi v prihodnje ne pozabi prebrati njegovega pisma, v katerem ga opozarja, da bi morala Italija objaviti poročilo skupne komisije zgodovinarjev izpred dvajsetih let, prisotnost velikega števila ministrov iz obeh držav, skupen obisk Narodnega doma obeh predsednikov, skupen sprejem predstavnikov delegacij italijanske in slovenske narodne manjšine in še veliko več: simbolika, ki govori o krasnem dnevu. Če je bil pred sto leti dan žalosti, je bil letošnji 13. julij dan veselja, praznik radosti, ki je najbolj prišel do izraza v spontanem druženju pred Narodnim domom ob 16. uri, ko se je več sto ljudi zbralo, da zaploska vrnitvi Narodnega doma nam Slovencem in da zaploska vsem tistim, ki so si prizadevali leta in leta, tudi molili, da bi do te trajne vrnitve Narodnega doma nam Slovencem prišlo. Predsednice SKGZ Ksenija Dobrila ni bilo ne pri spomeniku bazoviškemu junakom in ne na šohtu, kar kaže na nelagodje v vrstah te organizacije, ki se z diplomacijo obeh držav in obeh predsednikov v celoti ni strinjala, je pa zato predsednik Sveta slovenskih organizacij Walter Bandelj bil tako pred spomenikom bazoviškemu junakom kot pred spominskim obeležjem na šohtu in je večkrat zatrdil, da gre za pomembni simbolni gesti, ki smo ju dolžni storiti predvsem zaradi mladih. Slovenska senatorka Tatjana Rojc je pred Narodnim domom izpostavila besede Srečka Kosovele "Naš ideal je evropski človek, različen po svojih obrazih, a samo eden po svojem velikem stremljenju: ljubiti vse ljudi in v tej ljubezni delati. Ali je narod separatističen, če hoče živeti? Če se hoče razvijati sam v svoji smeri, če hoče izkristalizirati svoje telo v svojem duhu? Bodimo eno po duhu in ljubezni, a ohranimo svoje lastne obraze!" Popoldansko spontano druženje vseh nas pred ponovno našim Narodnim domom je sklenila Zdravljica, ki je zadonela, prišla je iz vseh src in jasno in nedvoumno zatrdila, da naše srce bije s slovensko narodno identiteto in slovenskim jezikom, s pripadnostjo slovenskemu narodu.

vir: Kvirinol

Predsednika Pahor in Mattarella v Trstu ob vrnitvi Narodnega doma Stoletno, zgodovinsko dejanje

Foto damjan

Trinajsti julij 2020 je dan, ki ga je slovenska narodna skupnost v Italiji dolgo in nestrpno pričakovala. Marsikdo si je slavje ob 100-letnici požiga Narodnega doma v Trstu - vsaj do pred nekaj meseci - morda predstavljal drugačno. Zaradi pandemije je slovesnost ob vrnitvi Fabianijeve palače v ul. Filzi, ki so jo 13. julija 1920 požgali pripadniki italijanskih fašističnih skupin, potekala okrnjeno. In vendar je prejšnji ponedeljek - tudi po zaslugi intenzivnega meddržavnega dialoga in diplomacije - prerasel v dan, ko se je v Trstu in okolici v nekaj urah zgodilo več pomenljivih, simbolnih dejanj. Stoletnica požiga bo tako v zgodovini ostala zapisana kot dan, ko sta predsednik Republike Slovenije Borut Pahor in predsednik Italijanske republike Sergio Mattarella potrdila in utrdila prijateljstvo med sedanjima državama in narodom. Slovenski predsednik je obisk v Italiji začel v karsni Reggimento Piemonte Cavalleria na Opčinah, kjer ga je z vojaškimi častmi sprejel ita-

lijanski kolega. Državna poglavarja je spremljalo kar nekaj predstavnikov dveh vlad: Pahorja minister za zunanje zadeve dr. Anže Logar in ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Helena Jaklitsch, Mattarello pa minister za zunanje zadeve Luigi Di Maio, ministrica za notranje zadeve Luciana Lamorgese in minister za Univerzo in raziskovanje Gaetano Manfredi. Z Opčin sta visoka gosta najprej šla v Bazovico, kjer sta skupaj položila venca k spominskemu obeležju pri Bazoviški fojbi in k spomeniku bazoviškemu junakom, žrtvam fašizma. Ob poklonu pred obema spominskima obeležjema sta se predsednika v spoštljivi tišini prišla za roke. S tem skupnim pietetnim dejanjem sta želela v evropskem duhu in ob medsebojnem spoštovanju obrniti nov list skupne prihodnosti obeh narodov. Poklon v Bazovici je minil v pravem duhu, poleg predstavnikov institucij pa so se ga udeležili tudi nekateri predstavniki javnega življenja in civilnodružbenih organizacij.

Iz Bazovice sta šla na prefekturo na Velikem trgu v Trstu. Tam je bil v njuni navzočnosti uradno in slavnostno podpisan dokument, s katerim bo Narodni dom prešel v last slovenske narodne skupnosti v Italiji. Kot je povedala ministrica za notranje zadeve Luciana Lamorgese, je varovanje pravic manjšin eno izmed vodilnih načel italijanske ustave. Zato so v sodelovanju z več ustanovami pripravili protokol, v katerem so opredelili časovnico in dejanja, da se bo vrnitev Narodnega doma lahko izvedla. To je bil zgodovinski dogodek, za katerega sta si predsednika že nekaj let skupaj prizadevala s skrbnostjo in tenkočutjem do čustev pripadnikov obeh narodov. Memorandum o vrnitvi Narodnega doma so podpisali ministrica Lamorgese, minister Manfredi, direktor Agencije za javno domeno Antonio Agostini, predsednik dežele FJK Massimiliano Fedriga, tržaški župan Roberto Dipiazza, rektor Univerze v Trstu Roberto Di Lenarda, predsednik SSO Walter Bandelj in predsednica SKGZ Ksenija Dobrila.

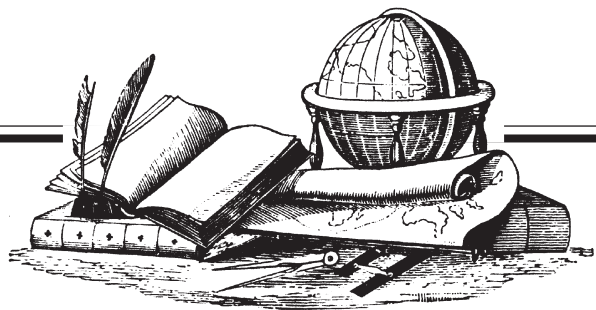
MČ/DD
/str. 3

chiaroscuro
di Mitja Milič

**Notranja in zunanja
pleskarska dela, izolacije,
mavčno kartonske plošče**

Via F. di Manzano, 12
34170 Gorica

info@chiaro-scuro.net
www.chiaro-scuro.net
t. 348 7630180

Prispevek k razumevanju tržaškega 13. julija 2020

Odprlo se je novo poglavje v odnosih med Slovenci in Italijani

Če želimo razumeti pomen tržaškega 13. julija 2020, moramo nanj pogledati tudi v luči tega, kar je od leta 2004 italijanski 10. februar. Tistega leta je bil namreč 10. februar z zakonom št. 92/2004 določen za dan spomina "na žrtve fojb, na eksodus Istranov, Rečanov in Dalmatincev iz svojih krajev po 2. svetovni vojni ter na kompleksnejše dogajanje okrog vzhodne meje". Parlament je zakon sprejel skorajda soglasno, vključno s podporo tedanjega slovenskega senatorja Miloša Budina.

Mnogi Slovenci v Italiji z Borisom Pahorjem na čelu pa smo bili od vsega začetka kritični do tega zakonskega ukrepa. Ne zato, ker ne bi priznavali tragedije pobitih v kraških brezni in beguncev, o katerih je v njem govor, ampak zato, ker zakon št. 92/2004 teži k izločevanju teh dogodkov iz njihovega zgodovinskega konteksta, kar zlahka vodi do njihovega izkrižljenega prikazovanja. Zakon ne nazadnje popolnoma obide Poročilo mešane slovensko-italijanske kulturno-zgodovinske komisije iz leta 2000 o slovensko-italijanskih odnosih v obdobju 1880-1956. In dejansko je 10. februar v Italiji postal priložnost za hude manipulacije z zgodovinskim spominom. Tako je npr. pred dvema letoma izšel film Maximiliana Hernanda Bruna Red Land – Rosso Istria, po katerem naj bi jugoslovanski partizani množično pobijali Italijane v Istri in drugod "samo zato, ker so bili Italijani". Deželni svet Furlanije Julijske kra-

jine je lanskega 26. marca sprejel resolucijo, v kateri so fojbe izrecno označene kot "sredstvo etničnega čiščenja". Pri takšnih pristranskih tolmačenjih so nemalokrat izstopali tudi najvišji državni predstavniki. Tako je nekdanji italijanski predsednik Giorgio Napolitano leta 2007 ob dnevu spomina dejal, da so bile fojbe in eksodus plod "krvoločnega slovanskega ekspanzionizma", predsednik Evropskega parlamenta Antonio Tajani pa je ob lanskem 10. februarju vzklikal "italijanski Istri" in "italijanski Dalmaciji". Vse to je povzročilo hude napetosti v odnosih med Italijo, Slovenijo in Hrvaško, pa tudi med prebivalci obmejnih območij teh treh držav.

Je 13. julij 2020 prinesel kaj novega s tega vidika? Je. Resnici na ljubo smemo govoriti o pravem obratu. Res sta se predsednika Slovenije Borut Pahor in Italije Sergio Mattarella poklonila žrtvam fojb v Bazovici, kakor je želela zlasti italijanska stran. Toda predsednika sta se poklonila tudi Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimiru Milošu in Alojzu Valenčiču, ki so bili ustreljeni pred 90 leti v Bazovici in so doslej v Italiji formalno-pravno veljali za teroriste. Poleg tega sta prisostvovala podpisu dokumenta, s katerim italijanska država vrača Slovincem Narodni dom v Trstu, ki so ga pred 100 leti požgali fašisti. Gre za izredno pomembni simbolni dejanji. Z vrnitvijo Narodnega doma Italija priznava gorje, ki ga je prizadela Slovincem zlasti v času fašizma, s poklonom bazoviškim junakom pa priznava

upravičenost slovenskega upora fašizmu. Predsednika Slovenije in Italije sta povrh izročila najvišji državni odličji Borisu Pahorju, ki je živi simbol slovenskih prizadevanj za preseganje slehernega totalitarnega nasilja ter za sožitje v enakopravnosti in demokraciji. Borut Pahor in Sergio Mattarella sta torej 13. julija 2020 odprla novo poglavje v odnosih med Slovenci in Italijani. Toda to poglavje bo treba še pisati. Smemo upati, da bo odslej obhajanje dneva spomina na tragediji fojb in eksodusa manj pristransko in da bo v večji meri prihajalo do izraza "kompleksnejše dogajanje okrog vzhodne meje", o katerem zakon št. 92/2004 vendarle govori. Smemo tudi pričakovati, da italijanske oblasti ne bodo še naprej prezirale Poročila mešane slovensko-italijanske kulturno-zgodovinske komisije iz leta 2000. Seveda pa so možne tudi in predvsem nove pobude za čiščenje zgodovinskega spomina, in to na obeh straneh, tudi na slovenski. Tako npr. Slovenci radi pravimo, da so bile fojbe naš odgovor na fašistično nasilje, kar pa drži le delno. Fojbe bi morali vselej povezovati z množičnimi izvensodnimi poboji, ki so bili na Slovenskem in sploh v Jugoslaviji ob koncu 2. svetovne vojne predvsem izraz revolucionarnega nasilja. S tem bi tudi pojasnili, zakaj jih je izkrižljeno prikazovati kot "sredstvo etničnega čiščenja" na račun Italijanov. Upati smemo, da bo to zdaj lažje.

Martin Breclj

TREVISO Srečanje o taborišču v Monigu

Zadnja izmed prireditev v zvezi s postavitvijo spominskih in informativnih tabel

Viteški loži iz 13. stol. v središču Trevisa je bilo 26. junija srečanje, ki je nekako zaokrožilo pobude v zvezi s postavitvijo spominskih in informativnih tabel na obzidju vojašnice Cadorin v predmestju Monigo, do katere je slovesno prišlo 9. novembra lani. Na njih je v italijanščini, slovenščini, hrvaščini in angleščini zapisano, da je bilo v vojašnici v letih 1942-43 fašistično koncentracijsko taborišče za slovenske in hrvaške civiliste iz zasedene Jugoslavije, nekaj časa tudi taborišče za britanske vojne ujetnike, v obdobju od maja do avgusta 1945 pa taborišče za kakih 20.000 beguncev (tudi kakih 1.200 Slovencev). Že novembra je bila na voljo ravno natisnjena druga, dopolnjena izdaja obsežne knjige o vseh vidikih taborišča Di la' del

muro (Onkraj obzidja), ki jo je napisala domača zgodovinarica prof. Francesca Meneghetti, izdal pa trevižanski zgodovinski inštitut ISTRISCO. Avtorica jo je 9. novembra v vojašnici Cadorin predstavila kakim 130 Slovincem iz matice in zamej-

monografijo o slovenskih beguncih v Italiji. Med samo slovesnostjo pa je položila lovorov venec v spomin na kakih 200 žrtev taborišča (okoli 50 jih je imelo manj kot deset let ...).

V Trevisu so se zbrali za okroglo mizo nekateri protagonisti novembrskega dogodka. Srečanje je uvedla nova predsednica zavoda ISTRISCO Francesca Gallo, prisotne je pozdravil župan iz Trevisa Mario Conte, nato je spregovoril poveljnik vojašnice Cadorin polk. Massimo Alessio. Časnikar Ivo Jevnikar iz

Trsta, ki je bil med prireditelji slovenskega obiska 9. novembra, je poudaril nekatere podatke o Slovincih tako v koncentracijskem kot v begunskem taborišču. Avtorica pa je povedala, katere so novosti obogatene 2. izdaje dragocene knjige.

jj

Avtorica prof. Francesca Meneghetti (foto: Gian Domenico Mazzonato, ISTRISCO).

stva, ki so tistega dne opravili ekskurzijo po poteh slovenskih medvojnih internirancev in povojnih beguncev v Višku, Monigu in Zermanu ter se udeležili odkritja. Ob njej pa je sedanja ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Helena Jaklitsch predstavila svojo

Stranka Slovenska skupnost ob 13. juliju 2020 Borisu Pahorju dve odlikovanji, ki zdravita mesto

Deželni svetnik in tajnik Slovenske skupnosti je v imenu le-te namenil javnosti sporočilo ob pomembnih dogodkih, ki so se zvrstili na Tržaškem v ponedeljek, 13. julija 2020, ko sta v Narodnem domu, ki bo končno spet last slovenske narodne skupnosti v Italiji, prof. Borisu Pahorju podelila odlikovanji oba predsednika, Republike Slovenije Borut Pahor in Republike Italije Sergio Mattarella.

Zdi se kot nebesno znamenje, ki zadobiva različne odtenke, če ga gledamo z drugačnih zornih kotov. 13. julija sta se dve glavni skupnosti soočali s svojo preteklostjo, s svojimi še nerazčiščenimi dvomi, s svojimi medsebojnimi razlikami. Skok v preteklost, eno stoletje nazaj, ko so zublji iz Narodnega doma v Trstu s krvjo krstili vzhajajoči fašistični škvaldrizem. Niti niso bila pokapana vsa trupla in odpravljene vse ruševine iz prve svetovne vojne, ko je močan in odločen udarec z vso svojo silo treščil v Pandorino skrinjico, iz katere so se dvignile lovke sovraštva, ostrega ustrahovanja, nestrpnosti in sistematizirane intolerance, žeje po vojni in smrti, ki so nato nekaj desetletij obdajale Italijo, Evropo in svet. Bil je napad na slovensko skupnost v povsem tržaški kristalni noči in predhodnik tega, kar je zadobilo še večje razsežnosti. A razdejanje Narodnega doma je bila vojna napoved vsemu temu, kar je bilo različno, neskladno z občutki večine, negacija dostojanstva biti "drugi". Sedilo je zaprtje šol s slovenskim učnim jezikom, likvidacija številnih gospodarskih dejavnosti, prepoved rabe slovenskega jezika v javnosti in zasebnosti, vse do cerkva, vsiljena italijanizacija in popačenje slovenskih imen. Načrtovan genocid s skoraj znanstveno blaznostjo. Javno nasilje, politično nasilje, institucionalno nasilje in

zasebno nasilje. Veliko pred izbruhom druge svetovne vojne. Sredi tega dogajanja so se izkazali mnogi, večkrat mlajši, ki so se odločili, da ne bodo klonili in čakali na politično, kulturno in narodno smrt. Rojeval se je prvi odpor, ki se je nasilju upiral z nasiljem. A morda mislimo, da je bilo mogoče fašizem premagati s sit-in ali z gladovnimi stavkami?

In tako so padli tudi prvi junaki prvega odpora, za slovensko skupnost so to bazoviške žrtve, ki so padle v ranem septembrskem jutru pred devetdesetimi leti. Bili so obsojeni in umorjeni po sodni obravnavi in obsodbi Posebnega fašističnega sodišča, ki je imelo v rokah vse, razen vrednot spoštovanja pravic, demokratičnih načel, nepristranskosti, pravičnosti. Hierarhično sodišče, ki je ohranjalo in uzakonilo nasilje. Bili so obsojeni in ustreljeni kot teroristi, je res. A zgodovina uči, da so bili hrabri borci, bojevniki proti diktaturi. Prišlo je do vojne. Novo sovražstvo, nova preganjanja, novo nasilje, nove krivice. Vključno z zadnjimi, a ne poslednjimi, usmrtnimi pravih ali namišljenih političnih ali narodnih sovražnikov ali pa mešanice obeh. Drama fojb. Groza, ki se je dodala prejšnji grozi, nova žalovanja, nove zamere, novo sovražstvo. Različno branje in zaznavanje dogajanja, ki ima danes samo eno stičišče: Poročilo slovensko-

italijanske zgodovinsko-kulturne komisije iz leta 2000. Ni to državna resnica, to ni za to dobo. To je znanstvena in institucionalna podlaga, poglobljena študija, ki jo je končala in objavila znanstvena komisija slovenskih in italijanskih predstavnikov. Zato, da bi zgodovino osvobodili krempljev politike in rešili nove generacije težkih in brezplodnih bremen.

Niti tolikšnega dogajanja se čudežno združijo v enem samem dnevu, v 13. juliju 2020. V enem samem kraju, v Trstu. In če želimo, v enem samem človeku, prof. Borisu Pahorju. Veliki mož, na pragu svojega stosedmega leta, pri povsem polnem intelektualnem zavedanju, živa in dejavna priča celega stoletja spopadov in srečanj. Preživel je sovražstvo in nestrpnost. "Nikogaršnji sin", ki je znal in zmogel trikrat reči NE vsakemu neliberalnemu režimu – tudi komunističnemu. 13. julija sta bila v Trstu, kjer se je vse začelo, dva velika predsednika, ki sta zastopala dva danes sosednja in prijateljska naroda. V Trstu sta se predstavila kot garanta vrnitve Narodnega doma slovenski skupnosti, ki ga je hotela in ga tudi dogradila. V Trstu sta počastila spomin na dveh krajih, ki sta ju dve skupnosti povzdignili v simbol svojih trpečnih spominov. V Trstu sta podelila najvišji odlikovanji človeku, ki je hotel posebiti zmago nad zlom 20. stoletja. Boris Pahor ne potrebuje odlikovanj. Ne več. Pokloni jih svojim številnim hrabrim tovarišem na poti življenja, predvsem tistim, ki se niso vrnili domov živi, ker jih je prej pokončal primež sovražtev. Njegovi dve odlikovanji pa služita nam, našima dvema skupnostima, služita Trstu, služita tej zemlji. Zato da lahko zremo naprej z zaupanjem, skupaj, s prenovljenim zagonom. Dve odlikovanji, ki zdravita mesto.

Povejmo na glas

Žlahtni cilj, razumevanje med vsemi

Če pomislimo, kaj je tisti najlepši cilj, za katerega se velja z vsemi močmi prizadevati, potem je to slej ko prej razumevanje med vsemi, prijetno sožitje, življenje v miru. Prijetno sožitje v osebnem krogu pa tudi širše med sosednjimi in sploh vsemi narodi, da bi vsi skupaj našli pot sodelovanja in se izognili nesporazumom, nerazumevanju in sploh vsemu, kar lahko vodi ali je vodilo v mržnjo, sovražstvo in nasilje, o čemer priča temna stran zgodovine. In temna stran zgodovine je res tako strašna, da je nujno upreti se ji z vsemi silami, jo zakleniti v preteklost in skleniti, da ne sme nikoli več zavladati. Prav zato so vsa današnja stremjenja, ki v razumevanje med vsemi, v prijetno sožitje in v življenje v miru zares, ampak zares verjamejo, toliko bolj dragocena, resnično žlahtna in, zakaj ne, tudi uresničljiva. V dobro v človeku je pač dobro verjeti, ne samo dobro, je nadvse lepo verjeti, namreč v tisti del njegovega oziroma našega bistva, ki so mu vrojene vrednote, želja po miru znotraj sebe in z vsemi drugimi. Pravzaprav je v tem dobrem v nas naše poslanstvo, je graditeljstvo, je ustvarjalnost na nešteti ravneh, je ustvarjanje tistega, kar je ne nazadnje svetloba in uresničevanje tistih sanj, ko bo dobro za tiste blizu nas in tiste po vsem svetu prevladovalo bolj in bolj. Naše poslanstvo vendar ne more biti rušenje, uničevanje, ne morejo biti vojne, ne more biti ubijanje tisočev in milijonov, ne more biti nadaljevanje vsega grozovitega, ampak nasprot-

no, namreč njegovo odločno zavračanje in usmeritev v vse boljše odnose med vsemi. Usmeritev v ustvarjanje pogojev za mir, ki je največja dobrina med vsemi in najvišja vrednota, zanikanje vsega, kar človeku in človeštvu škoduje. Kot rečeno pa v našem bistvu ni samo dobro, ni samo celovito upoštevanje drugega in drugih, ni samo uveljavljanje enakega dostojanstva za vse in tako so lahko ob iskrenem prizadevanju za pomiritev krute preteklosti in predvsem spomina na njene žrtve, njene mrtve, zelo močne tiste sile, ki tovrstne pomiritve ne sprejemajo in najdejo svojo potešitev v kazanju s prstom na izključne krivce njihove oškodovanosti. V tej trdosti jih žrtve, mrtvi, ki niso njihovi, ne zanimajo, zaničujejo spomin nanje, tuje jim je vsakršno sočutje za trpljenje drugih bodisi znotraj lastnega naroda ali v odnosu do drugih narodov. Seveda to ne more biti srečna popotnica za našo sedanost in prihodnost in neizmerno si je želeli, da bi se človek zavzeto odločal za smer brezpogojnega miru, ki ga ni brez tiste najvišje resnice, da je naša sreča v vsej polnosti možna le tedaj, kadar zares ljubimo vse bližnje in najbolj oddaljene, skratka vse ljudi tako, kot ljubimo samega sebe. Zakaj se ne bi torej oprijeli tega srečnega, svetlega dela naše narave, zakaj ne bi vanj prepričano verjeli in zakaj bi mislili, da gre le za lepo pravljico? Zakaj ne bi temno v nas enkrat za vselej zavrgli, potem ko nam je že prizadejalo toliko gorja?

Janez Povše

S 1. STRANI Predsednika Pahor in Mattarella v Trstu

Stoletno, zgodovinsko dejanje

Mattarella je spregovoril o zgodovini in bolečih izkušnjah ljudi, ki se ne morejo pozabiti. Sedanjost in prihodnost spodbujata našo odgovornost, naj odločimo, kaj naj naredimo iz tega trpljenja, ali naj gojimo zamere ali pa naj v spominu in vzajemnem spoštovanju razvijamo sodelovanje in prijateljstvo. Na obeh straneh državne meje, ki zaradi skupne odločitve o integraciji v EU več ne ločuje, smo se Italijani in Slovenci odločili za drugo pot, ki gleda v prihodnost, v imenu danes skupnih vrednot, kot so svoboda, demokracija in mir, je poudaril Mattarella. S prijateljem, predsednikom Borutom Pahorjem, sta storila pomemben korak v dialogu med dvema kulturama, ki zaznamujeta to obmejno področje, "dragoceno za življenje Evrope", je še povedal italijanski predsednik. Pahor je dejal, da je vrnitev Narodnega doma "stoletno dejanje", "zgodovinski dogodek. Krivica je popravljena, zadoščeno je pravici". To je "skupen podvig Slovencev in Italijanov. To je zaslužena zmaga vseh tistih, ki so dolgi sto let in danes iskreno verjeli v sožitje, sočutje, spoštovanje, vzajemnost in skupno Evropo". Vrnitev je "plod naših vztrajnih in vzajemnih ravnanj, ki so se tiho spletla v čudovito harmonijo medsebojnega zaupanja". Danes gre za "prepovedane sanje, ki so

zovanju narodov Evrope in za nepopustljivo zavzemanje za slovenstvo in demokracijo". Predsednik Mattarella pa mu je vročil odlikovanje vitez velikega križa, red za zasluge Italijanske republike. Boris Pahor se mu je iskreno zahvalil in povedal, da odlikovanje posveča spominu na vse mrtve pod fašizmom, nacizmom in komunistično diktaturo, "opravi sem imel z vsemi tremi". "To je lepo posvetilo", je odgovoril italijanski predsednik. Na prefekturi je bil prisoten tudi filozof in veliki prijatelj tržaškega pisatelja Evgen Bavčar, ki ima zaslugo, da so Pahorjeva dela prevedena v tuje jezike in prepoznavna po Evropi. Za bralce Novega glasa nam je povedal, da je končno prišel dan, ki smo ga Slovenci nestrno pričakovali. Diplomacija se premika z majhnimi koraki, ki so pa odločilni.

postale resničnost". Trst "pripoveduje o krhkosti človeka in vrtincu političnih, zgodovinskih, etničnih in civilizacijskih sprememb. Danes pa nam Trst govori tudi o moči človeka, ki razume, se spominja in odpušča. Ta moč je silna. Ona vodi naprej". Za sovraštvo ni potrebno storiti skoraj nič, "dovolj se je le strahopetno prepustiti predsodkom. Za prijateljstvo pa sta potrebna pogum in trud, da se ne gube različnosti in krepi enotnost". Zato je to bilo "dejanje upanja, ki vliiva optimizem in bodri plemenita srca obeh narodov in vseh narodov. To dejanje je tako veliko in sporočilno, da sploh ne zadeva samo Slovence in Italijane, ampak vso Evropo in vse njene narode". Na koncu se je slovenski predsednik spomnil Antigoninih besed, ki ga "v takih presunljivih trenutkih" navdihujejo: "Ne da sovražim, da ljubim, sem na svetu". Na prefekturi je tudi potekala posebna skupna svečanost vročitve najvišjih državnih odlikovanj Slovenije in Italije Borisu Pahorju, ki je bil pred sto leti kot sedemletni deček priča grmade v pristanu, v ponedeljek pa zraven ob podpisu memoranduma. Predsednik Pahor mu je vročil Red za izredne zasluge kot "velikemu Slovencu, pisatelju in humanistu za življenjski prispevek k razumevanju in pove-

Zelo je zadovoljen, da je Boris Pahor prejel najvišji odlikovanji. Ne pozabimo, da je bil več let "persona ingrata" tako v Italiji kot v Sloveniji. Mattarella in Pahor sta se na prefekturi sestala tudi s predstavnik slovenske narodne skupnosti v Italiji in italijanske narodne skupnosti v Sloveniji. Slednjim je Mattarella med drugim dejal, da je bil Pahor zelo odločen in pogumen v svoji viziji evropske razsežnosti, sodelovanja in prijateljstva. Sledil je obisk Narodnega doma v ulici Filzi. Predsednika sta si pod vodstvom časnikarke Poljanke Dolhar ogledala razstavo ob 100. obletnici požiga Narodnega doma in se vpisala v Zlato knjigo. Predsednik Pahor je nato v atriju Narodnega doma želel nagovoriti slovenske medije, za njim so to storili še senatorka Tatjana Rojc, predsednica SKGZ Ksenija Dobrila in deželni svetnik SSK Igor Gabrovec (povzetke objavljamo v bližnjem zapisu). Ko je Pahor izstopil iz stavbe, je na bližnjem trgu ponosno zadonela Vstala Primorska. Po dolgem jutru so SSO, SKGZ, DS in SSK v popoldanskih urah priredili krajšo slovesnost pred Narodnim domom. Da se je vrnitev dotaknila naših src, je bilo takoj razumeti po glasbenem pozdravu

vokalne skupine Vikra pod vodstvom Petre Grassi, in ko sta predsednika krovnih organizacij Ksenija Dobrila in Walter Bandelj stopila pred mikrofoni, se je zaslislal dolg aplavz, napolnjen z občutkom: Narodni dom je spet slovenski! "Mislim, da je dolg aplavz, ki je prišel iz srca, najlepši poklon tej stavbi, ki je čakala 100 let za vrnitev v slovenske roke", je povedala Ksenija Dobrila. Predsednica se je spomnila na tisti večer pred 100 leti, ko je nebo zažarelo od plamenov. "Postavljen si bil v središču kot žarišče slovanske kulture, podjetništva in druženja. Utrpal si samih 16 let, ko si postal pogorišče, iz katerega je prišel vrtnec zla, in postal si nikoli izpeta bolečina. Mladi narod na stičišču jezikovnih velikanov, ponosen na svoje korenine in identiteto. Kultura in jezik sta nas ohranjala skozi stoletja tudi v najtežjih časih in zdaj smo tu pred narodnim hramom naših dedov, pred novim začetkom in potjo, ki so nam jo začrtali že naši predniki. Narodni dom naj bo večnamensko središče, stičišče vseh ljudi, ki jim sožitje, preplet kultur, jezikov in izkustva pomenijo očarljivo privlačnost Trsta. Naj bo Narodni dom kraj ustvarjalnosti in znanja, prostor izvirne in pogumne misli!", je sklenila Dobrila. Walter Bandelj je v svojem nagovoru povedal, kako je bil požig Narodnega doma začetek strahu in prihod črnih oblakov, ki so se spuстили na naše ljudi in naše domove. Boris Pahor, ki je doživel grozote tistega dne, opisuje dogodke in jih enači s koncem sveta. "Konec sveta ni več pred nami, zasijalo je sonce, ki je polno upanja za nov začetek. Smo tu za novo obdobje, obdobje skupnih načrtov, kot je že sama ustanovitev fundacije Narodnega doma", je dejal Bandelj, ki je dodal, kako je prihodnost v rokah mladih. Zahvalil se je vsem, ki so imeli vlogo pri tej zgodovinski vrnitvi, predvsem pa Borutu Pahorju, veleposlaniku Tomažu Kunstlju, generalnemu konzulu Vojku Volku in senatorji Tatjani Rojc. Predsednik SSO je sklenil s stavkom pisatelja Borisa Pahorja, ki pravi, da bi Narodni dom moral postati center slovenske enotnosti; tisti, ki živimo v Italiji, bi se morali v njem poenotiti in pomisliti na koristi vseh nas. Slovenec ima dolžnost, da spoštuje druge narode in da ostane zvest svoji identiteti. "Dajmo ostati zvesti kot naš pisatelj", je sklenil Bandelj. Sledili so pozdravi senatorke Tatjane Rojc, ministrice RS za Slovence v tujini in po svetu Helene Jaklitsch, predsednika SSK Petra Močnika, predstavnic DS Laure Famulari in Maje Tenze, predsednika Italijanske unije Maurizioa Tremula in predstavnika VZPI Fabia Vallona.

/str. 14

TRST, 13.7.2020 Izjave medijem

"Epohalna etapa, začetek novega obdobja"

BORUT PAHOR

Predsednik RS Borut Pahor je po skupnem obisku Narodnega doma spregovoril časnikarjem. Opozoril je, kako smo se sto let vsak 13. julij spominjali obletnice fašističnega požiga Narodnega doma, danes je bil končno vrnjen Slovincem. S tem dejanjem in glede tega vprašanja, je bila Slovincem zadoščena pravica: "Imamo priložnost, da se odslej naprej vsakega 13. julija ne spomnimo samo požiga Narodnega doma, ampak tudi njegove vrnitve nazaj v last Slovincem. To je sijajna, prodna, navdihujoča skupna točka v zgodovini Slovencev in Italijanov, ki je pomembna ne samo za ta dva naroda, ampak tudi za Evropo". Predsednik Pahor je navzočim povedal, da prihaja iz tega prostora, roditelj se je na Krasu, kjer je preživel otroštvo, celo mladost je bil na Primorskem - "Moji občutki so občutki vseh

foto dd

rojakov, ki živijo na tem področju". Pahor pa skuša razumeti tudi občutke drugih, ki so različni od naših, tudi tiste, ki so prevečali ta dan. Prepričan je, da smo Slovenci in Italijani črpali navdih za sožitje od zunaj, od Evropske unije. Vrnitev Narodnega doma Slovincem v last in vsi ostali dogodki, ki so se zvrstili 13. julija, so primeri

sožitja in prijateljstva, prelomnice v zgodovini dveh narodov: "Ta dva naroda danes predstavljata navdih za skupni evropski dom. To je epohalna etapa, začetek novega obdobja". Pahor je občuteno dodal, da je srečanje med predsednikoma skupaj s predstavnikoma dveh manjšin simbol in obenem stvaren korak, korak v evropskem in pravem duhu - "Šlo je za dogodek, ki je znak evropskega humanizma". S tem korakom je novim rodovom dana priložnost, da ne pozabijo tega, kar se je zgodilo v preteklosti, ampak da v skupnem evropskem govoru obujajo novo sožitje. Nazadnje je Borut Pahor svoj govor sklenil s spodbudnimi besedami: "Želim si, da bi ti občutki prevečali Slovence doma in vsepovsod po svetu. Gre za prelomnico, ki bo imela trajne pozitivne učinke za sožitje, za dva naroda, za celo regijo, za skupen evropski prostor".

TATJANA ROJC

"To je zgodovinski dan za Trst. Dva predsednika sta postavila temelj novemu branju zgodovine, ki naj bo v sočutju in spoštovanju drugega. Skupinskega spmina se ne da deliti, moramo ga pa spoštovati". S temi besedami je senatorka Tatjana Rojc pozdravila prisotne v Narodnem domu po odhodu predsednikov Pahorja in Mattarelle. Opozorila je na izjemno pomembnost podelitve dveh najvišjih državnih odlikovanj pisatelju Borisu Pahorju, ki je živa priča in zadnji pričevalec požiga Narodnega doma. "V tem domu se bo v naslednjih letih dogodila velika sprememba, to je velika naložba za prihodnost. V tem domu bomo našli nov prostor dialoga, nov prostor sobivanja, nov prostor raziskovanja in tudi ponovno stopili sredi Trsta z vso suverenostjo, ki so si jo želeli naši predniki, ko so to stavbo postavili takšno, kakršna je. Upamo, da bomo znali z njo ravnati tako, da jih bomo počastili od danes za naslednjih vsaj sto let", je še dodala senatorka.

nam pokazala pot. Ob sotočju dveh narodov, kjer se srečujejo latinski in slovanski svet, smo zapisani pomiritvi, spravi, sožitju, prepletanju kultur in nadgrajevanju kulturnega prostora. To je naša naloga, zato nam je dana ta čast, da to peljemo dalje". Nazadnje je Ksenija Dobrila spregovorila tudi o spravi, ki je stanje duha, katerega se ne da iz dneva v dan spremeniti; to skupne geste dveh predsednikov ima najvišje spoštovanje.

IGOR GABROVEC

Deželni svetnik FJK in tajnik SSK Igor Gabrovec je mnenja, da visoki odlikovanji pisatelju Borisu Pahorju najlepše predstavljata ta dan, ki je "zdravilo za mesto Trst, zdravilo za to, kar se je dogajalo v prvi polovici minulega stoletja. Za sovraštvo, ki je nastajalo, za povratno sovraštvo, za vse, kar je utrpelo to mesto, ko je izgubilo pozornost do lastne večplastne, večkulturne, večjezične identitete".

WALTER BANDEJ

Kakšne vtise je 13. julij 2020 pu-

stil predsedniku Sveta slovenskih organizacij? "Moji občutki po tem dnevu so bili zelo pozitivni, sploh po vseh negativnih kritikah, ki smo jim bili priča v zadnjih dneh in tednih". Najpomembnejše je bilo to, kar se je zgodilo v Narodnem domu, "na poseben način je bil občuten popoldanski večminutni aplavz velike množice", toda že v Bazovici se je zgodilo "pomembno prijateljsko dejanje, ki utira pot resnični spravi". Te geste v Sloveniji žal niso pravilno razumeli in so zaradi tega tudi napadali predsednika. Šoht je pač spomenik italijanskim žrtvam komunističnega režima. Za nas je bil prvi obisk italijanskega predsednika pri spomeniku bazoviškemu junakom posebno "velik dogodek". "Sprava je tudi to: da pridemo do pomiritve, sožitja in dialoga, najprej med našima krovnicima organizacijama, potem še z italijansko stranjo". Kar se tiče Narodnega doma, so se "operativno pogovarjali več mesecev in veseli smo, da je bil dogodek povezan s sporočilom sprave". Sicer pa "ne smemo pozabiti, da so pred 10 leti v Trstu že bili predsedniki, zraven tudi hrvaški. Proces sprave bi morali sprožiti že takrat, a do tega žal ni prišlo; za to smo vsi krivi, ne le Italija, ki še ni uradno sprejela skupnega poročila zgodovinarjev. Vsi smo krivi, ker si v duhu dialoga in pomiritve nismo prizadevali za novo prihodnost". To je "korak, ki si ga želijo mladi oz. si ga je mladina želela že pred več desetletji. Opustimo predsodke, druga svetovna vojna se je končala pred skoraj 80 leti".

Kat

Koper / Ob prazniku sv. Cirila in Metoda, sozavetnikov Evrope

Sv. Ciril in Metod sta nam zapustila svetel zgled blestečega učitelja in skrbnega pastirja ter zvestega pričevalca

Objavljamo nagovor, ki ga je imel koprski škof Jurij Bizjak pri maši v koprski stolnici v nedeljo, 5. julija. S to mašno daritvijo se je zahvalil za 20 let škofovanja. Škofovsko posvečenje je prejel pred natanko dvajsetimi leti, na god sv. Cirila in Metoda, v isti cerkvi.

“Slavimo sveta brata Cirila in Metoda, apostola Slovanov in sozavetnika Evrope, spominjamo pa se tudi škofa Metoda, ki danes goduje in se mu njegov naslednik ob okrogli obletnici danes pristrčno zahvaljuje za milost posvečenja, vsem pa se vsi zahvaljujemo za njihov zgled blestečega učitelja in skrbnega pastirja ter zvestega pričevalca. Sveta brata pa seveda nista zgled samo predstojnikom Cerkve, ampak tudi vsakemu članu skrivnostnega Kristusovega telesa, saj smo vseh treh poslanstev Cerkve deležni vsi, vsak v svojem redu in v svojem poklicu. Znamenje pričevalca je palmova veja, znamenje pastirja je pastirska palica, znamenje učitelja je svetilka.

Znamenje učitelja je svetilka: preroku Izaiju je Gospod govoril: 'Premalo je, da si moj služabnik, da povzdigneš Jakobove rodove in nazaj privedeš Izraelove rešence. Zato te postavim za luč poganskim narodom, da boš moje zveličanje do konca zemlje' (Iz 49,6). In prerok Malahija piše: 'Ustnice du-

hovnika naj ohranijo spoznanje in iz njegovih ust se pričakuje pouk, ker je poslanec Gospoda nad vojskami' (Mal 2,7). Prerok Daniel pravi: 'Sveti učitelji bodo blesteli kakor sijaj neba, in tisti, ki so mnoge poučili v pravičnosti, so kakor zvezde za vso

sem vreden vseh tvojih milosti in vse tvoje zvestobe, ki si jo izkazal svojemu hlapcu. Kajti (samo) s svojo palico sem prekoril ta Jordan, zdaj pa sem narasel v dva tabora (po 20 letih!). Reši me, prosim, iz roke mojega brata, iz roke Ezavove!

upravičeno poje psalmist: 'Tvoja gorjača in tvoja palica sta mi v tolažbo' (Ps 23,4).

Znamenje pričevalca pa je palmova veja: Zimzelena palma je najprej znamenje življenja in rasti, zlasti palmove veje pa so tudi znamenje mučeništva in večnega življenja. Evangelist Janez opisuje zmago slavje izvoljenih v nebesih in pravi: 'Zatem sem videl veliko množico, ki je nihče ni mogel prešteti, iz vseh narodov in rodov in ljudstev in jezikov; stali so pred prestolom in pred Jagnjetom, oblečeni v bela oblačila in s palmami v rokah' (Raz 7,9). Biti priča je seveda

večnost' (Dan 12,3). V govoru na gori je Gospod dejal učenecem: 'Vi ste luč sveta ... Tako naj sveti vaša luč pred ljudmi, da bodo videli vaša dobra dela in slavili vašega Očeta, ki je v nebesih' (Mt 5,16).

Znamenje pastirja je pastirska palica: Pastirji so selivci, ko se s čredo selijo s paše na pašo, zato je njihova palica tudi popotna palica. Ko se je očak Jakob po dvajsetih letih pripravljaval na srečanje z Ezavom, je bil v velikem strahu. Z vsem srcem se je obrnil h Gospodu in molil: 'Ni-

Zakaj bojim se ga, da pride in me pobije, mater z otroki vred'! (1 Mz 32,11-12). Pastirska palica pa je podobna tudi kraljevskemu žezlu, ki je tudi znamenje uprave in oskrbe, zato je palica tudi znamenje pastirske skrbi za hrano in pijačo, tudi skrbi za duhovno hrano in pijačo. Prerok Izaija grozi prestolnici Jeruzalem in pravi: 'Glejte, Vsemogočni, Gospod nad vojskami, bo odvzel Jeruzalemu in Judu palico in podporo, vso podporo kruha in vso podporo vode' (Iz 3,1). Zato

najprej velika čast in hvala, lahko pa je tudi velik napor in bridka žrtev. Kakor nam je napovedal Gospod: 'Na svetu boste imeli stisko; a zaupajte, jaz sem svet premagal' (Jn 16,33). Apostol Pavel nas tolaži: 'Mislim namreč, da se trpljenje sedanjega časa ne da primerjati s slavo, ki se bo razodela nad nami' (Rim 8,18). In apostol Jakob: 'Samo v veselje si štejte, bratje moji, če pridete v razne preizkušnje, ker veste, da preizkušnja vaše vere rodi stanovitnost' (Jak 1,2).

poslanstva: palmovo vejo pričevanja in pastirsko palico oskrbnitstva ter svetilko poučevanja.

Škofu Metodu izražam zahvalo za škofovsko posvečenje in očetovsko uvajanje v zahtevno službo, ki sem jo z velikimi upi in pričakovanji sprejel. Vam, dragi bratje duhovniki in verniki, pa se zahvaljujem za vaše molitve in vašo bližino, za vaše razumevanje in vašo naklonjenost. Če pogledam vsa leta kot celoto, si mislim, kako hitro so minila, če pomislim, kaj vse se je v tem času obrnilo in zgodilo, si mislim, kdaj se je vse to zvrstilo! Gospod naj se ozre na naše delo in naj ga blagoslovi, njemu bodi hvala na vekov veke. Amen.

V Muzeju krščanstva na Slovenskem

Potujoča misijonska razstava

Muzeju krščanstva na Slovenskem v Stični so 2. julija 2020 odprli Potujočo misijonsko razstavo. Panojska razstava ponuja svojevrsten pogled v zgodovino misijonov od 14. stoletja do danes. Kot piše na spletni strani Slovenske škofovske konference, je razstava odlična priložnost za seznanitev z več kot 600 misijonarji, ki so izšli iz slovenskega maloštevilnega naroda.

Na naše misijonarje smo lahko izjemno ponosni, saj ravno oni podirajo stereotipe o zapečarskih Slovencih in nas predstavljajo kot pravi kozmopolitski narod.

Razstava obsega kronologijo vseh dosedanjih slovenskih misijonarjev, začeni z blaženim Odorikom iz Pordenona, ki je v misijone odšel daljnjega leta 1318. V svojem dvanajstletnem potovanju preko Bližnjega in Srednjega vzhoda, Indije in Indonezije je prišel vse do Kitajske in Pekinga, kjer je ostal tri leta. Na svoji misijonski poti je krstil več kot 20.000 ljudi. Odorika uvrščajo poznavalci ob bok Marcu Polu, Giovanniju de Marignoliju in Ibn Batuti - največjim svetovnim popotnikom tistega časa.

Panojsko razstavo dopolnjuje izbor zanimivih etnoloških in verskih predmetov z vseh celin sveta, ki so jih v zadnjih desetletjih misijonarji prinesli Misijonskemu središču Slovenije.

Razstavo so pripravili sodelavci Misijonskega središča Slovenije v sklopu Izrednega misijonskega meseca oktobra 2019, gostovala je že v osmih krajih po vseh slovenskih škofijah.

V Muzeju krščanstva na Slovenskem jo je odprl Silvester Gaberšček, vodja sektorja za nepremično kulturno dediščino na ministrstvu za kulturo. Razstava bo na ogled do 30. julija.

In memoriam

Msgr. Lino Goriup

V zadnjem tednu junija je v 56. letu starosti v Bologni ne pričakovano umrl msgr. Lino Goriup, cenjen in priljubljen duhovnik v vsej škofiji in dlje. Njegova mati, piše v dnevniku Avveni-

Pri pogrebni maši je nadškof kard. Matteo Zuppi z ganjenimi besedami dejal, da se je pokojnik v pismih podpisoval "v Jezusu živ". "V živem Jezusu te pozdravljamo in te zaupamo Njemu, saj živiš z

je vodil pet let; dolgo je tudi poučeval na teološki fakulteti, objavil je tudi več del. Z mladimi je ohranjal tesne stike, prav tako s semeniščniki. Vedno jim je naročal, da duhovniki niso mrzli birokrati, ki sprejema-

re, je bila po rodu z Lošinja in je doživela trpljenje istrskega eksodusa; oče pa je "priljubljen slovenski skupnosti v Italiji" in je med vojnama doživel "fašistično protislovansko preganjanje". Pokojnik "je bil tudi Bizjak", čutil je pripadnost skupnosti Slovencev iz Laškega. Njegovo plodno poslanstvo je prekinila srčna kap na pragu župnišča S. Caterina di Strada Maggiore v Bologni, ki jo je vodil od leta 2009.

Njim, si za vedno v Njem, ki je umrl in vstal zate in za nas", je dejal kard. Zuppi. Pogreb je v prisotnih več sto ljudi potekal v parku škofijskega in deželne semenišča, kraja, ki je bil g. Linu posebno drag. Tja je vstopil še "mlad in briljanten, tam se je oblikoval in tam je spremljal izobraževanje mladih", saj je - po diplomu iz filozofije in teologije - komaj 35-leten postal rektor deželnega semenišča Flaminio, ki ga

tavajo v prazno in naše solze niso brez odgovora. "Ostaja nam samo Jezus, začetek in konec vsega, kot je bil v kratkem življenju g. Lina, v njegovi globoki in trdni veri, ki jo je prejel v družini". Bil je "razumen in svoboden človek, sposoben se pogovarjati z vsemi in se dobro znajti z različnimi zgodbami in občutljivostmi, ker je imel Kristusa v srcu. Vedno priazen in nasmejan".

DD

KAJ NAM HOČE POVEDATI KORONAVIRUS? (14)

PRIMOŽ KREČIČ

Krhkost kliče po skrbi

Naša človeškost je zaznamovana s krhkostjo. Človek, ki je ustvarjen iz prahu zemlje in duha, nosi v sebi **krhkost zemlje in veličino presežnosti**. Zato je pomembna naloga in modrost, da se sprejme v tej razpetosti. Krhkost je način našega samozavedanja in medsebojnih odnosov. Posebno vrednost je dobila človeška krhkost z učlovečenjem Božjega Sina, ki jo je v svojih človeškosti okusil do globin in prinesel njeno poveljanje v moči vstajenske ljubezni. Ob podpori njegove milosti krhkost ni več le nemoč, blato, lomljivost in obrabljenost, ampak način življenja, ki povezuje minljivo in neminljivo, človeško in Božje. Zaradi hudobije je prišlo in še prihaja do rušenja ter poniževanja krhkosti. To so nasilja, ki ne vzbujajo sočustvovanja ali solidarnosti, ampak nezanimanje in odprto odklanjanje ter celo smrt. Zato je **odnos do krhkosti sodba naše človeškosti**, kaj smo kot ljudje in kako se sprejemamo. V prvi krščanski skupnosti so bili posebno pozorni na uboge in bolne. (Apd 2, 42)

Krhkost predstavlja **odprtost človeka**, da ob svoji izkušnji, zavaruje, vzljubi in podpre drugega v njegovi težavi. Vsak človek doživlja krhkost in minljivost na svoj način.

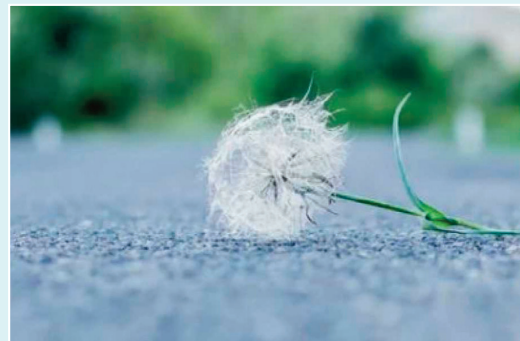
Ahilova peta je skrita točka naše ranljivosti. V Svetem pismu je zapisano videnje kralja Nebukadnezarja, ko je bila orjaška podoba iz zlata, srebra, brona, železa in ilovice. Prerok Daniel je razložil to podobo, **da se bo kraljestvo zrušilo, ker ima noge iz krhke ilovice**. (Dan 2,31-35) Jezus je napovedal porušenje Jeruzalema in templja. Vse mogočno in veličastno je tudi krhko in minljivo. Tako se je porušilo že veliko kraljestev, propada so mesta, morje je zalilo otoke.

Obstajajo različne krhkosti: psihične, telesne, socialne. Izrazita **podoba krhkosti je novorojenček**, ki potrebuje pomoč in oskrbo staršev. Nekateri mladostniki se težko vključijo v družbo in sprejmejo sebe ter vse svoje. Odrasli se postopoma vključijo, čeprav jih obdaja še veliko strahov. Ljudje iščejo službo, imajo težavo priti do svoje pristne podobe in življen-

jske vloge. Posebna skrb je namenjena bolnikom in starejšim ljudem, da se ne bi čutili zavrnjeni in izdani. Epidemija koronavirusa je **odprla odgovornost, da ne bi drugih okužili**.

Omenili smo, da je krhkost značilna za človeškost in zaznamuje naše telo, mišljenje ter čutenje. **Kaže namreč na 'izvirno odvisnost', na rano**, ki je v naši človeškosti. Ob sprejemanju rane drugega, se odpre vsako srce in poskrbi za drugega. Tako je krhkost gibanje, iz katerega nastaja kultura in svet, v njem je mogoče živeti in presegati vse oblike nemoči. **Rojstvo in smrt sta dva stebra krhkosti**. Pri obeh je potrebna pomoč in bližina drugih. V Iraku so našli okostje neandertalskega človeka, ki je bil tako hudobno prizadet, da ne bi mogel sam živeti. Toda dosegel je 40 let, očitno zaradi ljubezni, ki jo je bil deležen.

Ob zavedanju lastne krhkosti sprejemamo na drugačen način krhkost bližnjih. Pomembno je, da

pristopamo z občutkom sočutja in usmiljenja. Taka prisotnost marsikomu pomaga, da se odpre in stopi iz travmatičnega stanja. Poleg tega se ob sprejemanju krhkosti izognemo mnogim nevarnostim, da ne pretiravamo in sprejememo stanje pri sebi ter pri drugih. **Sprejeti moramo svoje**

meje in meje drugih, da smo odgovorni za to, kar smo in sprejemamo druge v njihovi drugačnosti. Krhkost nas ne pusti v nezanimanju, ampak nas dela budne in da poskrbimo za tiste, ki so nam zaupani. Krhki imajo moč v svoji šibkosti. Zaupajo nam in pustijo, da obvežemo njihovo rano. Tak odnos jim pomaga odpreti pogled proti prihodnosti. Srečanje z drugimi postane dar. Ker smo ustvarjeni po Božji podobi, ne moremo živeti drugače kot v darovanju. Z darom se hranimo, razvijamo, premagujemo ovire in stiske. Predvsem smo z občuteno in nežno gesto, ki je usmiljena bližina, usmerjeni k najbolj krhkim. Poseben vidik te bližine je **skrb za osebnostni razvoj ljudi in njihovo zdravje**, da ne prinašamo okužb in nudimo oporo.

Oglej / Praznovanje zavetnikov sv. Mohorja in Fortunata

"Ponovno začeti, ponovno se roditi!"

"Ponovno začeti, ponovno se roditi!"

Tako nekako bi lahko prevedli naslov nagovora, šlo je za pravo "lectio magistralis" msgr. Micheleja Tomasija, škofa iz Trevisa, kateremu je goriška nadškofija letos zaupala vodenje slovesne večjezične maše ob prazniku zavetnikov goriške nadškofije in dežele Furlanije Julijske krajine. Vsako leto se namreč v Ogleju zberemo, da počastimo sv. Mohorja in Fortunata, oglejska mučenca in živa, dejavna pričevalca vere, kot ju je označil msgr. Tomasi, ki se je pred nagovorom zahvalil gostitelju, goriškemu nadškofu msgr. Carlu Marii Redaelliju.

Letos je bil praznik zavetnikov naše dežele in goriške nadškofije v Ogleju drugačen, zaradi izrednih razmer, ki jih narekuje pandemija virusa covid-19. V oglejsko baziliko je lahko šlo k maši izjemno malo število ljudi, vsi seveda z obveznimi maskami, za druge je bil pripravljen velik ekran na trgu pred baziliko. Prav na Kapiteljskem trgu so bile tudi stolice, vedno razporejene, kot to zahtevajo izredne razmere, na katerih se je zbralo lepo število ljudi, da bi prisluhnili msgr. Tomasiju, ki se je rodil leta 1965 v Bocnu, je torej dvojezičen, odrasčal in šolal pa se je tudi v Vidmu in Brixnu na Južnem Tirolskem. Univerzitetno diplomu iz gospodarskih in družbenih ved je dosegel na slavni univerzi Bocconi, 18. junija 1998 pa je bil posvečen v duhovnika. Doktorat iz družbenih ved je dosegel na univerzi v Innsbrucku. Po različnih odgovornih mestih v Cerkvi ga je papež Francišek 6. julija leta 2019 imenoval za škofa v Trevisu, posvečen pa je bil v Brixnu 14. septembra istega leta, glavni posvečevalec je bil škof msgr. Ivo Muser. Danes je pri Škofovski konferenci v Trivenetu odgovoren predvsem za družbene tematike in delo, šport, naravo in prosti čas.

Da prihaja msgr. Tomasi iz drugega sveta, mislimo predvsem na njegovo temeljito poznavanje go-

spodarskih in družbenih razmer, je pokazal tudi v Ogleju, ko je spregovoril o pandemiji, o tem, kako se je čas za našo družbo naenkrat ustavil in kako smo bili vsi prisiljeni v karanteni razmišljati, kako naj gremo naprej. Navajal je predvsem misli Benedikta XVI. In papeža Franciška, predvsem pa je nenehno poudarjal, kako je prav čas pandemije pokazal, kako ni res, da smo sami, ampak smo del skupnosti, začeni z vlogo družine. Povedal je, da bo nov začetek po pandemiji, ki ga šele spoznavamo, težak, saj ne gre za vžiganje stroja, ampak je naša družba sestavljena iz različnih posameznikov, v katerih ima vsakdo

Foto Sergio Marini

svojo vlogo in je zato še kako pomembno, da je pri ponovnem zaagonu gospodarstva, življenja,

vsakdo od nas na določenem mestu. Msgr. Tomasi je Cerkev predstavil kot živo, kot Kristusovo telo in po njegovem mnenju je pomembno, da se prenovimo, kot se življenje prenavlja z vsakim novim rojstvom otroka: "Sebi darujemo življenje, ko ga drugim podarjamo!" Med številnimi prisotnimi politiki v Ogleju je bila tudi slovenska senatorica v Rimu Tatjana Rojc, med duhovniki, ki so darovali večjezično slovesno mašo pa je bil poleg škofov iz Triveneta tudi goriški škofijski vikar za Slovence g. Karlo Bolčina.

JUP

Mauro Ungaro, msgr. Michele Tomasi in msgr. Carlo Redaelli (Foto Sergio Marini)

V četrtek, 9. julija, je bil v Gradišču ob Soči, v samem središču na dvorišču bara ACLI, lep večer, ki ga je s sodelavci organizirala pokrajinska predsednica goriškega združenja ACLI Silvia Paoletti. Sama že vrsto let skrbi, da je ta katoliška organizacija dejavna in živa na Goriškem. Tokrat je v goste povabila državnega predsednika združenja ACLI prof. Roberta Rossinija, s katerim sta se pogovarjala g. Franco Gismano, dekan v Spodnji Furlaniji in cenjen teolog, ter naš urednik Jurij Paljk, ki je bil naprošen, da številnemu občinstvu, v katerem je bilo precej Slovencev, predstavi tudi naš tednik Novi glas. Predsednik ACLI Italije prof. Roberto Rossini je napisal pred kratkim sicer drobno, a zelo berljivo in tehtno napisano knjigo Piu' giusto - Cattolici e nuove questioni sociali (Za bolj pravičen svet- Katoličani in nova družbena vprašanja). Knjiga je polna podatkov, ki kažejo predvsem jasno sliko Italije in vsakodnevno nižanje števila tistih, ki smo do nedavnega spadali v t. i. srednji sloj, kot tudi navaja dejstva, ki kar kličejo po večji angažiranosti vseh kristjanov v družbi in vse večji potrebi po socialni pravičnosti.

Misel na 16. nedeljo med letom

Budnost za dobre sadove

Na vrsti je prilika o ljulki med pšenico. V Palestini je ta plevel zelo pogost, med samo rastjo pa ga je praktično nemogoče razlikovati od žita, ko pa oboje gre v klasje, lahko vsakdo vidi razliko. Vsekakor pa ne sme priti nič od ljulke v moko za kruh, ker to škodi zdravju. Gospod nadaljuje razlago o Božji besedi, kjer pridemo zdaj do potvorne besede, kakor nam pravi sv. Janez Krizostom, kjer sta pomešana resnica in zmota. Sv. Remigij nam pravi, da je nebeško kraljestvo Božji Sin sam, ta pa vselej seje samo dobro seme, torej samo resnico. Sv. Krizostom pa nam potem pravi, da hudič vselej čaka svoj pravi čas, saj je videl, da ne more storiti nič, da ne bi seme obrodilo sadu v določenih ljudeh, vendar pa ti še niso varni, saj se poslužijo druge taktike. Ko namreč žito požene korenine, takrat vmes poseje svoje pokvarjeno seme. Lepo je videti,

priložnost, da se vsili, kjer in kadar se lahko. Nekoliko nepozornosti, nebudnosti je v tem primeru dovolj. Dovolj je torej, da kristjan, kakor vidimo pogosto v svojem življen-

ju, le malo popusti v duhovnem boju, pa se vsili sovražnik. Lahko tudi obrnemo na popuščanje v našem molitvenem in zakramentalnem življenju, kjer radi zaspimo na lovorikah, kot pravimo. Nekaj smo dosegli, zdaj pa lahko malo počijemo. Le da ta malo navadno postane kar veliko. Katoliška vera je vselej sodelovanje Boga in človeka, kjer seveda Bog ne popušča, smo pa mi tisti, ki popuščamo. Prilika o sejalcu nam je zato lepo govorila o tem, kako Kristus vselej seje, torej pošilja Sv. Duha, toda kam pade to seme? Zadnjič je namreč Gospod dejal, da se mu mnogi ne pustijo ozdraviti. Potem pa, kako je po setvi, kako po setvi skrbimo za to svoje dušno polje? Delo namreč ni nikoli končano, nevarnosti vselej preživijo. Sveti Krizostom pa nas opozarja še na nekaj - paziti moramo na laž in prevaro zla. Gospodar tega sveta bi nas rad premamili z miki tega sveta. Omenjeni sveti oče nam pravi, da ne gre za drugo žito, temveč za delo, da bi se dobro žito pokvarilo. Treba je torej paziti, kaj vse

sprejemamo ter komu in čemu sledimo, saj preži nevarnost, da bi se pokvarilo dobro v nas, pa bi potem rodili pokvarjene oz., če sledimo evangeliju, celo pokvarjene sado-ve. Tako sv. Krizostom in sv. Avguštin govorita o pokvarjenem nauku, torej tistem, ki se sicer zdi lep, a je po drugi strani strupen. Avguštin govori, da so po smrti apostolov prišli številni, ki so hoteli pravi nauk spremeniti. Vidimo torej lahko, kako je prav tisto, kakor nam pravi sv. Vincencij iz Lerins, kar so vsi, povsod in od nekdaj verovali. Nauk Cerkve se ne spreminja glede na mode in čase, ker je nad časom. Ljudje bi vselej sicer radi popuščali in opravičevali svoje grešno početje. V antiki so celo vsakemu grehu pripisali svoje božanstvo, zdi se pa, da bi radi danes ravnali podobno, ko bi radi mnoge pregrehe prikazali ne samo kot pridobitve, ampak celo kot vrline. Sledimo torej gotovi poti stalnega katoliškega nauka v molitvi in rednem zakramentalnem življenju, da bi prinašali obilo duhovnega sadu. Sad pa je najprej za druge, tiste, ki so nam zaupani v življenju, potem ostane dovolj tudi za nas same.

Andrej Vončina

TIŠINA

V čuječi tišini pod zvezdnatim nebom plavajo misli v daljave.

Na svodu oblake južni veter nosi na Kras.

Preveč prevar - naivnosti - laži preveč, nabralo se v skrbi, da veroyal bi sosed ti.

Ne oziraj se nazaj, sam po poti stopaj, puhlo družbo pusti zdaj.

Pogled naj tvoj v višine, v lepoto stvarstva, misel vodi.

Tišina, odrešujoča tišina vse je povsod. Oči, oči uprte v nebo, kjer v miru duša tam počiva.

Spokojno, brez prevar človeka, raduje naj se zdaj.

Pavel Vidau

Ali tudi mi potrebujemo spodbudo?

Spoved in bombon

Florjan je v varovalnem domu v Ljubljani. Tam hodi redno na delo v njemu prilagojeno delovno skupino. Dva-krat mesečno prihaja domov. Njegovo potovanje je zanimivo. Do avtobusa ga pospremiti, dobi sedež, in ko pride avtobus na domačo postajo, vstopi mama, plača vozovnico in ga odpelje domov. Če ne bi prišla ponj, bi se odpeljal dalje, saj se zelo rad vozi. Doma so se dogovarjali, da bo za praznike treba iti k spovedi. Mama ga je pripravljala, kako naj se v spovednici vede in kaj naj moli. Domači duhovnik je bil tudi s tem seznanjen. Na soboto pred večerno mašo ga je duhovnik čakal v spovednici. V spovednico vstopita z mamo in mama spovedniku takoj pove: "On se želi spovedati, pa ne želi brez mame". Duhovnik pa mirno odgovori: "Mislim, da bova to lahko naredila sama! Vi ostanite pred spovednico. Če bo problem, vas pokličem!" Gospa je odšla, fant je pokleknil. Duhovnik začne: "Kako si?" "Dobro, dobro, dobro", odgovori v rafalu. "Rad prideš domov?" "Kako ti veš, da sem v mestu?" Duhovnik počaka, nato pa vpraša: "Se želiš spovedati?" On pa: "Kje je mama?" "Pred vrati te čaka, da midva končava". "Mama, kje si? Kam si se

skrila?" "Imaš kakšen greh?" Na brzino odgovori: "Daj mi bombon!" Spovednik išče po žepih, pa ne najde nič. On pa, "daj mi bombon in dal ti bom grehe. Kje je bombon?" Duhovnik potrpežljivo reče: "Ga nimam"! Odgovor: "Ni grehov", in odide. Pred spovednico ga je čakala mama in duhovniku pojasnila, da ima zelo rad bombone, in če želi, da kaj doma naredi, mu obljubijo bombon. Mama pobrska po torbici in mu da bombon. Fant ga na hitro poje in reče: "Zdaj lahko greh"! Z duhovnikom se vrne v spovednico. Fant se nerodno prekriža. Spovednik zapazi, da so se mu orosile oči. Ko je izstopil iz spovednice, kjer ga je čakala mama, jo je objel in stisnil k sebi.

Po tem dogodku se je duhovniku podzvestno zastavilo vprašanje: "Je mogoče tudi nam potrebna neka obljuba, neka roka ali neki glas: "Ne boj se spovedi! Vse bo dobro! Ti boš osvobojen"! Ali bi moral tudi nam, preden gremo k spovedi, kdo obljubiti bombon, da bi ob grenkobi greha občutili sladkost odpuščanja? Spoved je in ostane srečanje človeka s samim seboj, zakramentalni pogovor z duhovnikom in Božja milost z darom odpuščanja.

Ambrož Kodolja

Poletni simpozij v parku Basaglia

Nastopil je čas kreposti

V sredo, 24. junija 2020, je v parku Basaglia v Gorici potekal 12. poletni simpozij z naslovom *Nastopil je čas kreposti (E' tempo di virtù)*, ki je imel kot glavno temo človeške kreposti. Organiziralo ga je društvo Linea di sconfini v sodelovanju z zdravstvenimi ustanovami naše dežele. Simpozija so se udeležili predstavniki raznih verstev in nekaterih društev, ki se ukvarjajo z alternativnim zdravljenjem, z duhovnimi spoznanji, predvsem budizma in joge. Vsi so ponudili dragocene priložnosti za razmislek. Grkom je bila krepost (arete) način življenja plemenitega, izobraženega človeka, latinska beseda virtus izhaja iz "vir", mož. Pomenila je odliko moža, ki ga drugi občudujejo zaradi njegovih krepostnih značilnosti. Beseda "Tugend" je bila za germanskega srednjoveškega človeka drža viteza. Krepost kaže na to, da sta človekovo srce in njegova dejavnost zbrana po etični vrednoti. O katoliških vrednotah je spregovoril duhovnik Alberto Denada, ki se že vrsto let ukvarja z brezdomci in zaporniki ter ima vsako nedeljo mašo v goriških zaporih v ulici Barzellini. V Sv. pismu Knjiga modrosti predstavlja glavne teološke kreposti, ki bi nas morale spremljati v vsakodnevnih odnosih. Knjiga uči modro živeti in nas hoče odvrniti od napačnega pojmovanja življenja ter ohraniti človeka v veri očetov. Večkrat se nam zdi, da je ta knjiga sestavljena iz dveh plati, kajti včasih je zazrta visoko v goro Sinaj, kjer je Bog dal deset zapovedi, včasih pa v človeško zgodovino in v vsakega izmed nas s pričakovanjem, da bomo zvesti krepostim, kot so pametnost, pravičnost, pogum, zmernost, vera, upanje in ljubezen. Denada je povedal, da po Sv. pismu prihaja modrost od Boga, in zato je ni v človeku, ki misli, da je samozadosten. Zato je danes svet brez modrosti postal nečloveški; vse kreposti so se spremenile v nasprotje: v nespametnost, nepravilnost, nezmernost, v prostor brez upanja in ljubezni. Takemu svetu se je treba upreti in se ne pustiti zaslužiti, ne smemo pa pozabiti, da je na dnu vsakega človeka tudi nekaj skrivnostnega, skritega, v katerem se razodeva Božja ljubezen. Tudi Ariel Haddad, glavni slovenski rabin, je poudaril dejstvo, da nihče ne more postati pravičen z lastnimi močmi, še posebno ne tisti, ki misli samo nase. V zvezi s tem je povedal zgodbo znanega rabina, ki je obiskal bogatega Juda. Ta je z leti postajal vedno manj gostoljuben. Povedal mu je, da sta tako okno kot steklo sestavljeni iz iste snovi, le da skozi okno vidimo tudi svet okoli nas, v ogledalu pa vidimo le sebe, ker ima ogledalo zadnji del pokrit s tanko plastjo, ki odseva le našo podobo. Odstraniti je treba to plast ali bolje: pozabiti je treba na lasten egoistični značaj in pomisliti na svet, ki je sestavljen iz odnosov in dobrih povezav. Malvina Savio, pripadnica budističnega centra v Trstu, je govorila o osmih plemenitih krepostih v budizmu. Do teh pridemo skozi posebno etično, versko ali duhovno notranjo disciplino. Sledila sta Rukmini Devi in Shilanga Deva, ki sta govorila o kreposti v hinduizmu. Povedala sta, da je značilnost hinduizma mnogoboštvo, vendar gre za enega boga, ki se prikazuje v različnih oblikah. Hindujski uporabljajo be-

sedo dharma, da obrazložijo vesoljni red, postavijo družbene in politične norme. Še druge misli v razmislek so ponudile profesorica in prevajalka Annamaria Zin, zdravnica Susanna Breire, profesorica in veganka Giulia Giorgi. Poudarile so, da se ni treba veliko ozirati okrog sebe, da spoznamo katastrofalne učinke, ki nam jih zapuša zahodna civilizacija, še posebno v tem času koronavirusa. Nekdanji in sodobni misleci nas opozarjajo, da je življenje velike večine ljudi v naši civilizaciji prazno, brez perspektive, bolno.

Človek je oddaljen od Boga in duhovnosti. Če Boga hočemo začutiti, moramo utihniti, v naši notranjosti mora zagospodovati mir. Večkrat ne slišimo Božjega glasu prav zaradi tega, ker je preveliko šuma okrog nas. Z Vzhoda poznamo veliko izurjenih praks, ki jih lahko imenujemo pot tišine, miru. V Indiji in na Japonskem so že v starih časih modrirali učili, da mora človek postati gospodar svojih misli, občutkov in se nastaniti v nekem sproščenem ozračju, v tihi notranjosti, daleč od hrupa in vsega, kar nas lahko zmoti. Vse to lahko dosežemo z vrsto praktičnih meditacijskih vaj. Univerzitetni profesor Tullio Girardi, biolog in psiholog, je govoril o zavesti, "Mindfulnessu zena". Osredotočil se je na trpljenje in zdravljenje človeka s pomočjo Mindfulnessa, ki se nanaša na metodo meditacije brez budizma. Ta metoda je nastala v Združenih državah Amerike, a so jo žal na napačen način precej uporabljali v psihiatriji po drugi svetovni vojni, ko se je ta osredotočila le na zdravlila (antidepresivi in nevroleptiki), ki so zelo olajšala delo psihiatrov in zdravnikov ter zvišala dobiček farmacevtske industrije. Jasno je, da se človek, ki zaradi, denimo, problematičnih staršev ni užival dovolj ljubezni in je od otroštva naprej oškodovan, ne more rešiti, če začne le požirati razna zdravlila. Na področju psihiatrije vlada neznosna zmeda, saj je opisanih že nad 550 raznih psihoterapevtskih šol; vsaka po svoje ponuja rešitve in misli, da ima edino ona resnico v žepu. Poleg psihoterapevtskih šol delujejo tudi številni zdravniki, nepregledno število raznih sekt in gurujev. Vse pogovore je na simpoziju uvajal in končal s skupno meditacijo psihiater Marco Bertalli.

Na simpoziju smo se pogovorili z rabinom Arielom Haddadom. Rad je odgovoril na vprašanja.

Vi ste glavni rabin v Sloveniji. Kje živite in kakšna je judovska skupnost v Sloveniji?

Živim pravzaprav v Trstu, vendar sem večkrat tudi v Ljubljani, kjer spremljam judovsko skupnost, ki ni številna in je izgubila precej članov med drugo svetovno vojno. Po vojni se je pridružilo skupnosti še nekaj Judov, predvsem z Balkana. Glavni del skupnosti živi

vsekakor v Ljubljani.

Kje ste se rodili in katere študije ste opravili?

Rodil sem se v Rimu, kjer sem dokončal srednjo šolo, nato sem se preselil v Izrael in dokončal rabinjsko akademijo. Nadaljeval sem študije v Združenih državah Amerike. Poročil sem se s Tržčanko, s katero sem imel osem otrok: najprej sva skupaj živela v Ameriki, nato sem se vrnil v Trst, kjer živim še zdaj. Sem tudi direktor hebrejskega muzeja v Trstu.

Imate kar osem otrok; kaj mislite o vzgoji? Kaj pomeni vzga-

jati? Se strinjate s tem, da je problem vzgoje največji problem človeštva?

Strinjam se, čeprav je zraven še nekaj dodatnih problemov. Vzga- jati pomeni predvsem znati komunicirati in dati dober zgled.

Kako živi vaša skupnost zdaj, v času koronavirusa?

Smo še v fazi, ko ni še pogojev za skupno druženje in dejavnosti so še zelo redke.

Ali je covid-19 katastrofa za človeštvo?

Katastrofa in še kaj drugega. To je resna bolezen in je ne smemo jemati tako na lahkó. Leta 1346 je izbruhnila v Evropi črna kuga, ki je v tistih časih zelo prizadela celino. Bilo je nad šestdeset milijonov mrtvih. Covid-19 ni povzročil toliko gorja. Tudi prva in druga svetovna vojna sta bili mnogo hujši. Vseeno imamo precej težav; bolnišnice niso bile pripravljene na tako bolezen, kar je še dodatno zaostri položaj. Velik udarec je zadobilo tudi gospodarstvo. Zavedati se moramo, da bomo še dolgo morali sobivati s tem virusom.

Glavna tema simpozija so bile kreposti. Ali imajo kreposti v današnjem svetu še kak smisel? Ali smo z odstranitvijo tradicije odpravili tudi smisel za vse kreposti?

Mislím, da je tu tudi vprašanje komunikacije, jezika. Hebrejski pisatelji nikdar ne pozabijo opomniti, da je samo Jahve močan in da vsa človeška moč prihaja od Boga. Korenine kreposti segajo v dno človeške duše, pojem "krepost" moramo pravzaprav prenesti na duhovno področje. Čeprav se vprašanje kreposti v zgodovini ponavlja, se predstavlja v vedno novih oblikah in zato moramo spremeniti jezik in komunikacijo, če ga hočemo zaobjeti. Ne smemo pa pomešati to, kar je nujno, s tem, kar je najbolj vidno v današnji družbi. Danes je zelo v modi mišljenje, katerega začetek je treba iskati v daljni preteklosti in ki poleg drugega poudarja dejstvo, da družba nujno rabi rast in napredek, kar je sicer pravilno, ker brez tega ne bi bilo velikih umetnin, ki nam jih je zapustila

zgodovina, kot so na primer velike zgradbe, od kitajskega zidu do Eifflovega stolpa v Parizu, ali vse slikarske in kiparske umetnine. Res pa je tudi, da je tako mišljenje lahko koristno, a če se oddalji od narave, je nevarno, da vključi v človeški razvoj sporne strukture in mehanizme, ki nadomestijo smisel življenja in jih ni mogoče več zaustaviti. Vse to lahko pripelje do nesrečne evolucije človeštva.

Ko smo včasih prisotni pri verskih obredih ali ko poslušamo branje Sv. pisma, začetimo neki zid, neki nesporazum v komunikaciji in neko oddaljenost med tem, kar slišimo, in med vsakdanjim življenjem.

Duhovni voditelji vseh verstev nas skušajo pripeljati do neke vizije, ki naj bi bila usmerjena v nadstvarno življenje in nad to, kar nam nudi vsakdanje življenje, ki je in bo vedno nekaj problematičnega in ima primes trpljenja.

Trpljenje se zdi dokončna struktura kozmosa in zato prav s tem, ko trpimo, lahko popravimo ogroženi red sveta. Sv. pismo nam večkrat

predstavlja tragedije, umore, laži, izdajstva, ki se stalno ponavljajo v življenju vsake skupnosti in družbe. To je bil med drugim tudi

za rasiste eden izmed "dokazov", da je hebrejski narod "pokvarjen". Duhovni teksti, kot je Sv. pismo, nas hočejo vedno nekaj naučiti in skušajo odgovoriti na osebno stisko ne glede na to, da opisujejo uboje, izdajstva in druge zločine; služijo verniku prav zato, ker predstavljajo življenje v vsej njegovi preprostosti in večkrat krutosti. Težave, ki nastajajo v človeku, so vedno posledica njegovih napačnih izbir ali izbir nekaterih drugih in v tem je tudi odgovornost vsakega posameznika. Človek ima svobodno voljo, ki gotovo vpliva na izbere, in čeprav smo tudi večkrat le žrtev slabih dejanj, ki so jih drugi storili, se moramo mi sami odločiti, kako bomo odgovorili in se odzvali na taka dejanja. Zato ob koncu je res odvisno samo od posameznika, kako bo izpeljal in kam bo usmeril življenje, ki ga živi, čeprav so mu križ večkrat naložili drugi.

Že več časa opazujemo, da so mladi v glavnem odsotni oz. da stojijo ob strani pri verskih obredih in neradi sodelujejo, kot tudi v politiki ali društvi. Kje je treba iskati vzroke?

Življenje je postalo vse bolj površno, popustljivo, mehkužno, in to spreminja vzgojo, ki je zahtevno, resno in odgovorno poslanstvo, v kratkočasno, neodgo-

vorno igrice. Spomnim se, ko mi je še kot otroku očka prinesel vrtavko na vrvi in smo mi otroci vlekli vrvico in tekmovali ter čakali, komu bo vrtavka ostala največ časa v vertikalni legi. Že takrat se mi je zdela ta igra dolgočasna. Moja hčerka večkrat gleda na YouTube "neumne" elektronske igrice; sprašujem se, kako to, da ji to ugaja. Odgovor je, da vse, kar se dogaja na tistem ekranu, postaja vedno bolj hipnotično, zapeljivo in pred tem smo brez obrambe. Zabava priteguje bolj kot učenje, igranje bo vedno zanimivejše kot premišljevanje, posebno še s tehnološkimi napravami. Še pred desetletjem so obstajali "nosači", tisti, ki so na primer v pristaniščih raztovarjali ladje. Teh ni več. V vsakdanjem življenju imamo tudi vse vrste tehničnih pripomočkov, ki so gotovo koristni, a sami ne znamo poprijeti za delo, če nimamo na razpolago vseh teh naprav. Mladina je precej izgubila.

Ni pri tem kriva naša potrošniška družba, ki nas stalno uči, da moramo imeti vsaj dva televizorja, vsak svoj avto; stalno smo na preži, da ne izgubimo zadnji model telefončka ali zadnji model računalnika, čeprav nam je zadostoval tudi prejšnji?

Prav imate, vendar tu nastane težava. Družba nas sili v potrošništvo, vendar je veliko tehničnih pripomočkov, ki jih kupujemo, tudi nujnih. Tovarne proizvajajo precej nepotrebnega ali odvečnega, a tudi koristnega, in brez tovarn ne bi bilo dela. Če bi hoteli kaj doseči in spremeniti družbo,

bi morali še prej popolnoma spremeniti človeka. Človeštvo tudi ne more obstajati brez trgovin, izmenjav, tehnike. Lahko spremenimo predpostavke, vendar rast in last sta vedno obstajali. Že plemo v prazgodovini je imelo na primer v lasti izvir tekoče vode, studenec, ker je bilo to nujno za preživetje. Pračlovek je vedno imel kaj v lasti, imetje mu je bilo neobhodno potrebno.

Kaj je zlo? Ali je zlo tudi v človeku ali je človek postal zloben, ker je slab?

Mislím, da sta tam, kjer je zlo, tudi krhkost in slabost, ki ju človek ne zna obvladati. Drži, da je kdo postal zločinec, ker je imel pač tako vzgojo v otroštvu, ki ga je pripeljala do tega, vendar zadnja odgovornost je vedno v človeku. Človek ima svobodo, da se sam odloča, kdaj in kako se upreti zlu. Vsak posameznik ima vedno možnost, da se odloči za zlo ali da se mu postavi nasproti.

Ste kaj zaskrbljeni zaradi naraščanja antisemitizma in rasizma v nekaterih evropskih državah?

V glavnem lahko rečem, da se je položaj Judov v svetu izboljšal v zadnjih sedemdesetih letih tudi zato, ker se je demokratično mišljenje razširilo in tudi odnos do judovskega naroda ni več tak, kot je bil v preteklosti. Zato sem

tudi precej optimist, kar se tiče prihodnosti s tega vidika. O nečem pa bi bilo mogoče zelo dobro razmisliti. Ostaja namreč neki kulturni madež, predvsem na verskem in kulturnem nivoju človeka, ki se v zgodovini stalno ponavlja in odmeva v odnosih med osebami in narodi. Vse je postalo bolj vprašljivo in zidovi v odnosih, kljub velikemu napredku človeštva, še vedno obstajajo.

Po vašem obstaja dober dialog med verniki različnih verstev in med samimi verstvi?

Odvisno. Včasih je več pogovora med različnimi verniki, včasih več med posameznimi verstvi. Mislím, da ne smemo biti pretirano kritični do drugih verskih prepričanj, bolj pomembno se mi zdi to, da imamo jasne pojme o tem, v kar mi verujemo, in o tem, kar hočemo posredovati drugim.

Kaj združuje različna verstva?

Nič, ker je vsak vernik prepričan, da je njegova vera prava in glavna. Seveda je precej skupnih točk, s katerimi se verstva strinjajo: ko govorimo na primer o pomembnosti človeškega življenja, ko razpravljamo o ljubezni. Drugače pa je, če me na primer katoličani povabijo na simpozij, kjer se govori o Sveti Trojici. O tem nimam kaj povedati, ker v judovstvu ni tega vprašanja in je to celo tema, pri kateri je možno, da pridemo do kratkega stika. Vsaka vera ima točke, ki so slične drugim verstvom, a ima tudi take, ki so zelo oddaljene in večkrat v nasprotju. V glavnem lahko rečem, da je Bog eden, vendar več poti peljejo do njega in vsaka pot je prava.

Po vašem prihaja v zadnjih letih do odkrivanja vere? Nekateri sociologi govorijo o novih vernikih, ki nočejo priznavati oziroma pripadati nobeni Cerкви. Po drugi strani je tudi veliko takih, ki pripadajo kaki Cerкви, a niso verni.

Mislím, da se nekateri "kristjani" v zahodnem svetu, ki dandanes tako zgornjo obtožujejo in kritizirajo krščansko Cerkev, ne zavedajo, da živijo s tistimi pozitivnimi vrednotami, ki jih je prineslo v svet prav krščanstvo. To pa še ne pomeni, da ne smemo kritizirati "zastarele strukture" v Cerкви in prav tako v judovstvu ali drugih verstvih. Kritika je pozitivna, če je konstruktivna, ne pa, če stalno ruši podlago za življenje in človeško sožitje. Živimo v svobodni družbi in vsak ima tudi pravico menjati skupnost, če se v njej ne počuti dobro, vendar to ne sme biti razlog za rušenje vsega pozitivnega.

Kaj pomeni danes biti jud?
Zelo preprosto: pomeni stalno poglobljati Sv. pismo (Tora) in slediti predpisom, vendar pomeni tudi pripadati narodu.

Napetost med muslimani in judi je samo politične narave in je vezana na ozemlje v Palestini ali je še kaj drugega?

Odnos med muslimani in judi je bil v zgodovini vedno problematičen in je nihal. V nekaterih stoletjih je bila napetost med njima zelo velika, v drugih sta pa vladala složnost in prijateljstvo. Potem so se zadeve v zadnjem obdobju zaradi politike precej poslabšale. Ne pozabimo pa, da se vera in politika precej dotikata in meja med njima je bila vedno dvoumna in nejasna. Ni bilo vedno kreganja med muslimani in judi, bili so časi, ko se nista marala in časi, ko sta oba naroda žvela skupaj v miru. Zdaj je na primer precej nesporazuma, upam pa, da bo v prihodnosti zopet zavladala složnost.

Gospod Ariel, zahvaljujem se Vam za pogovor.

Karlo Nanut

Poletna obzorja / Prvi kamišibaj dan v Gorici

Očarljive zgodbe iz ust izvrstnih pripovedovalcev

Pod bohotnimi, čvrstimi lipami na tlakovanem dvorišču ob Kulturnem centru Lojze

Bratuž in v zavetju visokih orehob ob tamkajšnjem nogometnem igrišču se je v ponedeljek, 6. julija 2020, zvrstilo nad 30 (!) različnih predstav kamišibaj gledališča (pripovedi, pravljic, basni, zgodbe, pesmi), pravih umetniških draguljčkov. V sklopu letošnje kulturne novosti Poletna obzorja, niza prireditev, ki so kot osvežujoča pijača za dušo v tem letu, zaznamovanem s pretečim koronavirusom, je bil prvi kamišibaj dan v zamejstvu. To je bil pravi festival te drobne, očarljive gledališke zvrsti, razdeljen na tri dele: ob 18. in 19. uri za otroke, ob 20.45 pa za odrasle. Priredili so ga Kulturni center Lojze Bratuž, Zveza slovenske katoliške prosvete in Skupnost družin Sončnica.

Zamislila si ga je predsednica SD Sončnica, Katerina Ferletič, velika ljubiteljica gledališča, zavzeta mentorica mladinske gledališke skupine O'Klape. V zadnjih letih se je zelo navdušila nad kamišibajem in z njim ustvarila nekaj izvirnih zgodb v doberdopskem narečju in jih tako tudi iztrgala pozabi. Dve, s hudo-mušnim prizvokom, o krojaču, ki je bistroumno ugnal smrt (zanjo je Ferletičeva prejela posebno priznanje za pristno ohranjanje narečja na lanskem festivalu kamišibaj gledališča v Štanjelu), in Prašič ali hudič, z jasno noto, kaj čaka tatu, je živo

zložimo, kot smo na večeru večkrat slišali, da je izraz kamišibaj sestavljen iz dveh besed: kami - papir in šibaj -

Ferletič in Verena Čevdek z ljudsko pravljico Polž in hiška, v kateri polžek (pa tudi mi!) spozna, da je

ob cesti.

Prvega goriškega kamišibaj dneva sta se udeležili tudi dve vneti itali-

janski "kamišibajkarici". Pravljico iz Nadiških dolin La krancina, ob ilustracijah Meri Zanolla, je pripovedovala Federica Barbo. Z območja Veneta izhaja pravljica La padella di Barba Zuccon, ki jo je

šegavo razpleta Federica Barbo, z Dilvo Aquilante tudi avtorica ilustracij. Predstavila je še drobno burleskno bizijaško zgodbo Celia Bisiaca. Ob glasbeni spremljavi Danieleja D'Agara je Chiara de Santi v različici za otroke in odrasle predstavila svojevrsten, zabaven eksperimentalen kamišibaj z naslovom Kamishi Bye bye. Čarobnost predstav kamišibaja izvira iz posrečeno izbranih vsebin, predvsem pa iz pripovedovalnih spretnosti "kamišibajkarja", ki zna ustvariti posebno ozračje in vzpostaviti magično vez z občinstvom. Velik pomen ima seveda tudi neposrednost likovnega sporočila, ki mora biti čim bolj jasno in osredinjeno na ključne trenutke zgodbe. Vse nastopajoče pripovedovalke, ob dveh vrhunskih mojstrih, Sitarjevi in Čvetku, so na prvem kamišibaj dnevu v Gorici razvijale besedila z živah-

na najlepše doma! Vsaka izmed njih je po svoje živahno in poetično razvijala svojo zgodbo, opremljeno s slikami v raznih tehnikah, celo grafiki. Prav posebno očarljivo sta drobne "uprizoritve" posredovala mojstra Jelena Sitar in Igor Cvetko. V manjših in večjih butajih so se zvrstile slike ljudskih in avtorskih zgodb, Pisana ptica, ki je bila še posebno zanimiva tehnično in izvajalsko, Tehtanje duš, Grdina pod kamnom in Čarobni vodnjak, ki jih je na razpoznaven, izrazit način predstavila Jelena Sitar. "Oče" slovenskega kamišibaja, Igor Cvetko, je prikazal ljudski pravljico O zajčku in korenčku (osvetljena je bila radodarnost!) Kako je nastal konj in o treh prebrisanih kozicah, ki so ugnale volka (za to predstavo se je na 6. Slovenskem festivalu kamišibaj gledališča ovenčal z zlato lovoriko), pa še

gledališče, "papirnato gledališče". To je svojevrsten način pripovedovanja zgodbe ob slikah, ki so vložene v lesen odreček, imenovan butaj. Zgodba se vije ob slikah, ki jih sam pripovedovalec menjuje in ki zgovorno poudarjajo dogajanje. Ta posebna umetniška zvrst izhaja iz davnine, ko so menili na budističnih templjih s pomočjo slik seznanjali ljudi z vsebinami svetih zgodb (približno tako kot naši slikarji s podobami iz Sv. pisma). V današnji obliki se je kamišibaj pojavil konec dvajsetih let prejšnjega stoletja in doživel nenavaden razcvet. Takrat so nekateri umetniki ustvarjali slike prav za te zgodbe. Nekdanji japonski "kamišibajkar" se je pripeljal s kolesom, na katerem je imel lesen oder, pod tem pa so bili predali, polni sladkarij. S temi je privabljal ljudi, posebno otroke. Da bi vzbudil pozornost, je

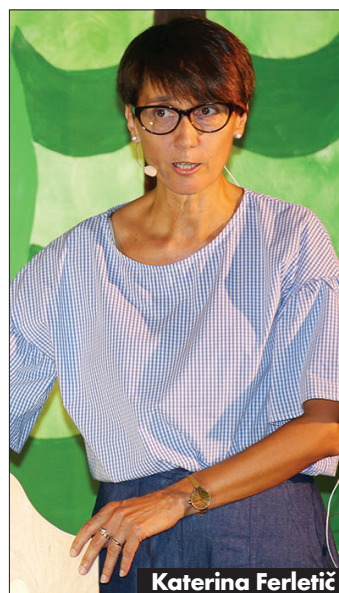
Igor Cvetko

Jelena Sitar

Verena Čevdek

Katerina Ferletič

posredovala tudi gledalcem pod lipami. Tisto o prašiču ali hudiču je iz spomina obudil Hilarij Lavrenčič, sama pa jo je predelala in jo sestavila v kolaž; to likovno tehniko ima najraje. To vejo gledališke umetnosti je odkrila in poglobila na tečaju (leta 2018 v Gorici v organizaciji CTA-Deželne središča za animirano gledališče) te posebne "ljudske" gledališke zvrsti, ki prihaja iz Japonske, pri Jeleni Sitar, mojstrici lutkarske umetnosti, režiserki, dramaturginji, od leta 2010 docentki za lutkarstvo na PEF Univerze na Primorskem v Kopru, in Igorju Cvetku, magistru etnomuzikologije, lutkarju, ilustratorju in glasbeniku. Z ženo Jeleno Sitar sta l. 1997 ustanovila Lutkovno gledališče Zapik, ki je s svojim posebnim uprizoritvenim pristopom razveselilo tudi naše goriške otroke. Prav onadva, ki sta prva prenesla to gledališko zvrst na slovenska tla, sta bila ugledna gosta prvega kamišibaj dneva v Gorici. Z njima je bila še cela skupina "kamišibajkaric", ki so se tega načina umetnosti izučile prav na njunih ustvarjalnih delavnicah. Tistim, ki tega ne vedo, naj obra-

pred pripovedjo potolkel z dvema deščicama in izustil čarobne besede "kamišibaj". Tako je storila tudi Katerina Ferletič, preden je pred občinstvo stopila Špela Pahor, ki je na 7. Slovenskem festivalu kamišibaj gledališča v Štanjelu prejela zlato kamišibaj 2019 za predstavo Roža Katarina, ljudsko istrsko ljubezensko zgodbo, ki jo je v Gorici predstavila kar dvakrat, tudi kot zaželen dodatek. Poleg te je pripovedovala še ljudsko pravljico Rdečerepka, o ptici, ki je kralju zapela pesmico, pa še ljudski po zapisu Janeza Trdine, Kako je nastala zemlja in Kako prvi človek. Prijetno vzdrušje je ustvarila z nabrito vsebino istrske pravljice Majhna majhna tetka. Posebno ganljivo pa je izzvenelo njeno podajanje ljudske zgodbe Taščica, o drobnih ptici, ki je umirajočemu Jezusu na križu v kljunčku nosila vodo in ga ogrela s svojim ljubečim srcem. Tako ogreje tudi nas njen prihod ob prvih mrzlih zimskih sapah. Ob Pahorjevi so se zvrstile še preostale pripovedovalke iz Severne in Južne Primorske ter Goriške, katere predstavnici sta bili že omenjena Katerina

Levstikovo Pedenjen človek laketa brada ob svojih duhovitih ilustracijah. Vsaka izmed njih je nosila v sebi droben, a takoj zaznaven nauk. Kako je ježek prebrisan, so otroci izvedeli iz basni Sare Grbec Zajec in jež, odrasli pa so se zabavali ob angleški ljudski pesmi s tipičnem anglosaškim humorjem Deset malih vojačkov. Kako jo je ubogi osel dobil po grbi (Osle v tigrovi koži), je pripovedovala Ksenija Bratina Makovec, o stonogi in deževniku ter o medvedu, ki je iskal pestunjo in jo našel v zajčku, je v zgodbi razkrila Mirna Stopar, ki je povedala še korejsko ljudsko Stonoga in deževnik, o nemogoči ljubezenski zvezi. Vlasta Markočič je "uprizorila" avtorsko delo Čarodej, pa še utrinek iz življenja Boruta Špacala, Skulptura. Vesna Marion je podala vsebino pravljice Boštjana Gorenca Pižame z naslovom Rojstni dan Medvedje princeske in avtorsko delo z domišljij-skim poletom Brigitte Orel, Gusarsko drevo. Tanja Lozej je razvila poučno baseno o škorpionu in žabi. Sugestivno je interpretirala tudi prodor-no pesem Srečka Kosovela Svetilka

no in doživeto pripovedjo, podkrep-ljeno z menjavanjem tona glasu, pa tudi z izrazitim slikovnim izražanjem (v glavnem so same izdelale sličice po svojem umetniškem navdihu), tako da so bili ti gledališki utrinki zelo privlačni in dovršeni. Tri ure so minile kot blisk v velik užitek vseh gledalcev, malih, ki so pazljivo poslušali in lepo sodelovali, ki jih je pripovedovalka povabila k temu, in seveda odraslih, ki so ujeli vse modre, vzgojne poante vsebinsko zelo raznolikih pripovedi in se naučili vsega zanimivega, kar prinaša to do pred nedavnim pri nas popolnoma neznano gledališko izražanje, ki ima včasih duhovito navihane poudarke, včasih pa prav lirične odtenke. Gledalci, ki imajo radi gledališko umetnost v vseh njenih izraznih oblikah, si gotovo želijo, da bi kamišibaj dan, ki sta ga prijetno povezovala mlada igralca O'Klape Kea Vogrič in Manuel Quaggiato, postal pri nas vsakoletno srečanje z obilico umetniškega užitka v sproščujočem ozračju.

Iva Koršič

Obvestila

Gosta Poletnega srečanja pod lipami v četrtek, 16. julija, ob 20.30 pod šotorom KC Lojze Bratuž v Gorici bosta Irena Spazzapan in Matija Gergolet. Govorila bosta na temo: Podnebne spremembe in rešitve, od tehnologije do finance. Toplo vabljeni!

Kulturni center Lojze Bratuž bo v letu 2020 pripravil spominsko razstavo ob 120-letnici rojstva slovenskega umetnika Toneta Kralja. V ta namen vabi lastnike, ki bi bili pripravljeni dati na razpolago umetniška dela za razstavo. Ob tej priložnosti bo izdan katalog z objavo vseh razstavljenih del. Zanimati se naj kontaktirajo upravo Kulturnega centra Lojze Bratuž, tel. +39 0481 531445 - info@centerbratuz.org

V KC Lojze Bratuž je do 24. julija

na ogled fotografska razstava, posvečena 50-letnici delovanja krožka Circolo fotografico isontino. Urnik: ob ponedeljkih, sredah in petkih med 17. in 19. uro.

Feiglova knjižnica bo do 4. septembra 2020 odprta od ponedeljka do petka, od 9. do 17. ure. Zaprta bo od 10. do 14. avgusta 2020.

Družine z manjšimi otroki vabljene na LETOVANJE v kočico sv. Jožefa v Žabnici (6. -9. avgust) in na DUHOVNI VIKEND v Log pod Magartom (28. -30. avgust) v organizaciji SD Sončnica s podporo Mladinskega doma. Info in prijave na tel. +386 31 523 963 (Marija) do 10. julija.

Darovi

V spomin na pok. **Ferdinanda Prinčiča** daruje žena Anica 100 evrov za Novi glas.

RADIO SPAZIO

vrata proti vzhodu

(od 17. julija 2020 do 23. julija 2020)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 17. julija (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 18. julija (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in ziliškem narečju.

Nedelja, 19. julija, ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 20. julija (v studiu Ilaria Bergnach, Miha Kovin Jakob Leopoli): Radio Ve'rite'.

Torek, 21. julija (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 22. julija (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Ogrožene vrste živali. Izbor melodij.

Četrtek, 23. julija (v studiu Andrej Bavcon): Četrtekov večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

POLETNA OBZORJA

Urška Raščan, Luka Slavic

PIKA IN CENE V PRAVLJICI

KuKuc gledališče

Gledališka predstava za otroke

V parku Kulturnega centra Lojze Bratuž - Gorica

Ponedeljek, 20. julija 2020 - ob 18. uri

Rezervacije in nakup vstopnic:

+39 0481 531445

info@centerbratuz.org

poletna

SREČANJA

pod lipami

v sodelovanju s Slovenskim deželnim gospodarskim združenjem

OBMEJNO GOSPODARSTVO PO COVIDU 19

Gost večera ROBERT FRANDOLIČ, predsednik SDGZ

Potekalo bo neposredno predvajanje preko Facebooka v sodelovanju z Radio Veritè

ČETRTEK, 23. JULIJ 2020, OB 20.30

Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

Poletna srečanja pod lipami: predstavitev romana Marija Čuka "Vse upanje ne umre, še se da!"

Slovenskega veleposlanika v Italiji Tomaža Kunstlja vsebina romana Marija Čuka Črni obroč nagovarja, predvsem zato, ker res sovpad z "julijskim dnem, ki vsakemu od nas prinaša sporočilo glede na osebno izkustvo, na osebna doživljanja, na osebno zgodovino, pa tudi na kolektivno zgodovino Slovencev v Italiji". Še posebej ga veseli, da ta obletnica sovpad s tridesetletnico prvih demokratičnih volitev v Sloveniji, ker misli, da bi se letos v drugačnih okoliščinah pogovarjali, se spominjali in bi se težko pogajali z italijansko stranjo, če bi ne nastala samostojna slovenska država. Tomaž Kunstelj je spregovoril na predstavitvi Črnega obroča, ki je v četrtek, 9. julija, potekala pod šotorom ob Kulturnem centru Lojze Bratuž. Po njegovih besedah je Slovenija danes del mednarodne skupnosti ne glede na trpljenje, ki ga je slovenski narod doživljal v prvi svetovni vojni ali v letih, ko se je rojeval fašizem in je bil Narodni dom njegova prva ognjena žrtev, do let druge svetovne vojne in tudi preko povojnih časov, ki niso bili v čast marsikomu izmed osvoboditeljev. Sovraštvo se mora danes prelomiti v odpuščanje - "z odpuščanjem delamo predvsem korist sebi in ne tistemu, kateremu od-

puščamo". Veleposlanik je pričal, da je trenutek, ki ga slovenska narodna skupnost v Italiji sedaj doživlja, posledica tega, da je nova generacija ljudi prišla do skupnih spoznanj. "Zapiramo stoletno poglavje ne zato, da ga pozabljam, ne zato, da ga dajemo v zgodovino, am-

od daleč, z izmišljenima junakoma, Dunajčanoma Ottom in Floro, ki v Trstu doživita požig Narodnega doma. Preko njunih oči bralec doživi tragedijo iz leta 1920. Breclj je orisal tudi razne narodnostne udarce, ki so razkakili italijanske nacionaliste v Trstu. Ti so se zbrali na Velikem

trgu in izvedli pravi protislovanski pogrom po mestu, ki je dosegel vrhunec s požigom Narodnega doma. Čuk zaja-me to dramatično stanje tako, da vanj vplete svoja junaka, ki prisostvujeta požigu slovenskega hrama in tudi tra-

gičnemu koncu lekarnarja Huga Robleka, ki je pred ognjem z ženo skočil iz drugega nadstropja in umrl. Ta zgodovinsko resnični dogodek v romanu še dodatno pretrese Otta in Floro. Po Brecljevih besedah poteka zgodba kot filmski scenarij, v katerem se literarni liki prepletajo z zgodovinskimi. Fikcija nadgrajuje zgodovino na smotrni način, saj pisatelju uspe prikazati tudi globlji pomen obravnavanih dogodkov, ki so bili prelomne narave ne samo za Slovence, temveč tudi za fašiste - požig Narodnega doma je bil "resnični krst organiziranega skvadrizma". Breclj je še dodal,

pak da se ga spominjamo. Danes odpiramo drugo poglavje zato, da bodo tudi tisti, ki prihajajo za nami, lahko iz teh skupnih naporov imeli dostojno življenje v skupnem obmejnem prostoru": tako je slovenski diplomat sklenil dobro obiskano srečanje.

O knjigi Marija Čuka, ki je izšla pri založbi Mladika ob 100-letnici požiga Narodnega doma, je na goriškem večeru podrobneje spregovoril časnikiar Martin Breclj: "Slovensko slovnstvo se je doslej premalo ukvarjalo z dramatičnim dogajanjem tik po prvi svetovni vojni na Primorskem". V središču romana je grmada v pristanu, ki jo je Boris Pahor ovekovečil v svoji znameniti noveli. Tudi Čuk, kot Pahor, je potreboval neko distanco, pripovedi se je lotil od zunaj in

Tomaž Kunstelj

spoštovanja: eno je zlo, eno je dobro". Pisec je poudaril, da je v italijanski javnosti vrnitev palače na Filzijeve ulici postala postransko vprašanje, glavno vprašanje je obisk predsednikov bazoviškega šohta. Sam je proti vsakemu maščevanju, prepričan je, da se iz pietete lahko vsakomur poklonimo, ne pa, da zgodovinski spomin zlorabljam za nekaj drugega, poleg tega pa požig Narodnega doma ni bil krajevni pojav, marveč začetek

genocidnega pohoda zoper Slovence. Namen vračanja palače po Čukovem mnenju ni velika dobrohotna gesta, gre za normalno dejanje. Marij Čuk je sklenil svoj poseg s spodbudnimi besedami: dejal je, da na koncu je le ljubezen, to so lični utrinki v romanu, zoperstavljanje zlu in odpuščanje, spravljivost, lepota in humanizem, samo s temi vrednotami prihodnost je!

Katja Ferletič

KCLB Gorica /Fotografska razstava

Fotografije živijo, če so na ogled

otografije živijo, če so na ogled, če jih kdo ponudi, če jih ljudje delijo. Tega se dobro zavedajo člani goriškega krožka Circolo fotografico isontino, ki so 8. julija odprli razstavo v galeriji Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici v poklon 50. obletnici delovanja. V sezoni kulturnega hrama, ki je po koronakrizi spet začel živahno delovati, so do 24. julija na ogled imenitni posnetki članov fotokluba, že pokojnih fotografov, ki so sooblikovali zgodovino društva.

Po uvodnem pozdravu predsednice KCLB Franke Žgavec je predsednik krožka Agostino Colla izrazil zadovoljstvo nad prazničnim dogodkom po tem "neobičajnem času". Iz tega, kar se nam je zgodilo, se moramo marsičesa naučiti, je dejal. Zahvalil se je vodstvu centra, ki jim je dalo priložnost, da fotografije pokažejo. Okrogli jubilej je zanje priložnost, da utrdijo namen nadaljevati po tej poti. Na stenah visijo dela prijateljev, ki jih ni več, "so pa tisti, ki so res oblikovali zgodovino združenja". Med njimi niso bili le fotografi, ki so radi slikali, temveč tudi pravi profesionalci. Luigi Cargnel je bil npr. ustanovitelj in predsednik pred 50 leti, poleg njega je Colla omenil še druge mojstre, kot so Carlo Bevilacqua, ustanovitelj enega izmed najbolj znanih italijanskih fotoklubov, La Gondola iz Benetk, Giuseppe Assirelli, Gino Morelli in drugi. Veseli smo, da se jih lahko spomnimo s to razstavo, je poudaril. Vsi ti fotografi so delali v kameri obskuri, izobešeni posnetki so izdelani v analogni tehniki, nobeden ni bil narejen v laboratoriju, vsi so sadovi avtorskega dela. So last krožka ali pa zasebnikov; mnogi namreč doma hranijo ne le svoja dela, ampak tudi tista, ki so jih izdelali prijatelji in so si jih med sabo podarili: "Te fotografije radi ohranjamo in jih imamo resnično radi". Krožek je bil pionirski na področju fotografije na Goriškem, je še dejal Colla, "saj je to umetnostno vrst dosledno spodbujal in mnogim omogočil, da so se ji približali in jo osvojili". Mnogi še danes - kljub digitalni fotografiji - še vedno gojijo analogno fotografijo. Colla je še povedal, da so družbene in zdravstvene razmere zadnjih mesecev žal prekrizale njihove načrte in proslavljanje jubileja. V upanju, da bodo padle še druge ovire, ki omejujejo združevanje ljudi, nameravajo obletnico v prihodnjem letu obeležiti še na kakšen drug način. Ob 50-letnici bi namreč radi pustili celemu mestu "nekaj votpljivega". Razstava v KC Bratuž je na ogled ob ponedeljkih, sredah in petkih med 17. in 19. uro. / DD

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (120)

Dimitri Tabaj

Vojna odškodnina in trpljenje naših prednikov po prvi svetovni vojni (3. del)

Korist od tovrstnih birokratsko-finančnih pasti so imeli le italijanska država in ad hoc ustvarjeni zasebni ali polzasebni inštituti, ki so se ukvarjali s temi zadevami. Naši ljudje so navadno trpeli škodo zaradi skrajno neugodnega tečaja krona/lira ali zaradi neuveljavljanja pravice do vojne odškodnine, s posledičnim zadolževanjem. Če ostanem pri domačiji svojega pradede, o kateri hranim podatke, naj omenim, da je stanovanje, ki je bilo last moje družine že najmanj od leta 1777, ko se je tam po vsej verjetnosti rodil praded mojega pradede Jakob Tabaj, v prvi svetovni vojni utrpelo več kot 50 % škodo (1652,83 kron od 3108,04 kron preračunjene vrednosti, po odbitju starostne obrabe) in še veliko škodo pri gospodarskem posloplju. To je razvidno iz prošnje, ki jo je leta 1921 praded vložil oblastem. Zanimivo je tudi to, da je prošnja napisana izključno v slovenskem jeziku, brez prevoda v jezik novih uzurpatorjev. Z raznimi triki (veliko je vplival tečaj krona/lira) je italijanska država izplačala čim manj škode in prisilila lastnike, da so si za popravila izposodili denar za bistveno večje vsote pri zavodu Istituto Fondiario, kateremu so ga potem - če je bilo vse redu in če so imeli srečo - morali vračati leta in leta.

Med letoma 1920 in 1921 je moj praded Blaž Tabaj, ki je v prvi svetovni vojni kot črnovojnik in četovodja služil v cesarski armadi, naročil cenitev vojne škode in jo oddal Okrajni sodnji, da bi dosegel povračilo vojne odškodnine za hišo in parcele, za katere je stanje pred vojno bilo ocenjeno kot "najboljše". Prošnjo sta podpisala izvedenec Jakob Nanut in Jožef Brajnik. Glede stanovanja najdemo tole oceno: "Po nalogem danem na licu mesta dne 10 listopada 1920, št. Nc. 11. 3162/20/1 podpisani sodni izvedenec predlaga sledeče /.../ Ugotovitev in cenitev vojnih škod na posloplju par. št. 96/2, 96/3, hiša 10. d. v. št. Andreža last Blaža Tabaja v Štandrežu hšt. 10.

/8 (danes Kraška ulica št. 69, op. p.) /.../ Gori imenovano posloplje št. 10 stoji v vasi severno od cerkve ob sgorni cesti št. Andreža-Gorica in je deloma porušeno. /.../ (tale tehnični opis stavbe in potrebnih del, op. p.). Stanovanje je bilo sezidano iz kamnja in apnene malte leta je neznano, bilo je v dobrem oskrbovanju in večkrat popravičeno, izkazuje starostna obraba 16 % od proračunene vrednosti". Prav tako o gospodarskem posloplju, ki "je bilo sezidano iz kamnja in apnene malte leta je neznano bilo je v dobrem oskrbovanju in večkrat popravičeno, izkazuje starostna obraba 16 % ...". Kot razlog za nastalo škodo je navedeno: "Poškodba je nastala vsled topniškega obstreljevanja in ob času evakuacije, po vojštvu (?) odnešenega lesa (? nečitljivo)". V oceno je bilo vključeno tudi "podiranje kaverne iz lesa in razsipanje" (očitno gre za kaverno, ostanek prve vojne, ki kot pripovedujejo starejši ljudje - je stala pred našo hišo, z vhodom iz spodnje ulice sv. Mihaela). Skupni zneski škode so bili: "pri stanovanju 1652,83 kron - gospodarsko posloplje 393,62 kron - razna dela 604,88 - dela izven stavbe 265,80 kron - skupaj 2917,13 kron, enako liram po vrednosti pred vojno 2917,13 x 1,05 = 3062,98 lir". Precejšnja je bila tudi škoda na zemljiščih in vrtnih površinah zaradi granatnih jam (556 kron). Seveda so Italijani sebi v prid tolmačili tečaj lira/krona. Praded si je od zavoda Istituto Fondiario moral izposoditi 11.000 lir.

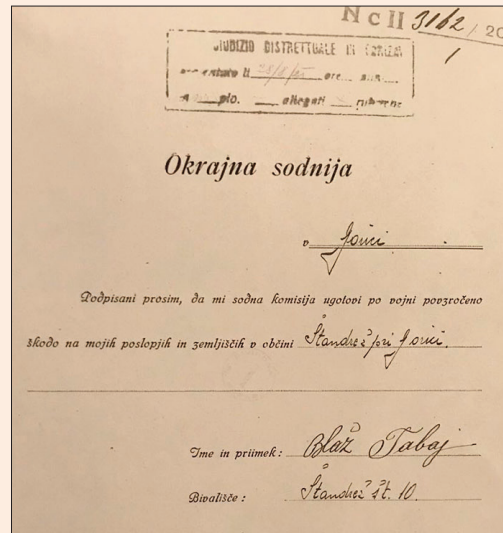
Praded.		Kron		Lira	
31	Preiskrbljanje in izdelovanje oken a okvirji a notrajni zapirali šipani zunanje tence polinili a nadnini kovanjem in alnatim barvanjem luči 60/90.....	kom 1	21	97	21
32	Detto okna luči 75/100.....	1	34	70	34
33	Detto izdelovanje vrat a okvirji polinili a navadnim kovanjem in alnatim barvanjem luči 100/190.....	kom 1	28	50	28
34	Detto vrata luči 90/190.....	1	25	50	25
35	Odstanitve poškodovane poda 370 12.05.....	m2	9.80	-	20
36	Odstanitve poškodovane tramov in slaganje				
Cenitev del za obnovo hiše mojega pradede, detalj					

: Finančna uprava je odobrila le delno povračilo vojne škode. Lastniki za popravila so si izposodili denar za bistveno večje vsote pri zavodu Istituto Fondiario, kateremu so ga potem - če je bilo vse redu in so imeli srečo - morali vračati leta in leta.

Gorica - Placuta leta 1916, med prvo svetovno vojno, v risbi prof. Ferdinanda Pambergerja. Soška fronta je bila po mnenju nekaterih ena največjih ali morda največja serija bitk, ki so potekale pretežno v goratem svetu, v zgodovini človeštva. Večina Pambergerjevih del je nastala na Sveti Gori, na Krasu, v Vipavski dolini, Gorici in Furlaniji. Reprodukacije so bile izdane v letih 1917-1918, dobiček pa namenjen vdovam in sirotam padlih junakov Soške armade ter beguncem pokonežene grofije Goriško-Gradišanska.

Prošnja za ugotovitev vojne škode na hiši mojega pradede. Prošnja je bila oddana 28. avgusta 1921.

Moj praded Blaž Tabaj, četovodja v prvi svetovni vojni, na razglednici, ki jo je 18. marca 1917 poslal bratu duhovniku Ivanu

Knjižna novost treh Mohorjevih družb

Slovensko-avstrijska razhajanja od mariborskega prevrata do koroškega plebiscita

Ob stoti obletnici koroškega plebiscita Andrej Rahten predstavlja dveletno obdobje po razpadu habsburške monarhije. Študije in slikovno gradivo prinašajo vpogled v vestno rekonstruirano obdobje, ko so osebna in politična navzkrižja povzročala nemirno dogajanje na obeh straneh meje ter na področju politične diplomacije v Evropi po prvi svetovni vojni.

Monografija, katere izid sovpada s stoto obletnico koroškega plebiscita, podrobno predstavlja dveletno obdobje (1918–1920) po razpadu habsburške monarhije. V ospredje postavlja slovensko-avstrijske odnose, ki jih umesti v širšo mednarodno perspektivo. Tema je tako obravnavana z družbenopolitičnega gledišča, ki ga dopolnjujejo drobci iz vsakdanjega življenja, za katerega se v monografiji ugotavlja, da ga je politično dogajanje zaznamovalo in tudi preoblikovalo.

Pred stoletjem se med Sloveni in Avstrijo niso izoblikovale zgolj geografske meje. Med oblastmi v Ljubljani in oblastmi na Dunaju – ki je za Slovence po več stoletjih skupnega bivanja v državi skorajda čez noč postal prestolnica tuje države, ki so jo mnogi videli

celo kot sovražno – je nastala vrsta političnih in povsem življenjskih sporov. Osebna in politična navzkrižja je krepilo nemirno dogajanje na obeh straneh meje, predvsem pa na meji, od koder je dogajanje v monografiji s pomočjo natančne študije virov vestno rekonstruirano in je dokaz, da so povsem "lokalni" problemi lahko imeli nadregionalni vpliv.

Monografija tako podrobno obravnava jugoslovansko-avstrijska razmerja v luči razmejitvenega vprašanja, pri čemer se osredotoča tako na koroško kot štajersko razmejitveno problematiko, kjer pridejo v ospredje mirovna pogajanja na pariškem diplomatskem parketu in vojaški spori. Mejno žarišče je podkrepjeno z bogatim arhivskim in fotografskim gradivom, ki je plod celostnih raziskav v avstrijskih in slovenskih zgodovinskih arhivih.

Študija prinaša uvid v slovensko-avstrijske odnose in letih po razpadu habsburške monarhije, kjer celoto sestavlja premišljena sinteza zgodovinskih akterjev, političnih ozadij, diplomatskih spletk in raznovrstnih prerekaj. Čeprav znanstveno vedenje o obravnavanem dveletnem obdobju že prej ni bilo skromno,

avtorjeva študija dokazuje, da je bilo še marsikaj neznanega in neodkrita.

O avtorju

Red. prof. dr. Andrej Rahten se je rodil 4. marca 1973 v Celju. Po končani celjski gimnaziji se je leta 1991 vpisal na študij zgodovine na Univerzi v Ljubljani. V študijskem letu 1994/1995 je kot štipendist ustanove Österreichischer Akademischer Austauschdienst študiral na Univerzi v Celovcu. V okviru podiplomskega študija je več mesecev raziskoval v dunajskih arhivih, kot štipendist Deutscher Akademischer Austauschdienst pa tudi na Jugovzhodnem inštitutu v Münchnu. Leta 1998 je na Univerzi v Ljubljani napisal magistrsko nalogo Federalistični koncepti v politiki habsburške monarhije na Balkanu 1908–1918. Od leta 1999 je deloval na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU), leta 2000 pa na Univerzi v Ljubljani obrnil doktorsko disertacijo z naslovom Dr. Janko Brejc (1869–1934). Politična biografija. Za disertacijo je bil nagrajen z zlatim znakom ZRC SAZU. Leta 2001 se je zaposlil na ministrstvu za zunanje zadeve. V letih 2004–2008 je bil

svetovalec za zunanjo politiko v kabinetu predsednika vlade, nato pa se je vrnil v akademski svet. Diplomatsko pot je nadaljeval leta 2013, ko je nastopil mesto veleposlanika Republike Slovenije na Dunaju. Za svoje veleposlaniško delo je prejel veliki zlati častni znak za zasluge za Republiko Avstrijo na traku in posebno priznanje župana mesta Dunaj. Zdaj je znanstveni svetnik na Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa ZRC SAZU in redni profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Od leta 2019 je tudi dopisni član Avstrijske akademije znanosti.

Odlomek iz knjige

Ključna odločitev na poti do samostojne slovenske države je bila prav tako sprejeta na plebiscitu, ki je bil izpeljan skoraj natanko 70 let za koroškim. V obeh primerih je bila ena od izbiri Jugoslavija: prvič kot alternativa avstrijski republiki in drugič samostojni Sloveniji. Koroški Slovenci so – kljub vsem tranzicijskim težavam po razpadu habsburške monarhije, vztrajnim aktivnostim nemško govorečih sodeželanov in nenaklonjenosti večine mednarodnih akterjev – dobili leta 1920 vsaj pravico do izbire. Primorskim rojakom, podobno kot se

Knjižna novost treh Mohorjevih družb

Andrej Rahten

PO RAZPADU SKUPNE DRŽAVE

Slovensko-avstrijska razhajanja od mariborskega prevrata do koroškega plebiscita

V tej obsežni monografiji, katere izid sovpada s stoto obletnico koroškega plebiscita, avtor podrobno predstavlja dveletno obdobje (1918–1920) po razpadu habsburške monarhije.

je to zgodilo južnotirolskim Nemcem, ta zaradi italijanskega nasprotovanja plebiscitu sploh ni bila dana. A tudi večina Slovencev, ki se je po prevratu 1918 po zaslugi hitrih odločitev pretežno srbofilske usmerjene politične elite znašla v novi državi, je pri "prvi odločitvi za Jugoslavijo" ni imela. Referendumske pra-

vico do izbire državnega okvira je slovenska narodna večina dobila šele po padcu berlinskega zidu, skoraj tik pred iztekom 20. stoletja. (Str. 467)

Knjiga je trdo vezana, obsega 496 strani in je izšla v sozaložbi Celske, Celovške in Goriške Mohorjeve družbe. Cena: 35 evrov

Pismo bralca

Ob članku o goriški predstavitvi knjige Partizani dr. Jožeta Pirjevca

Zanimanjem sem v Novem glasu z dne 25. junija 2020 prebral članek Katje Ferletič o predstavitvi knjige Partizani znanega zgodovinarja dr. Jožeta Pirjevca, ki je bila 20. junija v Kulturnem domu v Gorici. Popolnoma se strinjam z avtorjem, da "se je odločil, da reagira proti demonizaciji partizanov", kot je nakazano v naslovu omenjenega poročila. Napadi na partizansko gibanje so obsojanja vredni, če so neutemeljeni, kot je obsojanje vredno tudi neutemeljeno in pavšalno demoniziranje katoliških protikomunističnih pozicij v času druge svetovne vojne v okupirani Sloveniji brez natančne analize dejstev v tedanjem popolnoma drugačnem domačem in svetovnem političnem kontekstu. Pavšalna obsojanja teh ali onih ter drugačnih, ki so že mrtvi in se osebno ne morejo več braniti, so velikokrat povezana z nerazumljivim sovraštvom enih proti drugim in čez druge navzkriž in počež brez danes nujno potrebne pravne pomiritve. Zavedati se moramo, da je to težka rana na telesu še vedno preveč razdvojenega slovenskega naroda. Po 75 letih, ki so minila od konca druge svetovne vojne, bi pričakoval spravo oziroma konstruktivni dialog med potomci nekdanih levih in desnih v smrtnem sovraštvu sprtih protagonistov, ki so se v tej ali oni obliki vsi borili za novo podobo boljše Slovenije, kar se lahko z današnjega zornega kota zdi paradokсно. Ob treznem in objektivnem razmisle-

ku o vzrokih vedenjskega načina vodstva tedanje slovenske katoliške Cerkve in Ljudske stranke in njene velikokrat dvomne kolaboracije s tedanjimi okupacijskimi oblastmi pa vseeno ne moremo istočasno zanemariti in opravičiti temnih terorističnih strani v določenih vrstah partizanskega gibanja in njenega komunističnega vodstva, ki so vodila v povojno enostrankarsko diktaturo. Težki zločini so se dogajali na obeh straneh.

Na goriški predstavitvi Pirjeveve knjige Partizani nisem bil prisoten, tako da tamkajšnjih izvajanj dr. Pirjevca ne morem objektivno oceniti. Zaboje pa me je stavek v poročilu, ki je sicer iztrgan iz konteksta, ki ga ne poznam, in se glasi: "Nekateri nasprotniki so bili vredni, da se jih pobije, nekateri so bili majhne ribe, nekatere pa bi tudi jaz streljal, recimo Ehrlicha ..."

Taka izjava sama po sebi diskriminira objektivno zgodovino-pisje in je samo še en prispevek k maščevalni naravnosti določenih znanstvenih strokovnjakov. Četudi nas pri duhovnem in političnem profilu v Žabnicah na tedanjem Koroškem leta 1878 rojenega dr. Lamberta Ehrlicha lahko marsikaj neprijetno zmoti, je potrebno vseeno poudariti, da je bil pomemben predavatelj primerjalnega veroslovja na teološki fakulteti nove ljubljanske univerze in bistroviden raziskovalec starih kultur, na primer pri avstralskih aboriginih, in

šamanizma, kar je bila v tistem času zanimiva novost. Preden je po razpadu Avstro-Ogrske prišel v Ljubljano, je bil vodilni duh koroškega slovenskega kulturnega življenja in med drugim pobudnik za ustanovitev Doma katoliške prosvete Sodalitas v Tinjah. Kot izvedenec za razmere na Koroškem je sodeloval od leta 1919 kot član jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu. Seveda ni mogoče zanikati, da je bil v drugi svetovni vojni skupaj z ljubljanskim škofom Rožmanom, tudi po rodu koroškim Slovincem, odločilna sila protikomunističnih nasprotnikov partizanske gverile, še bolj pa komunizma, ki se mu je zdel nevarno protikrščanski. Kot najvidnejši teoretik slovenskega protikomunizma in zagovornik ideje o neodvisni slovenski katoliški državi je bil trn v peti komunističnemu vodstvu in njegovi varnostno obveščevalni službi in njenim likvidatorjem, ki so ga umorili maja 1942 v Ljubljani.

To tedanje dejanje moramo razumeti kot dejstvo v kontekstu izrednega in dramatičnega časa. Kljub temu zagovarjanje takega ali drugačnega streljanja in pobijanja takih ali drugačnih političnih nasprotnikov z vidika današnjega časa ni opravičljivo. Tudi zgodovino-pisje mora prispevati s svojim delovanjem k pomiritvi in demokratizaciji še vedno preveč netolerantne in nedemokratske slovenske družbe.

Lev Detela

Vladka Tucovič Sturman

JEZIKOVNICA

89

Vavčer

Je že tako, da se raba določene besede v izbranem obdobju poveča, četudi je bila rabljena že prej. Enako se je v zadnjih tednih v Sloveniji zgodilo prevzeti besedi vavčer, saj je njena raba skoraj dobesedno eksplodirala, seveda zaradi znane vladne koronapoteze, da se državljanom ponudi koriščenje nekakšnega dobroimetja, če se odločijo, da bodo počitnice preživali v slovenskih turističnih kapacitetah. Take modne oz. močno frekventne besede so našle pot tudi v tedensko rubriko časnika Delo, kjer lahko ob sobotah prebirate zelo berljiva mini jezikovna razmišljanja sodelavcev Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU – vsak teden ga o besedi, ki je po njegovem mnenju najbolj zaznamovala pretekli teden, napiše drugi jezikoslovec, minulo soboto npr. Manca Černivec, in sicer, zelo pomenljivo za ta čas (!), o samostalničku fojba. Tudi vavčer se je že pred časom znašel v omenjeni

rubriki, o njem pa so pretekli mesec razpravljali še v Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, predvsem v smislu, kako bi bilo prevzeto besedo vavčer zamenjati z bolj domačo, kot

so bon, vrednotnica ali dobroimetje. Mene v prevzeti besedi vavčer tokrat zanima predvsem njen zapis, normiran je namreč vavčer, in ne nemara voučer, kot so normirani tudi evro, avto in čitava, pa tudi nogometni avt, ne pa euro, auto, čiuava ali aut, čeprav izgovorimo [vaučer, euro, auto, aut].

Pojdimo kot po navadi po vrsti in si oglejmo najprej, kaj beseda vavčer sploh zaznamuje. Razlaga v Slovenskem pravopisu 2001 pravi, da je vavčer "potrdilo o vnaprejšnjem plačilu", medtem ko se druga izdaja Slovarja slovenskega knjižnega jezika še oklepa opredelitve, da gre za turistični termin, razložen kot "dokument o vnaprejšnjem plačilu določenih storitev, ki ga izda turistična agencija uporabniku". Resnici na ljubo sem tak pomen besede vavčer poznala že pred koronačasom, z vavčerji smo namreč na turističnih potovanjih

izkazovali, da smo določeno turistično storitev plačali že vnaprej, zato smo na potovanju bili do nje upravičeni. Povsem v koraku s časom pa je pomenska razlaga v spletnem Sprotnem slovarju slovenskega jezika, kjer je razlaga, da gre za potrdilo o vnaprejšnjem plačilu določene storitve, dopolnjena s podpomenom, da je vavčer "potrdilo o dodeljeni pomoči, sredstvih, zlasti državnih, ki jih je mogoče koristiti v vnaprej določene namene". Samostalniček vavčer se je znašel tudi v tretji izdaji Slovenskega etimološkega slovarja Marka Snoja, ki je, kot vsi naštetih priročniki do sedaj, dostopen na spletnem jezikovnem portalu Fran:

gre za tukjo, prevzeto iz angleščine v pomenu \u201Bporok, garant, jamstvo, dokaz, potrdilo o vplačilu', nastala pa je iz izpeljanke vouch \u201Bjamčiti, potrditi, navesti kot dokaz'. Ta glagol je izposojen iz stare francoščine v pomenu \u201Bpozvati, sklicevati se na, klicati', kar se je seveda razvilo iz dobre stare latinščine: vocare

\u201Bklicati' oz. vox \u201Bglas, zvok'.

V skladu s tradicijo slovenskega pravopisja in pravorečja v primerih prevzetih besed, ko se v pojavi za samoglasnikom

(npr. Evropa, Evropejec, evropski in evro), v zapisu besede vavčer ohranjamo drugi v, medtem ko ga izgovorimo kot t. i. ustnično ustnični u (ali po domače: u namesto v), kar se sliši kot [vaučer]. Slovar slovenskega knjižnega jezika sicer še zaznava tudi nepodomačen zapis voucher, ki pa ga je v sodobni knjižni, torej neturistični oz. nežargonski, rabi nadomestil podomačen zapis vavčer.

Z vavčerji ali brez njih – želim vam prijeten dopust!

Doc. dr. Vladka Tucovič Sturman na Oddelku za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete na e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

REPENTABOR Narodni dom - dva glasova

“Ta dan je svetel, poln simbolne razsežnosti!”

Ponedeljek, 13. julij 2020, je bil za Slovence v Italiji pomemben, nepozaben dan. Nepozabno se je končal na dvorišču pred cerkvico na Repentabru. V prijetnem poletnem večeru, ki ga je ohladil veter, so se zbrali številni gledalci na prireditvi z naslovom Narodni dom - dva glasova v organizaciji Radijskega odra, Slovenske prosvete, DSI, Mladike, MOSP, Knjižnice Dušana Črneti, Krožka Virgil Šček in Slovenskega kulturnega kluba. Dobrodošlico je prisotnim izrekel repentaborski župnik in škofov vikar za Slovence na Tržaškem Anton Bedenčič, ki je povedal, kako je tabor simbol obrambe pred napadi skozi stoletja in kako je tudi on neposredno povezan s črnim obdobjem, saj sta bila oče in stric internirana v italijanskih taboriščih. “Ta dan in zgodovinski spomin naj nam dasta nove moči in svetlo prihodnost za obstoj na tem našem kraško-tržaškem območju”, je še poudaril Bedenčič. Na večeru je bila prisotna tudi ministrica RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch. Poudarila je, da je ta dan vreden pomembnih besed, ki pa jih je težko zapisati na papir, in je zato pravzaprav

dan, ko mora spregovoriti zgodovina, ko morajo spregovoriti tisti, ki so občutili vso grozo fašističnega preganjanja, in tisti, ki so živeli v okolju, ki jih ni hotelo sprejeti kot enakovredne in so kljub temu ostali zvesti svojemu slovenstvu. “Zdi se mi, da pred seboj vidim tiste, ki so gledali, kako rdeči zublji požirajo Narodni dom, vidim, kako v njihovih očeh ni več solza, temveč govori plamen upanja in veselja, saj se Narodni dom po 100 letih vrača nazaj tistemu, ki mu lahko edini vrne njegovo lastno identiteto, slovenskemu narodu!” je poudarila ministrica. Zahvalila se je vsem, ki so znali stopiti skupaj in zmogli, da se je vrnitev Narodnega doma uresničila, saj brez vztrajnosti bi se danes ne mogli tako veseliti. Vajeti večera je nato prevzela kulturna delavka Manica Maver, ki je pozdravila v imenu vseh organizatorjev. Na programu sta bila slavnostna nagovora pisatelja Borisa Pahorja

in Marija Čuka. Boris Pahor si je prisotnosti na večeru srčno želel, dan pa je bil za tržaškega ustvarjalca prenaporen in je zato sam predlagal za pozdrav kar po telefonu. Z njim se je pogovorila predsednica Radijskega odra Maja Lapornik, ki je seveda pogovor tudi posnela. Boris Pahor je s prisotnimi

ma predsednikoma je povedal, da je to lep znak za Evropo. Odlikovanji je pisatelj prejel z veseljem, a istočasno ju je takoj poklonil vsem žrtvam fašizma. Spomnil se je na Lojzeta Bratuža, ki je bil kaznovan s smrtjo samo zato, ker je ljubil slovensko besedo in pesem.

valo upanje Slovencev. Do danes (in še danes) ni bil še očiščen s kesanjem in opravičilom, je povedal pisatelj, ki je mnenja, da obstaja le ena resnica in da ne moreta biti iste ga spoštovanja vredna spomin na padle za svobodo in spomin na fašistično pošast, ki je to svobodo vklepila v verigo

in ključ vrgla globoko v jamo. “Relativizacija ubija vrednote”, je poudaril. “Ta dan je svetel, poln simbolne razsežnosti. Ni dan končne postaje. Na ta dan se začena vožnja, gremo na čudovito potovanje, ki nas po postankih spomina vodi po poti poguma in odprtih vrat v široko obzorje. Mogoče bo ta dan tisti prelomni žarek, ki bo pripeval k zavesti, da je nasilje zoper drugega nevredno človekovega imena. Dan prihodnosti, ko bodo sprave odveč in bomo živeli brez sovraštva, diktatur, ideološkega posiljevanja. Ostanimo zvesti resnici, koreninam, jeziku in narodu.

Lahko tudi vsak na svojem bregu, ampak brez rušenja mostov, ki omogočajo obisk sosedu. Tako prihodnost nas ne bo spet ranila. 13. julij 2020 je dan upanja, zaveza identitete in miru! Naj živi slovenski Narodni dom!” je sklenil Čuk.

Sledilo je zvočno gledališče, ki je postala prava stalnica kulturne ponudbe organizatorjev, ki verjamejo v besedo, v tisto z malo in veliko začetnico, v njen zavezujoči pomen, v njeno lepoto, v zvok in sporočilo ter umetniško interpretacijo. Organizatorji so za večer izbrali dva odlomka, prvi iz Pahorjevega dela Grmada v pristanu in drugi iz Čukovega romana Črni obroč. Zelo občuteno branje oz. umetniška ubeseditev del, za katero sta poskrbela člana Radijskega odra Andrej Pisani in Jure Kopušar, zvok tonskega mojstra Samuela Simonoviča in režija Maje Lapornik so prisotne na mislijo popeljali v tiste grozljive trenutke pred 100 leti, za katere upamo, da bodo za vselej ostali le izredno temna stran naše zgodovine, ki se ne sme več ponoviti, v želji, da bi bila prihodnost čim svetlejša za vse nas.

MČ

Večer DSI / Danjel Vidmar o pedagoški metodi Montessori

Vse, kar smo doživeli lepega in dobrega v življenju, je netivo za nadaljnje aktivno in zadovoljno življenje

V ponedeljek, 6. julija, je v Društvu slovenskih izobražencev potekal predzadnji večer pred poletnim odidhom. Šlo je še za eno od pred meseci načrtovanih srečanj, in sicer z Danjelom Vidmarjem, pedagogom smeri Montessori. Z njim je vodil sproščen pogovor Jernej Šček, filozof, profesor na višji srednji šoli.

V pogovoru je Šček izhajal iz Vidmarjeve življenjske zgodbe. Mladi pedagog je doma iz Dornberka, vendar ga je življenjska pot pripeljala na Tržaško, kjer se udeležuje kot pevec v zborih in kjer se je zaposlil kot vzgojitelj v slovenskih jaslih. Na delovnem mestu udejanja pedagoško metodo Montessori, za katero se je posebej izobrazil. Med njegovo življenjsko zgodbo in delovno prakso so poslušalci lahko zasledili vzporednice, saj je o sebi povedal, da je bil kot otrok nekoliko nemiren in živahen. Sploh je imel, kot je sam povedal, marsikatero značilnost, zaradi katere bi ga še pred nedavnim odpisali. Kot otrok je bil npr. levičar, za kar je veljala oznaka “leva roka je slaba roka” in prisila, naj piše z desno. Ko je odrasel in je med prakso v vrtcu ljubljanskih uršulink spoznaval metodo Montessori, je večkrat pomislil, da bi v svojem otroštvu potreboval prav take pedagoge, ki bi ga znali valorizirati in usmerjati njegovo živahnost.

Od nastanka pedagoške metode Montessori (začetek prejšnjega stoletja) je minilo že okoli sto trideset let, vendar je ta daleč od tega, da bi bila preživetja! Prav obratno - njena aktualnost je očitna. Ni slučaj, da po vsem svetu deluje na tisoče šol te smeri za otroke in mlade do 18. le-

ta. V času nastanka pa je bila ta smer naravnost revolucionarna. Zanimiva je drobna anekdota iz življenja Marie Montessori: kot ena izmed prvih diplomiranih zdravnic in otroških nevropsihiatrinj v Italiji je imela prakso v domu z otroki s psihičnimi težavami. Tam je ugotovila, da so ti otroci prepuščeni sami sebi in da nimajo nikakršnega stimulativnega okolja, da pa s primerno stimulacijo lahko vsaj delno napredujejo. Izhodišče njenega dela je postalo prav to,

da nad nobenim od otrok, ki so ji jih zaupali, ni obupala in je v njih videla potencial, ki ga je treba pomagati razviti. Začetne intuicije o didaktiki in pedagogiki je dodatno utrdila z znanstvenim opazovanjem otrok; poleg tega se je še dalje izobraževala in dosegla še diplomu iz filozofije, da bi se približala pedagoški znanosti. Kasneje je ustanovila Hišo otrok, kjer se jim je posvečala. Z zgodovinskega vidika pa je zanimivo, da metoda Montessori ni

kompatibilna z nobeno od diktatur: v času fašizma je bila Maria Montessori sicer na začetku celo obtožena pripadnosti fašizmu, ker je Mussolini v želji, da bi si pridobil simpatije ljudstva, podpiral odpiranje Hiš otrok. Kmalu pa je Montessorijeva sama zahtevala, da v vojaških fašističnih šolah ne uporabljajo njenega imena in metode (zato je morala zbežati v Indijo); v času komunizma v Jugoslaviji pa njena metoda prav tako ni bila dovoljena.

Kako so vzgojni principi Mon-

vil sam. Ena izmed glavnih gesel metode Montessori je namreč: “Pomagaj otroku, da si bo sam pomagal!” Montessorijeva je poudarjala to, kar so nevrologi šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja ponovno postavili v ospredje: otrok že od vsega začetka svoje ga življenja vsrkava vase novo znanje in informacije in se uči iz izkušenj. Njegovi možgani so najbolj plastični prav v tej prvi dobi življenja.

Pedagog teorije Montessori torej skuša ustvariti čim bolj stimulativno okolje, ki pomaga otroku pri kognitivnem razvoju. Prilagoditi se mora starostni stopnji otroka in uskladiti okolje z njim: klopi in mizice morajo npr. biti njegove velikosti. Vzgojitelj mora upoštevati tudi postopnost (etap razvoja ne gre prehitevati; spoštovati je treba ritem vsakega posameznega otroka).

Del okolja je seveda material. Tudi material spodbuja otrokov kognitivni razvoj, če je prilagojen njegovi starosti. Material naj bo čim bolj naraven: otrok naj se igra npr. z manipuliranjem lesa, kamnov, peska, vode ali predmetov, ki jih dobi v gozdu. (Narava v gozdu je sploh najbolj poligon). Obenem ne sme imeti na razpolago preobilico materiala: koncentrirati naj se na posamezne predmete, ki naj bodo preprosti.

Pedagoška metoda Montessori predvideva tudi uporabo že izdelanih predmetov, najbolje, če iz lesa. Njihova manipulacija otroku pomaga npr. pri razumevanju količin, desetiškega sistema, pri širjenju dojemanja obsega števil in pri operacijah z njimi. To mu postaja razumljivo s praktičnimi aktivnostmi, ki jih

ponujajo tem namenom prilagojene lesene “igračice”. Po mnenju Vidmarja bi Montessorijeva v sodobnem času otrokom do 6. leta starosti prepovedala televizijo in mobitele (saj je bilo že dokazano, kako oboje otroku škodi: njihov nevrološki sistem ni še zrel za te elektronske naprave); žal pa jih mnogi odrasli uporabljajo kot učinkovite varuške, ki prilepijo otroka na domači kavč.

Vidmar je omenil še več zelo aktualnih značilnosti metode Montessori: v raznih starostnih stopnjah otroka je nekaj zelo pomembnih aspektov, ki jih mora pedagog upoštevati, npr. ta, da se mora otrok gibati, vendar ne le po navodilih kakega trenerja, pač pa svobodno, s tekom in igranjem; treba ga je tudi navaditi na red, ker spada to med njegove potrebe v razvoju mišljenja, velik je tudi pomen razvoja jezika.

Ker je predavatelj Vidmar v preteklosti učil verouk in ker je tudi

navdušen pevec, je metodo Montessori obogatil še z nekaterimi ugotovitvami, npr. s tem, da je pomembno, da majhnim otrokom odrasli veliko pojejo, jih učijo slovenskih pesmic in izštevank. Zanimiva je tudi metoda učenja verouka, ki se sklada s pedagoškim konceptom Montessori: dobro je, da otroku vzgojitelj najprej približa dve priliki: priliko o dobrem pastirju in o gorčičnem zrnju. Ob zgodbah, ki so povezane z vsakdanjim življenjem, se otrok počuti pomirjenega in sprejetega. Namesto pastoralne pedagogike, ki postavlja v ospredje vprašanje greha, krivde in pokore, vzgojitelj raje uporablja pastoralno pedagogiko ljubezni in lepote.

Na splošno je v življenju pomemben poudarek vsega lepega in dobrega. Za predavatelja samega je vse, kar je doživel lepega v življenju, netivo za nadaljnje aktivno in zadovoljno življenje.

P. in

Maša zadušnica za Sašo Rudolfa

V četrtek, 9. julija, so se sorodniki, a tudi lepa skupina prijateljev in kolegov, zbrali v openski župnijski cerkvi pri maši zadušnici za ugodnega časnika in pisatelja ter javnega delavca Sašo Rudolfa, ki so ga dan prej v ožjem družinskem krogu položili k večnemu počitku na pokopališču pri Sv. Ani v Trstu. Protikoronski predpisi so tudi za ta pogreb omejevali udeležbo in določali varnostne razdalje, a odziv je vsekakor pokazal, kako je bil Rudolf poznan in cenjen. Pri oltarju je obred vodil openski župnik Franc Pohajač, ob njem pa je somaševal kaplan Metod Ogorevc. V svoji homiliji je g. Pohajač zlasti izpostavil vrednote, v katere je Rudolf verjel in za katere je deloval, med drugim pa je tudi omenil prijateljstvo, ki ga je vezalo na nekatere ljudi, ne nazadnje na g. Dušana Jakomina. Obred je spremljalo dovršeno petje mešanega cerkvenega zbora Sv. Jernej, ki je bil razporejen v prezbiteriju, medtem ko je organist Vinko Škerlavaj njihovo izvajanje spremljal s kora. Ob pogrebnih in drugih pesmih je zbor med drugim pel Tretjo Maličovo mašo, ki je zelo primerno povezovala obred.

OPČINE Predstavitev solidarnostnega sklada za pomoč slovenskemu športu v Italiji

"Skupaj zmoremo"

V četrtek, 9. julija 2020, je v prostorih bara Tabor na dvorišču Prosvetnega doma na Opčinah potekala predstavitev solidarnostnega sklada za pomoč slovenskemu športu v Italiji "Skupaj zmoremo", ki si ga je zamislilo Združenje slovenskih športnih društev v Italiji. Kot je v začetnem nagovoru povedal Eugen Ban, organizacijski tajnik ZSSDI, je šlo za prvi dogodek v organizaciji ZSSDI, odkar je pandemija novega koronavirusa prekinila njegovo delovanje. Zadnjega srečanja v živo se je spomnil tudi predsednik ZSSDI Ivan Peterlin, ki je naslednji prevzel besedo. Konec februarja so v sodelovanju z Edo Tours predstavili nov športni avtobus, ki pa je moral v naslednjih mesecih žal mirovati. Peterlin je poudaril, da pomeni ta zastoj življenja hud udarec za šport, ki seveda temelji na druženju, na medosebnem stiku. Pandemija, ki še vedno traja, je pri nas pustila globoke rane, ki jih

bo težko ozdraviti. Prav zaradi zaskrbljenosti, kako ponovno zagnati športno dejavnost pri nas, si je izvršni odbor ZSSDI zamislil solidarnostni sklad, ki bi bil v tem

nov, ki pa se zdaj prav tako soočajo s hudo finančno stisko in morajo misliti predvsem na lastno preživetje. Zato ZSSDI vabi vse, ki imajo za to dovolj sredstev, tako podjetja

kritičnem obdobju vsaj delno v pomoč včlanjenim društvom. Ta lahko namreč ponavadi računajo na pomoč oziroma sponzorstvo lokalnih gostinskih in trgovskih usta-

kot posameznike, da prispeva-jo v novoustanovljeni sklad, katerega prvi finančni podpornik je samo Združenje slovenskih športnih društev v Italiji. Prispevki iz sklada bodo na-

menjeni izključno mladinskim odsekom naših športnih društev, in sicer tistim, ki imajo kot vsebinsko osnovo svojega delovanja skrb za ohranjanje in utrjevanje slovenske jezikovne in narodne identitete pri svojih članih.

Na četrtkovi konferenci so predstavili tudi krajši videospot, ki ga je pripravil Eugen Ban, na katerem je predstavljeno delovanje združenja, ki prav tako praznuje svojo petdesetletnico, skozi vseh pet desetletij. Prav zaradi te pomembne obletnice bi bilo še bolj protislovno in žalostno, da bi športno delovanje v našem zamejstvu začelo zamirati prav zdaj, je tudi poudaril Peterlin. Zadnji je na dogodku pozdravil Adriano Kovačič, predsednik Zadrugne kraške banke, dolgoletne partnerice ZSSDI, ki je Združenju čestital za pobudo in zagotovil, da lahko ZSSDI še naprej računa na njihovo pomoč. Kovačič je svoj nagovor končal s spodbudnim mišljenjem: verjame, da bomo

DAROV

Namesto cvetja na grob dragega strica **Saše Rudolfa**

poklanjata 100 evrov za tednik Novi glas Maja in Marko Vrtovec.

LJUBA SMOTLAK

je te dni praznovala visok in

okrogel življenjski jubilej.

Vsa skavtska družina, mladi, odrasli in starejši ji hvaležno čestitajo in ji voščijo trdnega zdravja in dobrega počutja še naprej.

V ponedeljek, 13. julija, je v Mačkoljah

LJUBA SMOTLAK,

zaslužna učiteljica, slavila visok življenjski jubilej.

Njene nekdanje kolegice iz Boljunca

ji prirčno čestitamo in želimo,

da bi še veliko let obujala spomine na pestra in bogata šolska leta.

lahko skupaj zacelili nastale rane.

Geslo, ki so si ga pri ZSSDI zamislili za solidarnostni sklad, je: Moj dan za šport. Moj dar

za šport. Pretekli četrtek je bil po dolgem obdobju spet dan za šport; zdaj pa je čas še za darove.

Mojca Petaros

Slovenski kulturni klub

Razpis literarnega natečja

Delovanje Slovenskega kulturnega kluba, društva za višješolsko mladino z dolgo, več kot 60-letno tradicijo, spada že tradicionalna, redna aktivnost, ki je povezana z vsakoletnim literarnim natečajem. Gre za široko in razvejeno pobudo, ki zajema veliko število mladih, v kateri je bilo v zadnjih letih soudeleženi tudi nad 80 sodelujočih. Odveč je verjetno, da poudarimo, kako so take pobude razveseljuječe za vso našo skupnost, ne glede na to, da so se mnogi mladi, ki so dobili spodbudo za pisanje prav v okviru literarnega natečaja Slovenskega kulturnega kluba, pozneje uveljavili kot literati ali novinarji.

Letos je bilo tudi za Slovenski kulturni klub zaradi epidemije s covidom-19 posebej težavno leto. Do razpisa je sicer prišlo

okrogle obletnice znanih kulturnikov in natečaj letos posvetili velikemu slovenske poezije Francetu Prešernu ob

Slika z lanskega Dneva mladinske ustvarjalnosti

že v prvem delu šolskega leta: kot vsako leto so bili tudi tokrat organizatorji pozorni na

okrogli 220-letnici njegovega rojstva. Na sedež na ul. Donizetti je prispelo tokrat skoraj

50 prispevkov v prozi in poeziji (iz razumljivih razlogov je število nekoliko nižje od prejšnjih let).

Organizatorji so se odločili, da (kljub temu da so šole ostale zaprte) prispevke analizirajo, predno se višješolci porazgubijo po raznih taborih ali campih.

Debel snopič prispelih, skrbno napisanih literarnih prispevkov je tudi tokrat strokovno analizirala že uigrana tričlanska komisija. Ker gre za dolgotrajno, strokovno podkovanost in obenem požrtvovalno komisijo (saj nalogo že vsa ta leta opravlja zastoni), iz hvaležnosti želimo vsaj omeniti njene članice: prof. Majda Artač, pesnica in pisateljica, profesorica slovensčine v pokoju, avtorica več knjig in literarna mentorica mnogim mladim; novinar Jurij Paljk, urednik tednika Novi glas, pesnik in pisatelj,

avtor več knjig (ki bo letos tudi v komisiji za osrednjo Prešernovo nagrajevanje); in prof. Lučka Peterlin Susič, mladinska pisateljica, profesorica slovensčine v pokoju, dolgoletna mentorica mladih v Slovenskem kulturnem klubu in v dramskih skupinah.

Tu razkrivamo letošnje zmagovalce; nagrajeni pa bodo na skupni podelitvi nagrad ob letošnjem dnevu mladinske ustvarjalnosti (upajmo, da v prvih mesecih pouka).

Predno pa odkrijemo, kdo so letošnji zmagovalci, naj povemo, kaj snujejo ustvarjalni organizatorji Slovenskega kulturnega kluba: poleg drugih aktivnosti, ki jih bo v sezoni 2020/2021 precej, se bodo še dodatno posvetili pisni ustvarjalnosti (z raznimi delavnica-mi). V marsikaterem literarnem prispevku, ki sicer ni bil nagrajen, se namreč zasluži

umetniška žilica, ki potrebuje nasvet, kako bi bolje prišla na dan ali kako bi jo učinkovito uokvirili.

Zdaj pa... LETOŠNJI ZMAGOVALCI:

POEZIJA

EX AEQUO 2. NAGRADA: LUCIA CORETTI IN BOŠTJAN PETAROS

EX AEQUO 3. NAGRADA: JUIZA SARTORI in TANJA KNEZ

PRIPOROČENI:

LARA BEARZI, NASTJA FERLUGA. PETACCIA

PROZA

1. NAGRADA: JAKOB GRUDEN

2. NAGRADA: MARTINA SOSIČ

3. NAGRADA: NIKA STAREC

PRIPOROČENI:

RACMAN INESC

Barkovlje / Še en spomin na pokojnega pesnika

Ob pogrebni maši Aleksandra Furlana-Sandrina

Dragi Sandrin, spoštovani Aleksander Furlan, zelo mi je žal, a v petek, 10. julija, zaradi radijskega pripravljalnega sestanka za napovedani prihod predsednikov republike Mattarelle in Pahorja v Trst nisem mogel na vaš pogreb.

Dolgo časa smo čakali, da so pristojni uradi sploh sprostili pogreb, in na koncu so se stvari tako zapletle, da se, kljub najboljšim namenom, ni izšlo, da bi prišel v Barkovlje. Upam, da mi ne zamerite.

Pozanimal sem se, kako je bilo in msgr. Vončina, naša Berta Vremec in Aleksandra Pertot so mi povedali, da je k uri slovesa prišlo veliko prijateljev in znancev, čemur se ne čudim, saj smo vas mnogi imeli radi in vas cenili za vse, kar ste v letih svojega življenja naredili na zborovskem in organizacijskem področju, za vašo zvestobo slovenstvu in slovenski

domači besedi, za vašo jasno in pokončno držo in besedo, ko je bilo pač potrebno kaj povedati. Vedno spoštljivo in pametno, upoštevajoč stališča sogovornika, a tudi argumentirano in poudarjeno, če je bilo potrebno, zakaj se s čim ne strinjate. Nekoč ste mi mimogrede povedali, da čeprav ste leta sedeli na zasledenih rajonskega sveta za Rojan, Greto in Barkovlje in ste vedno jasno izražali stališča Slovenske skupnosti in interese slovenskega prebivalstva v teh tržaških četrtih, niste nikoli imeli občutka, da bi vas italijanski sogovorniki omalovaževali. Takrat ste poudarili, da je vedno pomembno, če želimo doseči, da nas drugače misleči poslušajo, da nastopimo umirjeno, a srčno in z argumenti, ki naj bodo čim bolj jasni in stvarni.

Tega načela ste se držali tudi na sejah Zveze cerkvenih pevskih zborov, saj ste dolgo leta bili v

izvršnem in nato v nadzornem odboru te naše zveze.

Zvestoba svojim koreninam, vrednotam, ki sta vam jih vcepila vaš nono in družina, a tudi nekatere osebnosti, kot so bil npr. zborovodja in skladatelj Ubald Vrabec, s katerim ste dolga leta prijateljevali, duhovnik, pesnik in izreden baritonist Albert Miklavc, ki vam je med drugim dal osnovna navodila, kako se napiše pesem, nepozabni prof. Harej, ob teh pa še vrsta prijateljev iz zborovskega sveta, s katerimi ste se družili tudi izven pevskih vaj in nastopov, vsi ti so vas izoblikovali v osebnost, ki je vzbujala občudovanje in je v nas pustila sled.

Pogrebno mašo je daroval g. Franc Vončina, mislim pa, da ste bili veseli, da sta ob njem sodelovala sedanjí barkovljanski kaplan Martin in vaš dolgoletni sosed g. Davide Chersicla, ki med drugim vzorno lepo obvlada slo-

venščino. Ob začetku maše pa, da se je pri ambonu od vas domačina, dragocenega člana barkovljanskega društva in skupnosti v imenu domačega barkovljanskega društva poslovila Vera Poljšak.

Berilo in psalm sta brali vaši dragi vnukinji, po maši pa vam je v slovo razčlenjeno spregovoril Ladi Vodopivec, ki vas pozna 'do obisti', kot bi vi rekli, glede na poudarke, ki jih je povedal.

Zelo me je razveselilo, da so mi drugi pogrebci povedali, da je bilo petje med obredom ganljivo lepo. Kot se spodobi, se je nabralo kar lepo število pevcev tako domačega cerkvenega zbora kakor tudi članov Združenega zbora ZCPZ, ki so bili v cerkvi in prezbitariju, na koru pa so bile ob organistu Vinku Škerlavaju pevke barkovljanske ženske vokalne skupine. Med obhajilom pa vam je Ave Marijo v slovo zapela sopranistka Mojca Mičič.

Barkovljanske pevke ženskega zbora, ki so vas obiskale na božični dan, da bi vam voščile, so vam po maši pod vodstvom Aleksandre Pertot uslišale željo, ki ste jo tistega dne izrazili, in vam v slovo zapele znano prekmursko

ljudsko Venci bejli, ki jo je po Maroltu priredil Slavko Mihelčič.

To mi je povedala Aleksandra Pertot, ko sem jo poklical, da bi kaj več zvedel o tem pogrebu, in povem vam, da me je stisnilo v grlu, kot takrat, ko sem to pesmico prvič slišal, ko jo je pela slepa Katica v Štiglicem filmu Povest o dobrih ljudeh, ki sem ga videl v letih, ko sem še hodil v šolo v Trst.

Prava pesem za slovo od vas, dragi Sandrin, pesem v slovo od dragega prijatelja in dobrega človeka!

Upam, da bom lahko vsaj prišel na pokop vaše žare, če bom zve-

del za dan in uro, sicer pa barkovljansko pokopališče ni tako veliko, da vas ne bi našel. Z lahkoto pa vas bom mogel priklicati v spomin vsakokrat, ko se mi bo zahotelo biti v vaši družbi, saj bo dovolj, da bom segel po vaših člankih v zborniku Glas naših zborov, po vaši narečni pesniški zbirki An popodan ali po zadnjih življenjskih črticah Bilo je nekoč. Lahko in lepo bo to opravilo, kot je petje, in obljubim vam, da se bom držal vašega navodila, da cerkveni pevec poje, dokler zmore po stopnicah na kor. Zbogom!

MT

Slovenka iz Italije v mednarodnem okolju (14)

Turizem v času koronavirusa

Pred nekaj tedni sem se s svojimi španskimi prijatelji odpravila na izlet v Nerjo, mestoce v sosednji provinci Malagi, ki je znano predvsem zaradi svojih čudovitih plaž, pa tudi zaradi nedavno odkritih jam, v katerih so našli prazgodovinske poslikave.

Najprej smo si ogledali prav jamo. Vstopnice smo kupili kar pri vhodu, saj v tem času, kljub temu da bi se v normalnih pogojih že začela visoka turistična sezona, ni treba predhodne rezervacije. Tisto jutro smo bili skoraj edini obiskovalci. Tudi na plaži, kamor smo se po ogledu jame odpravili na osvežitev, ni bilo velike gneče: povedali so mi, da je ponavadi do zadnjega kotička polna turistov, takrat pa je bilo kopalcev tako malo, da se nam ni bilo niti treba potruditi, da bi našli prostor za brisače v spoštovanju socialne distance.

Obiskali smo tudi najlepšo razgledno točko v Nerji, kraj, ki mu pravijo Balkon Evrope, s čudovitim pogledom na morje. Tam smo se zadržali precej časa, saj Španci kar niso mogli verjeti, da na Balkonu ni nikogar, in so hoteli to izredno okoliščino dokumentirati s kopico fotografij. Nerja je bila tako osamljena, da smo se dejansko morali poigrati z nastavitvami za samodejno fotografiranje, preden je končno prišla mimo domačinka in nam naredila nekaj skupinskih slik.

Nekaj podobnega sem doživela tudi v Granadi. Najslavnejša razgledna točka v mestu je kraj z imenom San Nicola's, ki je znan predvsem zato, ker lahko tam vsak od blizu občuduje veličino Alhambre, najznamenitejše granadske turistične postojanke. Ko sem se kmalu po koncu karantene povzpela do omenjene razgledne točke, sem se spomnila besed, ki sem jih

slišala od vodiča, ko sem februarja prvič obiskala ta kraj: "Pri San Nicola'su se je nemogoče fotografirati sami, tu se vedno tre ljudi, ne glede na uro ali dan". Nihče si ni mogel predstavljati, da se bo tako kmalu zatem zgodilo nekaj, kar bo te besede postavilo na laž.

Ko je Alhambra pred kratkim končno spet odprla svoja vrata obiskovalcem, smo tudi v njenih palačah in vrtovih lahko uživali nemoteno. Takrat mi ni bilo žal, da sem si jo ogledala šele po koncu karantene, saj sem najbrž ena od redkih turistov, ki se lahko ponašajo s fotografijami tega kraja, ki jih ne

kazi kopica drugih ljudi v ozadju. In tako se mi zdi, da sem končno našla nekaj, kar se dejansko lahko ima za prednost Erasmusa v času koronavirusa: v obdobju, ko so potovanja po večini še vedno odsvetovana, sem se jaz lahko nagledala čudovitih tujih

krajev. Zanimivo pa je, da sem se svoje sreče zavedala predvsem zaradi pogovorov z domačini: oni, ki so našete turistične znamenitosti že večkrat obiskali, so naglas izrazili svoje začudenje, ko so jih videli tako osamljene. Zame, ki sem jih videla prvič, pa je bilo to popolnoma normalno: nikoli nisem doživela gneče na Balkonu Evrope ali nestrpno čakala v dolgi vrsti pred Alhambro, zato sama od sebe morda sploh ne bi pomislila, kako je nenavadno, da vsega tega zdaj ni.

Mojca Petaros

Ogled zanimivosti, tudi jezera Tara in njegovih otokov s starodavnimi cerkvami (3)

Etiopija tretjič

Po zajtrku se odpravimo proti jezeru Tana. Po poti se nam pridruži Jared. Želel bi si z nami, a ima obveznosti, pove. Jared je prijeten mlad fant in iz oči mu lahko prebereš, da je pošten, iskren in dober po srcu. Niti sledu samovšečnosti ni najti. Res, fant, pred katerim daš kapo dol! Zrasel je pri sestrah v sirotišnici v Kobu in tam tudi končal osnovno in srednjo šolo. Potem je šel študirat v Bahir Dar. Po diplomi se je zaposlil kot pastoralni sodelavec v župniji v Bahir Darju. S sestrami sodeluje pri delu z mladimi. Z nami se pelje, da se bo z nekim prijateljem, čolnarjem, v pristanišču pogodil za ceno prevoza. Ko se dogovorita, se poslovijo od nas, še prej pa naredimo skupinsko sliko. Ostali čolnarji nas opazujejo, ko se vkravamo na barko. Odpravimo se proti otokom, ki so raztreseni po tem največjem etiopskem jezeru. Dolgo je skoraj devdeset kilometrov in široko šestinsdeset kilometrov. Torej njegova površina meri skoraj 3.600 kvadratnih kilometrov! Napaja ga več rek, med njimi Megach, Gilgel Abay, Reb in Gumara. V pleistocenu so delujoči vulkani tem rekam zaprli pot naprej in tako je nastalo jezero. Tana je tudi izvir Modrega Nila. Leta 2015 je UNESCO prepoznal pomembnost naravne in kulturne dediščine jezera Tana za Etiopijo in celotno mednarodno skupnost.

"Na jezeru je sedemindvajset otokov", reče sestra Bisirat, "in na sedemindvajsetih so koptske cerkve in samostani. Na nekaterih otokih

prebivajo samo menihi in nune, na drugih so tudi vasice s stalnimi prebivalci, ki živijo od prodaje spominkov. Upam, da jih bomo lahko obiskali vsaj nekaj, saj so precej oddaljeni od obale in drug od drugega. Zgodaj popoldne se moramo že vrniti. Popoldne začne pihati močan veter in je zelo nevarno. Nekoč sem spremljala skupino italijanskih prostovoljcev. Bili smo malo prepozni, dvignil se je veter, razburkal jezero in visoki valovi so pljuskali čez rob barčice, tako da smo bili v trenutku vsi mokri in barka polna vode. Nevarno je tudi, da se barka prevrne, saj so v jezeru nilski konji". Tako nam je uspelo si ta dopoldan ogledati le nekaj otokov. Najprej smo srečali mlado nuno, ki je sedela pred hiško in šivala okrasne platnice za knjige. Z nitmi v barvah etiopske zastave, rumeni, zeleni in rdeči, je na prvi strani izvezla koptski križ. Koptski križi so raznovrstni, svoje oblike so razvijali skozi zgodovino in vsaka oblika ima, poleg osnovnega, svoj poseben pomen. Razkazala nam je notranjost hiške, ki se je izkazala za mini muzej z nabožnimi slikami, nabožnimi knjigami in liturgičnimi predmeti. Nato smo se po kamnitih stopnicah povzeli do okrogle cerkve. Med potjo smo pokukali še v nekaj drugih hišk, kjer so nune na statvah izdelovale šale in druge tkanine. "Preživljajo se s svojim delom, sicer pa imajo tako kot me, katoliške redovnice, posebne ure, ki so namenjene skupni in osebni molitvi, branju Svetega pisma in premišljevanju

Božje besede", pove sestra Bisirat. "Za ogled cerkva se plača vstopnina, ki pa je namenjena vzdrževanju objekta", še doda.

Koptske cerkve na teh otokih so okrogle in po pripovedovanju so prve nastale že v tretjem ali četrtem stoletju po Kristusu. Narejene so iz lesa, slame, blata. Okrog in okrog so kamnite stopnice, pred vhodom pa se je treba sezuti. Prvi krog teh cerkva je kot nekaj širok hodnik, na zunanji strani zaščiten s steno iz lepo prepletenih bambusovih palic. Tla so prekrita s preprogami. Lesena vrata v notranje prostore so ogromna. Tu in tam v kakem kotu ležijo veliki obredni bobni z opnami iz

strojene kože. Morda še lončen vrček za kavo in železen kotliček z ogljem. Notranje stene so poslikane od vrha do tal s prizori iz svetopisemskih zgodb, realistične so, da te kar pretrese, v živahnih barvah, ki jih še danes izdelujejo iz rastlin, ribjega olja in jajčnega rumenjaka. To niso freske na zid, kot se morda zdi sprva, saj so stene iz zemlje. Zato restavriranja slik, kot ga poznamo mi, tukaj ni. V atelje-

ju na podlago iz kože ali tekstila naredijo nove slike, ki jih potem v cerkvi nalepijo na zidove s posebnimi lepili. Osrednji del, kjer poteka bogoslužje, je skrit očem navadnih vernikov. Vanj smejo vstopiti samo duhovnik in štirje diakoni. Pet oseb, kot je pet Kristusovih ran ... V vsaki cerkvi nas pričaka menih, ki skupinam razlaga prizore s stenskih slik. V tradicionalni meniški obleki, s posebnim pokrivalom na glavi, s pastirsko palico ali velikim lesenim križem v roki. Belih turistov je le malo, večinoma so Etiopijci. Vzdušje je spoštljivo. Cerkve so obdane z drevesi in okrog njih vlada mir. Na lesenem drogu pred

ročno in z okusom. Pred stojnicami s slikami na malih stolčkih sedijo slikarji in na strojeno usnje slikajo dogodke iz svetopisemskih zgodb. Nekateri slikajo na lesene plošče. Včasih kdo, ki prodaja tkanine, med čakanjem na kupce tudi tke na ročne statve. Te uličice s stojnicami se vijejo skozi gozd, tako da stopamo po skalah in med drevesnimi koreninami lovimo ravnotežje. Ozke so in prodajalcem se je težko izogniti. "Nikoli ne smeš reči, da boš kupila nazaj grede", reče sestra Bisirat. "Tu v Etiopiji je beseda še sveta, in če kaj rečeš, ljudje pričakujejo, da je to res. In če kaj obljubiš, verjamejo, da boš obljubo izpolnil. Sicer so zelo razočarani". Med stojnicami so tudi pokriti kotički, kjer lahko spiješ kavo, še prej pa sede na tleh, prekritih s palmovimi listi, opazuješ, kako jo pripravijo. Na enem od otokov si ogledamo še zgodovinski muzej. Razstavljene so velike nabožne slike, dragocene kronge etiopskih cesarjev, izbrana plemiška oblačila, liturgične knjige in križi. Tako plujemo od otoka do otoka in občudujemo cerkve, samostane, naravo. "Oh, kako bi si kdaj želela biti tako ob vodi, čisto sama, in moliti v tišini narave", zavzdihne sestra Bisirat, ko se sprehajava ob bregu otoka in gledava skrivljena drevesa, ki odsevaajo na gladini jezera. Vse dni je v družbi živahnih otrok iz sirotišnice, poslušajo njihov živžav, pomislili smo, da bi si lahko trenutek miru. In kot v odmev na te tihe misli reče glasno: "Zato sestro Abebo vstajava zelo zgodaj, že ob štirih zjutraj, in greva v kapelo moliti, da sva lahko vsaj nekaj časa sami in v tišini jutra, ko vsi še spijo. Veš, kako je to lepo. Samo zvezde na nebu nama delajo družbo. In Jezus v tabernaklju".

Števerjan / Praznično ob svetih Mohorju in Fortunatu

Slovesna sv. maša tokrat pod borovci

Sveta Mohor in Fortunata sta bila zavetnika oglejskega patriarhata. Iz Ogleja se je razvilo misijonsko delovanje med Slovenci. Po stari legendi naj bi blagovest v Ogleju oznanjal sveti Marko, ki

prenosa njunih relikvij v Oglej. Tako sta Mohor in Fortunata postala oglejska mučenca.

V Števerjanu se župnijsko občestvo teh svetnikov vsako leto spominja s slovesno sveto

za vernike so poskrbeli člani Mladinskega krožka društva SKPD F. B. Sedej. Ob sebi je župnik imel strežnike, mali verniki pa so trosili cvetje okoli oltarne mize. Sveto mašo je spremljal domači cerkveni pev-

naj bi tam napisal svoj evangelij, vodstvo škofije pa izročil Hermagorju-Mohorju, ki naj bi ga nato sam sveti Peter posvetil v škofa. Mohor naj bi skupaj z diakonom Fortunatom dal življenje za Kristusa pod cesarjem Neronom okoli leta 67. God svetih Mohorja in Fortunata so v oglejski Cerkvi obhajali 12. julija, vendar z ugotovitvijo, da je to spominski dan

mašo in procesijo, saj sta tudi sozavetnika župnije. Letos, v teh posebnih razmerah, je bila sveta maša na prostem pod borovci. Gospod župnik Marijan Markežič se je svojemu "Šefu" zahvalil za kapelico pod milim nebom, ki je dovolila, da smo lahko tudi letos na primeren način obeležili god svetih Mohorja in Fortunata; za pripravo oltarja, ozvočenja ter prostora

ski zbor pod taktirko Patricka Quaggiata in ob klavirski spremljavi Martine Hlede. Ob koncu je, namesto procesije, župnik Marijan izpostavil Naj-svetejše in podelil slovesni blagoslov, s katerim je prosil, naj Bog, ob pomoči svetih Mohorja in Fortunata, blagoslovi in varuje vse vaščane, pa tudi polja, vinograde, domove in kraje, kjer delajo in se družijo.

Ko pogleda na uro, ugotovi, da je čas za odhod. Odpeljemo se do izvira Modrega Nila. Z barko počasi krožimo po mirnem zalivčku in čakamo, da se kje prikaže kak nilski konj. In res imamo srečo. Tu in tam se iz vode dvigne ogromen hrbet in v nas se zastrmi dvoje temnih oči. K sreči so dovolj daleč, a če se razjezi in nam prevrne čoln? Kmalu odplujemo proti kopnemu. "Poglej, poglej, pelikani!" se zasliši vzklikanje. Opazujemo moža na čolničku iz trsja. Komaj tako dolg je, da lahko stegne noge. Na dnu čolna ima kup malih rib in jih meče pticam. Te se poganjajo za ribami, kričijo in plahutajo s krili. Mož na čolničku se približa naši barki, meče ribe pticam, mi pa fotografiramo čudovite prizore. Potem z roko prime rob našega čolna in se smeji. Pogledam v njegove oči in takrat razumem. Iz denarnice povlečem bankovec in mu ga stisnem v roko. Zahvali se, naš čoln gre naprej, on pa že hiti drugi turistični barki naproti. In tam spet meče ribe pticam ... "Dobro si naredila", reče sestra Bisirat. "Pomisli, na kakšen način si služi denar. Ves dan v tem malem čolnu, ves dan moker, vedno v nevarnosti, da mu čolniček prevrne nilski konj".

Še dobro, da ni krokodilov, si oddahnem. Poleg nilskih konjev in želv v jezeru Tana plava skoraj trideset različnih vrst rib, večina od teh je endemičnih. Ribolov je tako pomembna gospodarska panoga tega območja. A lokalna uprava je morala sprejeti nekatere zakone, ki ščitijo ogrožene ribje vrste. Vseeno si bomo za večerjo privoščili okusne ribe. Jezero je tudi dom za več kot osemdeset vrst ptic in vmesna postaja za ptice selivke.

Špela Pahor

Potrebna so nova dejanja za narodno spravo

Odmevno o požigu in vrnitvi Narodnega doma v Trstu Slovencem!

V Sloveniji nastaja in poteka veliko najrazličnejših dogodkov, saj država, bi dejali v prispodobi, "deluje s polnimi pljuči". Kronika je raznolika in pestra, zaradi česar javnost in tudi povsod navzoča politika dogajanja skoraj zmeraj različno sprejemata in ocenjuje. Državni zbor je, denimo, prejšnji teden na izrednem zasedanju sprejel četrti, t. i. protikoronski zakon, namenjen odpravljanju posledic virusa covid-19 in ukrepom zoper čedalje večjo možnost, da se bo smrtonosna epidemija ponovila. Tudi ta novi zakon bo zagotovo koristen za vse slovenske državljane oziroma prebivalce, zato pa je iz moralnih in etičnih razlogov škodljivo ravnanje politične koalicije, ki se na vse mogoče načine, ki so pravno sicer mogoči in dovoljeni, postavlja proti vsem ukrepom za osamitev in kdaj v prihodnosti možno popolno odpravo virusa.

Odmevni so bili dogodki ob stoletnici požiga slovenskega Narodnega doma v Trstu in ob vrnitvi njegove zdaj obnovljene zgradbe slovenski narodni skupnosti v Italiji. Soočala so se različna mnenja tudi o tem,

ali naj bi slovenski predsednik Borut Pahor na bazovski gmajni počastil tudi žrtve fojb, torej tiste Italijane, pa tudi Slovence, Hrvate in pripadnike še nekaterih drugih narodov, ki so jih po drugi svetovni vojni oziroma med zasedbo Trsta in drugih obmejnih območij v Italiji umorile jugoslovanske oblasti. Za nekatere bi venec, ki bi ga (je) položil slovenski predsednik na fojbo v Bazovici (gre v resnici za opuščeni rudniški jašek, op. a.), pomenil izdajstvo protifašističnega gibanja in partizanstva, za mnoge druge pa veličasten dogodek in zmago slovenske diplomacije in zamejske politike. Časnikar, urednik in politik Tino Mamić navaja, "da so partizani v fojbe, ki so zdaj vse v Sloveniji, zmetali med tri tisoč pa do štiri tisoč Italijanov. K tem žrtvam poveljnih pobojev pa bi po njegovem mnenju morali prišteti tudi mrtve, med okoli tri tisoč italijanskimi vojniki in ujetniki in civilnimi osebami, ki so bili zaprti v koncentracijskem taborišču v Borovnici. To taborišče, ki je delovalo še več let po vojni, je sicer slabo raziskano. Tomaž Simčič, šolnik in zgodovinar iz Trsta, pa je v komentarju, objavljenem v slovenskem ka-

toliškem tedniku Družina, z naslovom Slovenski narodni dom v Trstu in sprava, zapisal, "da je slovesnost ob začetku postopka za vrnitev stavbe, v kateri je bil od leta 1904 do 1920 Slovenski narodni dom, ob udeležbi najvišjih predstavnikov Italije in Slovenije, predsednikov Sergia Mattarelle in Boruta Pahorja, nabit s sporočilnostjo, kakršne v odnosih med italijanskim in slovenskim narodom v preteklosti ni bilo veliko. Glede obiska Boruta Pahorja ob simbolnem spomeniku žrtvam fojb na Opčinah pa je nevarnost politične izrabe tega dogodka resnična, toda po drugi strani je nasilje jugoslovanske komunistične vojske leta 1945 neovrgljivo zgodovinsko dejstvo. Obžalovanje zločinov je pietetno dejanje, ki kot tako ni znamenje šibkosti, ampak prej moči, da smo se Slovenci sposobni soočiti tudi s temnimi platmi naše preteklosti". V manj zainteresiranem delu slovenske javnosti se je ustvarilo mnenje, da je bila z razpravo in poročili udeležencev simpozija Slovenske akademije znanosti in umetnosti o narodni spravi obravnava te velike in občutljive teme iz naše preteklosti končana in je torej

narodna sprava dosežena. Vendar so dejstva in razlogi, ki tako mnenje zanikajo. Razpravo o slovenski narodni spravi je na dveh straneh slovenskega katoliškega tednika Družina poglobil Ivo Žajdela, slovenski zgodovinar in publicist. Navaja, "da nekaj bistvenih pojmov in kategorij za na-

Tomaž Simčič

daljevanje procesa narodne sprave ostaja nedorečenih. Predvsem po treh desetletjih razprav in obravnav prihajamo do spoznanja, da polovičarska sprava ni mogoča oziroma da ne zasluži tega imena. Ni mogoče ločevati poveljnih pomorov in pobojev od

medvojnega revolucionarnega nasilja. Spremeniti je treba razlago sedanje uradne zgodovine. Zgodovinopisje ni ideologija, ki je lahko dogmatsko zabetonirana, ampak je znanost. In kakor je v znanosti vsaka teorija lahko ovrgljiva, velja to tudi za teorije o medvojni in povojni zgodovini na Slovenskem. Važna je tudi določitev strank v postopku narodne sprave. To je za upokojenega nadškofa in filozofa prof. dr. Antona Stresa najbolj nujno in hkrati verjetno najtežje. Kdo naj se spravi in s kom? Dolga pot do sprave bo tudi zato, ker naš Državni zbor ni obsodil vseh treh zločin-

škof, je v Sporočilih slovenskih škofij in v časopisu Slovenski čas, ki je časnik za družbo in kulturo ter priloga tednika Družina, pojasnil svoj pogled na družbene in politične razmere v Sloveniji. Stanje takole ocenjuje: "Zaprepani poslušamo in gledamo, s kakšno lahkoto se v današnji slovenski družbi razpihuje sovraštvo in iščejo zdrahe, podtikajo zli cilji in name-ni, vzbujaajo sumničenja in obtožbe, širijo laži in potvorbe, prikazujejo izmišljene domneve kot dejstva, raztrsa slaba volja in ščuva k upor, ustvarja zmeda in utira pot v brezvladje ter pripravljajo ozračje in razmere za ponovno nasilno odpravo zakonite oblasti". Dr. Helena Jaklitsch, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu, pa je v intervjuju za revijo Ognjišče razkrila doslej najbrž povsem neznan grenko dejstvo. Zgodilo se je med razpravo o številu ministrstev v slovenski vladi. Izpostavljena je bila zahteva za ukinitve ministrstva za Slovence po svetu, "ker da ni potrebe, da iščemo izdajalske Slovence po svetu".

V Slovenski matici, naši stari in znani založbi, so sporočili, da se je v času osamitve njene dejavnosti zaradi virusa zelo povečalo zanimanje za knjige. Ta založba je bralcem poslala brezplačno več kot dva tisoč izvodov knjig, ki jih je izdala Slovenska matica. Knjiga je vsaj za obdobje izolacije ponovno postala kulturna vrednota.

Marijan Drobež

Velika spodletela ofenziva globoke države Frontalni napad brez izbiranja sredstev

V zadnjem času je javnost vznemiril nenaden, brutalen in silovit napad globoke države in njenih političnih in medijskih operativcev na tretjo Janševo vlado. Začelo se je z akcijo "intelektualcev" (DNS, Forum 75), pospremljeno z medijskim napadom in poskusi spodkopavanja dveh sredinskih koalicijskih strank (SMC, DESUS) ter s kupovanjem njunih poslancev. Na to je pesnik Boris A. Novak v svojem pamfletu v Mladini na nizkoten način popljuval nekatere pomladne politike in še posebej predsednika države Boruta Pahorja. Sledilo je lažnivo tožarjenje Janše v tujini kot zatiralca medijske svobode in celo kot tvorca državnega udara (Blaž Zgaga). Zgodila so se medijsko široko podprta ter s strani pristojnih oblasti nesankcionirana nezakonita petkova zborovanja, ki predstavljajo zavestno ogrožanje javnega zdravja in poskus razkrajanja pravne države. Ob že znanih zloslutnih grafitih oz. grožnjah iz preteklosti, naperjenih predvsem proti kristjanom, kot npr., "premalo smo vas pometali v brezna" ali "krali smo vas leta 1945 in klali vas bo mo leta 2013", smo na zborovanjih doživeli nove, množične srhljive slogane "smrt janšizmu", vključno s ščuvanjem k uboju Janše, ne da bi organi pregona ali pa veliki "demokrati", kot Fajonova, Han, Židan itn., niti mignili s prstom ob tem. Kot da tudi oni sami pomagajo izživati nesrečo. Da bi na koncu ta pritlehna poulična levičarska kultura dosegla svoje dno z ostudnim grafitom, naj se "ženski, ki je povrgla Janšo, vtakne granato v rit". Pridružila se je tudi Tarča, ki je lahko komiselno napihnila umetno afero

"maske", vključno z njenim lažnim živžačem, ter poskušala sabricirati domnevne "sezname za odpis". Do kraja zlorabljen je bil tudi povsem obrobni obmejni incident "Malalan". Ob državni proslavi smo doživeli izzivanje policije in grobe žalitve gardistov s strani protestnikov. Da bi se nato soočili s serijo načrtovanih in vnaprej na neuspeh obsojenih interpelacij, vključno s praznim sanjarjenjem o ustavni pritožbi proti Janši. In na koncu smo bili priča slabo zamaskiranemu poskusu "mala državnega udara", z obsežnimi hišnimi preiskavami in pridržanjem ministra Počivalška, ob očitni zlorabi tožilstva in kriminalne policije, in nejeverno obnemeli ob zgodbi o nezakonitih vdorih policije v zasebno življenje pomladnih politikov pod Šarčevo vlado. Prava patološka levičarsko-medijska in mafajska protijanševska histerija. Očitno so maske padle ter je globoka država končno stopila na plano in se ne skriva več.

Odzivi javnosti

Resni komentatorji so npr. mnenja, "da takšne paranoje in histerije še ni bilo" (Sebastjan Jeretič), pa da gre za "pravo specialno vojno globoke države" (dr. Ivan Štuhec). Nekateri opozarjajo, da Janševi nasprotniki "niso sposobni poštno politične borbe in se ne morejo znebiti nasilnih oblik delovanja" (Jože Mlakar). Drugi menijo celo, da "imamo opravka z vojno totalnega psiho-loško političnega pritiska v najboljšem stilu Josepha Goebbelsa" (Demokracija, 1. 7. 2020). Brutalna

ofenziva je dvignila na noge celo cerkvene dostojanstvenike, ki se sicer izogibajo vnašanju politike v cerkev. Kajti koprski škof Jurij Bizjak se ni mogel vzdržati in je v pridigi pri maši za domovino v ljubljanski stolnici brez dlake na jeziku, dejal, med ostalim: (Katoliška cerkev, si, 25. 6. 2020): "Grozljivo je, s kakšno lahkoto toliko naših sredstev obveščanja nalaga polena na grmado in priliva olja na ogenj, ki že dolgo uhaja izpod nadzora ..." In, ob čestitkah prisotnim predstavnikom oblasti za uspešno opravljeno delo pri zajezitvi epidemije, jim je, kot državljani RS, izrazil "svoje iskreno

spoštovanje, občudovanje in zahvalo za ponižnost in potrpežljivost, s katero prenašajo vsakodnevne žalitve in sramotitve, podtikanja in sumničenja, zlobne domneve in ugiibanja, laži in klevete, ki se vsakodnevno zgrinjajo nad njimi in proti njim in brezobzirno rušijo njihov ugled in njihovo dobro ime ..." Vsaka čast škofu Bizjaku za te jasne, glasne in poštno besede! Mnogi analitiki menijo, da morajo biti v igri veliki vložki, s čimer se tudi sam strinjam. Kajti Janša je trenutno edini slovenski politik, ki lahko ogrozi temeljne interese slovenske levice in njenih zakulisnih omrežij, ker lahko zbere dovolj širok ljudski konsenz, da lahko levici iztrga oblast iz rok, in ima okrog sebe dovolj sposobnih ljudi, da lahko upravljajo

državo. Poleg tega počasi in vztrajno razbija dosedanja levičarski medijski monopol, ki je pobil mlado in ranljivo slovensko demokracijo. Tako se imperij zla nekoliko maje in rdeči alarmi so zazvonili z vso silovitostjo. **Možni razpleti ofenzive** Mislim, da Janše ne bodo ne utrudili ne ustrašili, ker je rojen borec, ne beži iz bitk in ni kot Šarec, ki mu poraz gleda že z obraza ven. Poleg tega ima trdno stranko ter široko ljudsko podporo. Mislim tudi, da kake poulične prevratniške pusto-lovščine globoka država ne bo tvegala, ker niso več časi za to in ni zanjo nobenega resnega razloga. Trenutno sta glavni tarči napadov DESUS in SMC, ki ju poskušajo spodkopati od zunaj, tudi s kupovanjem poslancev. Pivčeva se je doslej držala pokončno in samozavestno. Če ji bo stranka stala ob strani, kot se je to zgodilo ob nedavnem insceniranem puču v ljubljanskem DESUS-u, bi lahko ostala trden člen koalicije. Zagonetka je Tomaž Gantar, ki daje vtis, da bi, kot že enkrat prej, najraje skočil iz godlje, v katero je padel spricho pandemije, in s svojimi pogostimi dvoumnimi nastopi v levičarskih medijih ustvarja vtis, da za vsak slučaj je malo prestopa na drugo stran. To so, zdi se, ti mediji zavohali in mu prav radi tlakujejo pot. Upati je tudi, da se bo pritlehno branjevo kupovanje poslancev SMC prenehalo. Če bi pa prišlo še do kakšnega prestopa, ne bi smel zamajati vlade, ker je Janša, očitno zavedajoč se te nevarnosti, pohitel s sklenitvijo pogodbe o sodelovanju s poslanskima skupinama SNS in manjšine ter ju je s tem tesneje povezal z vlado. Od predčasni ali red-

nih volitev pa levica nima kaj pričakovati, ker si je s svojo surovostjo in agresivnostjo zrevoltirala proti sebi široke družbene sloje. Najprej SDS in NSi in ob njiju še poplujvano SMC in DESUS, brez katerih ne more sestaviti vlade. Pa široko verno občestvo z njegovimi razvejenimi množičnimi organizacijami in združenji. Ne nazadnje tudi predsedstvo republike in ljudi, ki stojijo za njim, pa ugledne sredinske

intelektualne kroge idr. To vse nakazuje, da bo velika ofenziva spodletela in da se bo vlada obdržala. Kot že kdaj prej se tako na ramenih Janše dogajajo novi, pozitivni globinski premiki v slovenski družbi. Ob vsem zlu, ki so ga naši domaći rdeči Kmeri povzročili njemu in njegovi družini, in ob stočnosti, s katero to prenaša, pa izpade kot kak mali Kristus slovenske politike.

Milan Gregorič

Glas svobodne Vipavske

Izšla je 11. številka časnika Vipavska. Gre za brezplačni časnik, ki izhaja na Vipavskem v 10.000 izvodih. Nastal je z dvema namenoma: širiti prostor medijske svobode in širiti ideje svobodnega tržnega gospodarstva. Prva številka je izšla 9. maja 2018, v dveh letih pa je izšlo 11 števil. Decembra 2019 je v Vipavski zaživel zgodovinski in rodoslovna priloga Slovenski rod na 16 straneh. Vipavska sodeluje s portaloma Iskreni.net in Domovina. je. Časnik je bil najprej razdeljen vsem gospodinjstvom občin Ajdovščina in Vipava, od 10. številke pa še občine Komen. Cilj je doseči vso Vipavsko dolino. Njegov ustanovitelj in urednik je Tino Mamić, ki je prepričan, da pozitivne zgodbe iz sedanjosti in zgodovine vplivajo na dvig samozavesti in ponosa. O uredniški usmeritvi časnika je zapisal: "Vipavska dolina je bila vedno na prepihu. Vipavci so zato vedno trdno stali. V vseh vihrar. Vojnih in političnih. Ko so nas najbolj stisnili, nas gospodarsko izželi in nam celo odvzeli pravico do govorjenja v materinščini, smo se uprli. Na to smo ponosni. Zato smo Primorci. Časnik smo ustanovili, da bi se kljub medijskemu enoumju slišal glas ljudstva. Glas ljudi, ki prisegajo na zdravo kmečko pamet in na demokracijo. Glas podjetnikov, ki si želijo svobodnega tržnega gospodarstva. Glas ljudi, ki ne pristajajo ne na politično ne na gospodarsko korupcijo. Glas za svobodno Vipavsko". 20. februarja 2019 je bil odprt še portal Vipavska.eu. Najprej je bil spletni naslov Vipavska.info, zaradi vdora v portal pa se je preselil na naslov www.vipavska.eu. Maja 2020 se je portalu pridružil blog Mwoja Besejda Tina Mamića, zgodovinsko-rodoslovna rubrika Slovenski rod pa se je osamosvojila (www.slovenski-rod.eu). Veliko pozornost v javnosti je portal Vipavska požel, ko je prvi objavil članek o cenzuri imena Vinka Vodopivca na fasadi ajdovske glasbene šole. Zaradi te objave so na uredništvu doživeli različne pritiske, tudi z umikom že dogovorjenih oglasov. Časnik se namreč financira z oglasi, od teh pa je odvisna tudi prihodnja širitev časnika.

LM

Katja Ferletič

STARE JEDI V NOVIH LONCIH (90)

Mizarstvo je bilo nekoč zelo cenjena obrt, saj si naši predniki posteljo, omar ali miz niso kupovali v trgovini. Mizarji so imeli veli-

ko dela še posebno ob pomembnih priložnostih, kot je bila npr. poroka. Največkrat so imele novo pohištvo neveste za doto. Pod mizarjevimi spretnimi rokami je les dobil pravo obliko: že sprehod po gozdu je bil dovolj, da je mojstrom začela delovati domišljija in v vsakem drevesu so videli neskončne možnosti.

V Solkanu ima mizarstvo skoraj 200-letno tradicijo. Začetki obrti baje segajo že v sredino 19. stoletja: do leta 1900 je v skoraj vsaki hiši bil mizar, ki je gotovo imel še pomočnika ali vajenca. Solkanski mizarji so bili pravi mojstri, postali so znani daleč naokrog, tako se je ob koncu stoletja razvila potreba po združenem organiziranju teh obrtnikov in v Gorici je nastala

zadružna prodajalna (1898), v Solkanu pa prva mizarska zadruga. Še pred prvo svetovno vojno so izdelki solkanskih mizarjev opremljali domove ne le v Gorici, ki se je širila in je potrebovala kakovostno pohištvo, pač pa tudi v Trstu in od tod preko morja celo do daljnega Egipta. Solkan je bil odličan kraj za razvoj mizarske obrti, saj so delavnice iz reke Soče pridobile vodno energijo za žage, les pa iz Trnovskega gozda. V času prve svetovne vojne so morali fantje v vojsko, vas pa je bila porušena, a po vojni se je življenje vrnilo in tudi mizarstvo se je spet postavilo na noge. Vrhunec je doživel v času med prvo in drugo svetovno vojno. Solkanski mizarji so bili spretni v raznih tehnikah izdelovanja pohištva in oblikovanja lesenih izdelkov, odlično so se prilagodili zahtevam tudi italijanskega tržišča (izdelali so celo opremo za kavarno Verdijevega gledališča). Po drugi svetovni vojni se je začel postopno zaton te obrti, saj je bila vsa Evropa porušena in narasla je potreba po industrijskem, serijsko izdelanem pohištvu - sektor je zašel v hudo krizo, iz katere si ni več opomogel, lesna industrija na Goriškem se je vse bolj razvijala, obrtništvo pa je propadalo. Mizarjev v Solkanu ni več, ostal je le sloves velikih mojstrov - v čast stari obrti stoji danes na začetku Mizarske ulice obeležje, na katerem je ponazorjen mizar pri svojem delu (lik je povzel po lesorezu Jožeta Srebrnič). Turistom in radovednim domačinom so od leta 2014 odprta vrata stare mizarske delavnice, kjer si lahko ogledajo izvirna orodja, pripomočke in postopke dela, ki so jih v preteklosti uporabljali solkanski mizarji pri izdelavi pohištva.

Tudi v Gabrjah pri Sovodnjah so bili pridni "tišlerji". Zelo znana je bila delavnica Devetak. Vodil jo je gospod Valentin, po njem pa sin Vitorio. Valentin je bil zelo cenjen mizar. Izdeloval je pohištvo, a tudi sode za vino, kolesa, lesene brane, "pinje" in lepo izrezljane modele za maslo. Tudi Valentinov sin Vincenc mu je že

v otroških letih pomagal v delavnici: z njegovo pomočjo je izdelal lepo, majhno posteljico za punčke. Zelo rad se je igral s sošolko Kristino in, ker je ta imela "punčko iz cunj in z lasmi iz koruze", ji je nameraval za "en šoldič" prodati posteljico. Kristina šoldiča ni imela, a Vincenc, ki je bil prijazen fantič, ji je rekel, da se lahko s posteljico igra: "Šoldič mi boš dala, ko ga boš imela!" Minilo je le nekaj dni in Vincenc se je premislil. V svojih kratkih hlačkah in z bosimi nogami se je napotil h Kristini. Deklica se je s svojo punčko mirna, nič hudega sluteča, igrala pod orehom na domačem dvorišču, prišel pa je on, Vincenc. Punčko je dvignil iz posteljice in jo dal sošolki, posteljico je vzel in odšel, še prej pa je Kristini rekel: "Nesem jo Olgi, ona mi bo zanjo dala eno liro". Kristinina žalost je bila zelo, zelo velika, prepričana je bila, da bo na Vincenca za vedno jezna. Leta so hitro minila, otroka sta postala fant in dekle in, neverjetno, celo zaljubila sta se: 9. novembra 1935 sta se poročila. Vincenc je šel na Kristinin dom "za zeta", zato je bilo takrat v navadi, da ga je šla nevesta iskat domov s kočijo na konjsko vprego in poudariti mu je morala klobuk, šele nato sta lahko šla v cerkev. Fant in dekle sta se poročila in se ponovno usedla na kočijo, tedaj je Vincenc svoji ženi rekel: "Veš, Kristina, pred leti sem ti vzel majhno posteljico, sedaj pa sem ti naredil veliko in upam, da bova skupaj dolgo let". Vincenc je s pomočjo brata in očeta izdelal vse pohištvo za spalno sobo: posteljo, "škbele", "škrinj", omare in leseno stojalo za "kadin in broko", njun zakon pa je bil "posrečen" in je trajal celih 54 let.

Tudi Valentinov pravnuk Romano se je izučil mizarskega poklica - učil ga je oče Vitorio, opravil pa je tudi poklicno mizarsko šolo. Delal je v svoji delavnici, gospe pa so ga klicale na dom za večja in manjša popravila - "škure" so bile pokvarjene, "portonič" se ni več dobro zapiral, pod je bilo potrebno obnoviti. Premožnejši so imeli "parkete", ostalim pa je Romano izdelal pod iz desk, "žagenc". Na tla je postavil lesene "korentine", na te v nasprotno smer je z žebli pritrdil "žagence". Gospodinja je deske prebarvala s posebno tekočino, ki so ji nekoč pravili "pais", nato je večkrat dala "čero", da se je pod lesketal, in čistila ga je z volnenimi krpami. Romano je po naročilu izdeloval tudi "perivence", "dilce", lesene valjarje in stolčke. Gospe so ga rade plačale za dobro opravljeno delo, ponudile so mu sladico ali vrečo sveže zelenjave, katere se je veselila predvsem Romanova mama. Bila je pridna kuharica, sinu pa je največkrat postregla s kuhano zelenjavo, graham ali "tučeno ojino".

"TUČENA OJINA"

Sestavine:

500 g "ojine" (ploščatega stročjega fižola), 2 krompirja, 70 g pancete, sol, kis.

Priprava:

V slani vodi do mehkega skuhamo "ojino" in krompir, nato precedimo in zrežemo na večje kose ter damo v skledo. Dodamo pocvrte kocke pancete in kis. Z leseno žlico dobro premešamo, potlačimo in serviramo.

S 3. strani

Stoletno, zgodovinsko ...

"Po 100 letih simbolno stojimo pred stavbo, ki pomeni prerojenje nas samih, naše skupnosti, mesta Trst in odnosa, ki ga ima italijanska država do nas. Verjamem, da se z današnjim dnem zapira poglavje negotovosti in sem

prepričana, da bodo prav vsi z veseljem zahajali v slovensko stavbo v središču mesta. Prisotne je pozdravil tudi predsednik stranke Slovenska skupnost Peter Močnik, ki je spomnil, kako se stranka na ta dan že desetletja klanja pred Narodnim domom. "V teh le-

kateri žal še netijo. Narodni dom je zgodovina Trsta in bo tudi prihodnost mesta, delovanja Slovencev in sodelovanja dveh skupnosti za boljše prihodnost, sta še dodali. Podobno si je zaželel tudi predsednik Italijanske unije Maurizio Tremul, ki je opazil,

Foto damj@n

prepričana, da bo Narodni dom zadihal spet v duhu medsebojnega spoštovanja, dialoga, konstruktivnega sobivanja v skupni evropski prihodnosti", je povedala senatorka Tatjana Rojc ter dodala, da je to dolg, ki ga imamo do tistih, ki niso več med nami, in do prihodnjih generacij.

Ministrica Helena Jaklitsch je z veseljem dejala, da je Narodni dom po 100 letih dobil nazaj pravega lastnika, tistega, ki ga je gradil s svojimi rokami. "Zgodovinski dogodki in grozote fašizma so globoko zarežali v slovensko narodno skupnost, a zdaj stojimo pred slovenskim hramom in dolg začetni aplavz je odražal veselje in upanje za plodno prihodnost. Naj bo to praznik vseh nas in naj bo ta dom vseh nas Slovencev, tudi nas, ki smo v matični državi", je poudarila Jaklitscheva, ki je

tihi je bilo težko, saj smo polagali venec na nekaj, kar je bilo tuje, kar ni bilo naše, čeprav je bilo naše. To razbitje in negotovost sta zdaj končana in se lahko končno veselimo naše hiše in to je tudi sporočilo začetnega dolgega aplavza. Rešili smo se tegobe in stiske, ki nas je pritiskala 100 let", je dejal Močnik. Pozdravili sta tudi predstavnici DS Laura Famulari in Maja Tenze, ki sta poudarili, kako je ta dan zgodovinski in kako se je na tej zemlji mogoče spomniti na zgodovino tudi brez zamer in konfliktov, ki jih ne-

Foto damj@n

kako so stisk roke dveh državnih predsednikov v Bazovici, odlikovanje Borisa Pahorja in vrnitev Narodnega doma res zgodovinski dogodki, ki pomenijo nov začetek in še boljše sodelovanje med dvema skupnostima.

Na koncu se je oglasil še predstavnik VZPI Fabio Vallon, ki si je zaželel, da

bi bil ta dan tudi začetek poglobljanja takratnih zgodovinskih dogodkov, predvsem z italijanske strani, saj so argumenti, kot so grozote fašizma, kaj sta bila antifašizem in boj za svobodo, premalo poznani v italijanski javnosti in večkrat tudi zamolčani, celo spremenjeni.

Sledilo je polaganje vencev na hram, ki je končno slovenski. Prisotne so še enkrat pozdravili glasovi vokalne skupine Vikra in na koncu, na pobudo Janka Bana, je zadonela v središču mesta tudi naša Zdravljica.

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (300)

Cherry plum

Cherry plum je Bachova cvetna esenca, ki zelo dobro deluje na živčni sistem. Otroci zasvojenecv in alkoholikov nujno potrebujejo to cvetno esenco, saj imajo že prirojen šibak živčni sistem. To cvetno esenco potrebuje tista oseba, ki se boji, da bo znorela in da bo izgubila kontrolo nad seboj. Cvetna esenca ji bo povrnila notranjo stabilnost, trdnost in notranjo samokontrolo. Notranja labilnost in tresavica bosta izgubili in z njo tudi občutek, da bo v trenutku telo šlo po svoje. Ko oseba čuti, da prihaja epileptični napad, ali takoj po njem, lahko zaužije esenco Cherry plum. Vedno svetujem 5 kapljic zvečer pred spanjem. Esenco Cherry plum se priporoča, ko so prisotna kreganja, kdor doživi živčni zlom, ob epilepsiji, Parkinsonovi bolezni, notranji tresavici. Ob depresiji, shizofreniji, bipolarni motnji in vseh psihozah se tudi priporoča Cherry plum, in sicer za uživanje in inhalacijo. Ko esenco

inhaliramo, gre skozi nos v možgane in deluje neposredno na živčni sistem.

Ko imamo negativne, samomorilske misli, je dobro inhalirati esenco Cherry plum. Priprava: v vodo damo liste svežega žajblja in 12 kapljic esence Cherry plum in inhaliramo 20 minut na dan. Najbolje je, da to počnemo zvečer. Inhalacije z esenco lahko izvaja vsak, ki ima šibke živce, ki se boji, da bo izgubil kontrolo nad sabo. Pomaga tudi ob groznih in nasilnih sanjah. To cvetno esenco je Edward Bach izbral kot sestavni del rešilnih kapljic, saj ob nesrečah, raznoraznih šokantnih dogodkih, slabih novicah in spremembah vedno prizadene in reagira tudi naš živčni sistem. Esenca Cherry plum je povezana z vraničnim jedilnikom in vraničnim deficitom, stabilizira in uravnava emocije nestabilnosti, vezane na živčni sistem. Iščimo zdravje!

www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa Veneto S.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,

tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v skladu s 13. členom Uredbe EU 2016/679 in z zakonskim odlokom 101/2018 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC. Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To število smo poslali v tisk v torek, 14. julija 2020, ob 13. uri

Pogled na našo košarko

Bor in Breg stopata korak nazaj

Tokrat poglejmo pod koše pri nas. Tako kot za ves amaterski šport velja, da še ni znano, kdaj se bo začela nova sezona. Vse kaže, da v jeseni, vsekakor pozneje kot navadno. Košarkarska zveza je tudi

podaljšala za mesec dni rok za vpis ekip v prvenstva. V naši košarkarski srenji pa je kar nekaj novic. Jadran bo še naprej paradni konj slovenske košarke v Italiji, ostaja na svojem mestu v državni C ligi Gold in sestava moštva je dejansko že izpopolnjena (ali skoraj). Vrača se Matija Batich, organizator igre, ki je zadnji dve sezoni preživel pri Cornu, kamor se seli

koprsko krilo Tim Škerbec. Belo-modri dres pa bo oblekel rosono mladi velikan Marco Pieri (206 cm), ki je športno pot začel pri matičnem Boru in se nato kalil pri prvoligašu Pallacanestro Trieste, od koder prihaja na posodo. Ostali člani lanske peterke bi morali biti potrjeni, postavo bo še dalje vodil trener Andrea Mura. Jadranovci bodo v vsakem primeru skušali potrditi svoj ugledni sta-

tus v zahtevnem tretjeligaškem tekmovanju. Vest zadnjih dni pa je, da se je Borova uprava odpovedala deželni C ligi Silver, tako da bo članska ekipa mestnega društva po polnih dveh desetletjih najverjetneje spet tekmovala v D ligi. Vmes je bilo dolgo let (zadnjih deset zapored) C2 lige in pet sezon v te-

danji državni C1 (2004-2009). Društveni odbor je spričo negotovih razmer in težav s finančnimi sredstvi, ki so vezane na prihodnost amaterskega športa po obdobju covida-19, na deželno košarkarsko zvezo FIP naslovil prošnjo za vključitev v nižje nadstropje. Odločitvi je zagotovito botrovala tudi stiska z igalskim in odbor- niškim kadrom. Pomlajeno za-

sedbo bo vodil novi trener Saša Krčalič, ki je bil lani pomočnik Bobana Popoviča.

Ta ostaja v društvu kot trener v mladinskem pogonu. Letnik 1981, po poklicu lekarnar, rojen v Tesliću v Bosni, Krčalič živi v Trstu že

od srednješolskih let, vrsto sezon je bil košarkar pri Boru, nato trener v mladinskem sektorju. Čeprav sklep še ni dokončno potrjen, se C ligi Silver odpoveduje tudi

Breg, ki naj bi celo izbral najnižje medpokrajinsko promocijsko prvenstvo. Po sezonah uspehov, ko so v Dolini prišli tudi do C lige Gold (v kateri sicer nato niso igrali), je stanje po zdravstveni krizi terjalo ta korak iz podobnih razlogov kot pri Boru. Tudi tu bo mesto trenerja zadnjih let, Miroslava Juriča, prevzel pomočnik iz prejšnje sezone Roberto Kidzik. 50-letni tržaški trener češkega porekla je doslej v glavnem treniral

mladinske ekipe in članska moštva v kategorijah ljubiteljev.

Če ne bo dodatnih pretresov, pa bosta v D ligi tudi v sezoni 2020/2021 s podobnim igalskim sestavom kot lani in potrjenima trenerjema nastopala Dom in Kontovel. Goričane bo torej vodil Dražen Grbac, Kontovcelce pa Dean Oberdan.

HC

Kulturni dom Gorica / Predavanje

Pot nezakonitih odpadkov skozi Gorico

Zadnje čase prihaja do skrb vzbujajočih novic, ki so v nasprotju s še vedno razširjenim javnim mnenjem, da živimo v mirni "avstrijski Nici". V nekem skladišču v Mošu so pred časom zasegli nad 4.500 ton nezakonitih posebnih in nevarnih odpadkov, kar je odprlo vprašanje nezakonite kupčije pri nas. Tudi odpadki, ki jih sežiga cementarna v Anhofu, prihajajo iz Italije in ni jasno, kaj se skriva za njimi, saj so zdravstvene ustanove v Soški dolini, kot smo že pisali, opozorile na nevarnost. V petek, 10. julija 2020, sta v Kulturnem domu v Gorici časnica Alessandra Tommasino in predsednica državnega konzorcija Polieco za poljedelske in industrijske odpadke Claudia Salvestrini predstavili dokumentirano dejstvo o povezavi med mafijo in prodajo odpadkov med Italijo, Slovenijo in Kitajsko, ki naj bi vodila tudi skozi naše mesto; to so ogromne količine odpadkov, tudi nevarnih in strupenih, ki jih nihče ne zna nadzorovati in ustaviti. Ko pridejo čez mejo, ne vemo, kakšne ekološke katastrofe bodo povzročili druge. Je. Z nevarnimi odpadki se namreč sproži nekeje na Daljnem vzhodu novo nezakonito reciklirane le-teh, ki s proizvodnjo pridejo zopet do nas v obliki novih industrijskih proizvodov iz onesnaženega materiala. Vsa ta kupčija seveda ni možna brez pomoči lokalnih oseb, ki ob tem masovno služijo. Predavateljici sta povedali, da so državni konzorciji

nastali v Italiji pred letom, da bi nadzorovali odpadke, ki jih zbirajo v raznih mestih. Vendar je marsikaj zbežalo pred kontrolo. Že leta 2004 so se zavedali, da izginja veliko odpadkov, ki bi jih morala mesta sežigati oziroma reciklirati. Začeli so proizvedovati in prišli do odkritja, da velik odstotek mestnih odpadkov skrivaj prevažajo s tovornjaki in ladjami proti severovzhodu države, čez Slovenijo v daljno Azijo. Odpadke, ki jih državljeni pravilno doma zbirajo in ločujejo, zbirajo v nezakonitih skla-

raterji čim več zaslužili, prevažajo odpadke čim dlje in zato vidimo tovornjake, ki iz južne Italije vozijo v severno Italijo in obratno. Vse to pa plača navaden državljan z davki in še dodatno vsakič, ko gre po nakupe v trgovino. Od dvajset do trideset odstotkov vsote, ki jo plačamo pri blagajni, gre vedno za dodaten okoljski prispevek. Sto deset evrov za vsako tono odpadkov je celoten prispevek, ki ga mora plačati vsak državljan. Ni dejavnosti, ki bi bila bolj donosna, kot je pobiranje odpadkov. Zato ni nič

diščih, jih pomešajo, ne glede na kakovost, in jih nerazčlenjene izvažajo ter slano prodajajo na azijskem trgu. Ločene občinske odpadke po navadi pobira od vrat do vrat zasebno podjetje in jih potem, tudi tiste iz občinskih skladišč, prevažajo v druga večja skladišča. Podjetje zasluži pri vsaki toni odpadkov in prav tako tudi pri vsakem kilometru, ki ga napravi tovornjak z odpadki. Da bi ope-

čudnega, da je nedovoljena trgovina z odpadki tako skrita in razširjena. Pot, ki ji je konzorcij sledil, da bi odkril nezakonite prekupevalce, je peljala proti Vzhodu in v Azijo, kjer iz onesnaženih odpadkov izdelujejo nove plastične in druge izdelke. Žal se ta dejavnost ponavlja in ne v Italiji ne v Sloveniji ni dovolj kontrole, da bi ustavili te nezakonite kupčije.

Karlo Nanut

Slovensko stalno gledališče / Predstavitev gledališke sezone 2020/2021

Žlahtni odtenki "Časovnih esenc"

Koronavirus je pregnal iz gledaliških dvoran igralce in gledalce in okril minulo gledališko sezono, ni pa mogel za- tretiti želje po raziskovanju novih umetniških poti za naslednjo sezono, za katero vsi upamo, da bo potekala pod srečno zvezdo. O tem so prepričani v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, saj so v torek, 7. julija 2020, predstavili javnosti, v veliki dvorani tržaškega Kulturnega doma, kjer bodo vse prihodnje predstave, nov program, ki ga je pripravil umetniški vodja in direktor Danijel Malalan. Očitno ga koronavirus ni niti malo oviral pri iskanju navdih, saj je prihajajočo sezono privlačno poimenoval *Časovne esence*.

Vsaka predstavitev nove sezone je praznik za gledališče, tokrat je bil ta še večji zaradi želje, da bi gledalcem postregli z veliko umetniškimi užitki, da bi ob njih pozabili minule stiske. Program je, po uvodnih besedah predsednice SSG Brede Pahor in občinske odbornice Serene Tonel, razkril Danijel Malalan, ki je obrazložil, da je izbral tako geslo, ki vsebuje besedo esenca v smislu vonjav, ki jih zaznavamo, pa tudi v pomenu "bistva nečesa". Predstave bodo otipljivo in izvirno spodbujale vse gledalčeve čute, vsaj tako zagotavljajo v SSG. Gledalce bodo nagovarjale s sodobnimi in večnimi zgodbami, razpetimi med našim vsakdanom in idealom; vabile jih bodo na "na puhasti oblak večplastne gledališke umetnosti". Na odru bo-

do zaživel tudi ženski liki iz predstave, ki so izpadle iz prejšnje sezone zaradi nujne prekinitve vsega gledališkega delovanja. Zato je Malalan dodal geslu *Časovne esence* še podnaslov *Čudovita Faza 2*, ki povezuje lansko poimenovanje sezone s pandemijsko krizo. Nova sezona v Kulturnem domu v Trstu se bo začela 25. septembra v raznolikih ritmičnih nove koprodukcije treh primorskih gledališč, Gledališča Koper, SNG Nova Gorica in SSG Trst, z naslovom *Stoletje mjuzikla*. Ta barviti spektakel, stkan iz najlepših melodij, odbranih iz različnih muzikalov, ki so najbolj markantno zaznamovali razvoj te gledališke zvrsti od 50 let prejšnjega stoletja do današnjih dni, bo gotovo očaral tudi publiko v gledaliških dvoranah, kot jo je na predpremierni uprizoritvi na Primorskem poletnem festivalu, 3. julija. V njem pod režijskim vodstvom Stanislava Moše, odličnega izvedenca na področju muzikala na čeških in slovenskih odrih, ter pod taktirko dirigenta Patrika Grebla pojejo in igrajo pop pevka Tinkara Kovač, češki izvajalec muzikalov Petr Gazdik, pevsko talentirani igralci, Lara Komar in Primož Forte (SSG), Patrizia Jurinčič Finžgar in Jure Kopušar (SNG Nova Gorica), pa še Anja Drnovšek ter Rok Matek (Gledališče Koper). Oktober bo žensko obarvan z resnično zgodbo Artemisie Gentileschi, znane baročne slikarke, ki je znala uveljaviti svojo pravico do umetniškega ustvarjanja v svetu, v katerem je

prevladovala patriarhalna družba. Besedilo je napisal Lino Marrazzo, obenem tudi režiser predstave, v kateri bo naslovni lik odigrala Nikla Panizon, ob njej pa bo še prvak SSG Vladimir Jurc. Novembra bo zdržila čute gledalcev predstava *Kdo je videl Coco? Moi, Gabrielle Chanel* izpod peresa Maje Gal Štormar. V režiji Yulie Roschina se bo prepletal dialog med igalkama Majo Blagovič in Laro Jankovič, ki bosta v tej "pseudobiografiji" predstavljali isto osebo z "notranje in zunanje plati", ki se sprašuje, kdo je resnično videl in spoznal gospo Gabrielle Chanel. Predstava je koprodukcija s ŠKUC Gledališčem Ljubljana. Zavod Sensorium in Akademija AGRT sodelujeta pri predstavi *Dišeče skrivnosti*, s katero se v SSG vrača "senzorialno" gledališče. Predstava bo prijetno podrezala v različne čute, ko bo njen protagonist raziskoval vlogo in moč raznovrstnih vonjav, ki spremljajo obrede, srečanja... in ustvarjajo enkratno ozračje. Gledalca bo popejal skozi čas in prostor po poteh parfumov, od antične Mezopotamije do napudrnega dvora Sončnega kralja pa še do industrijske revolucije s proizvodnjo "sintetičnih parfumov". Kot v uvodnem delu sezone tako se bo tudi ob koncu oglasila glasba v glasbeno-gledališki predstavi *Čudovita*. V njej Jure Karas spregovori, kako je sodoben svet obseden z uspehom na vseh področjih in kako ima včasih ta obsedenost tudi smešne posledice. Predstavo bo

režirala Tijana Zinajič. Naslovno vlogo bo odigrala Vesna Pernarčič, ki je bila kot mlada igralka članica SSG. Zaradi zdravstvenih predpisov bodo letos vse predstave v Trstu na velikem odru Kulturnega doma. Iz istih vzrokov ne bo izbranih sklopov predstav. V glavno abonmajsko ponudbo, ki bo obsegala sedem predstav v Trstu in prav toliko v Gorici, bodo vključene tudi tri gostujoče predstave: *Ljubezenske prevare* Špas Teatra, v katerem Andrej Rozman Roza govori o "dru- gih možnostih" z zgodbo o "dilemi prave izbire", *Šest oseb išče av-*

torja Luigija Pirandella v režiji Paola Magellija in izvedbi SNG Nova Gorica, ki je prejela letošnje nagrado tantadruj, ter *Tutošomato* Izto- ka Mlakarja v režiji Vita Tauferja (koprodukcija SNG Nova Gorica in Gledališča Koper). Vse predstave bodo opremljene z italijanskimi nadnapisi; predviden je tudi avto- bni prevoz za nedeljske uprizoritve.

Pred uradnim začetkom bo SSG sodelovalo na raznih poletnih festivalih in odrih naših društev. 30. julija bo premiera potujoče predstave *K (o) ronske zdrahe* avtorja

in režiserja Igorja Pisona. V njej nastopata Nikla Petruška Panizon in stand up komik Žan Papič. Pooseb- bljata par, ki ga karantena prisili v precej zahtevno sobivanje. V septembru bo po scenariju in v režiji Patrizie Jurinčič Finžgar nastala predstava *Bidovec-Tomažič; tova- rištvo*, ob obletnici prvega in drugega tržaškega procesa v sodelovanju z odborom za proslavo bazoviških junakov pri NSK in odborom VZPI-ANPI za proslavo Pinka Tomažiča in tovarišev. Novost prihodnje sezone bo otroški abonma za družine ob sobotah. Program bo obsegal predstave *Pedenjped Nika Grafenauerja*, *Medved z miško na rami* Miroslava Košute in Tadeja Piška, *Na dvorišču* Ferija Lainščka in Lojzeta Krajncana ter muzikal *Gregor in Silvija*. To je nova predstava, ki jo SSG namenja svojim najmlajšim in najbolj iskreno kritičnim gledalcem. V njem se bo-

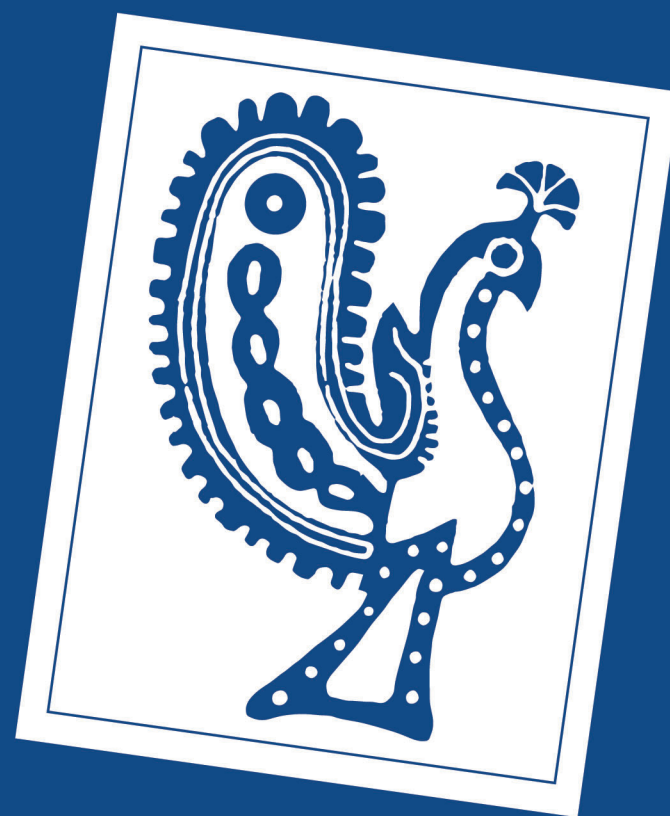
do odslikavali površnost sodobne potrošniške družbe, varljivo idealiziranje minljivih mitov, kot so influencerji, modeli..., pa še marsikaj. Besedilo Michaela Colemanana je priredila in ga bo zrezirala zagnana goriška gledališka ustvarjalka Jasmin Kovic, ki je v SSG že režirala komorni muzikal *Zadnjih pet let*. Simbolična cena abonmaja za odrasle bo znašala 100 evrov v spodbudo za obisk gledališča. Abonenti minule sezone bodo pri nakupu lahko izkoristili vavčerje v višini predstav, ki niso doživele uprizoritve zaradi širitve koronavi-

rusa. Kdor vpiše abonma do konca julija, bo lahko izkoristil še dodaten popust, popust velja tudi za družinske člane, dijake in študente. Vpisovanje abonmajev se bo nadaljevalo še v jesenskem času do 15. oktobra. SSG razpisuje tudi abonma v Gorici. Sezona se bo začela v goriškem Kulturnem domu 26. oktobra z gostujočo predstavo *Ljubezenske prevare* v izvedbi Špas Teatra. V isti dvorani bo 23. novembra predstava Lina Marrazza *Artemisia Gentileschi -Srečanje*. Po Božiču, 28. decembra, si bodo abonenti v SNG Nova Gorica ogedali Stanislava Moše *Stoletje mjuzikla*. Tu bo tudi Mlakarjeva komedija z mafijsko-kriminalnim prizvokom *Tutošomato*, in sicer 11. januarja 2021. Sezona se bo nadaljevala 22. februarja, ko bo v Kulturnem centru Lojze Bratuž na ogled predstava Maje Gol Štormar *Kdo je videl Coco? Moi, Gabrielle Chanel*. Prav na dan žena, 8. marca 2021, bo razlila svoje vonjave predstava Barbare Pie Jenič *Dišeče skrivnosti*. Sezono bo v goriškem Kulturnem domu sklenila predstava Jureta Karasa *Čudovita*. Vse predstave bodo, kot vedno, opremljene z italijanskimi nadnapisi, razen tiste v SNG Nova Gorica.

V Kulturnem centru Lojze Bratuž bo 14. novembra doživela premiero otroška predstava Michaela Colemanana/Tima Warnesa *Gregor in Silvija* (od 23. januarja dalje bo ta predstava v Trstu v sklopu družinskega abonmaja). Poživljajoče *Časovne esence* SSG Trst vabijo, da se jim prepusti čim več gledalcev, zato pohitite z vpisom abonmaja.

IK

Val novosti
prihaja...

*Mi smo
pripravljeni.
Kaj pa vi?*

@ivanpersoglia

NOVI
GLAS

#VALNOVOSTI

Uredništvo

www.noviglas.eu

gorica@noviglas.eu

+39 0481 550330

Uprava

zadruga.gm@gmail.com

+39 0481 533177

